

Městská knihovna v Praze

ČEŠTÍ
BÁSNÍCI
20. STOLETÍ

MEDOVÉ KUŽELKY

Petr Král

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Medové kuželky

Petr Král

Znění tohoto textu vychází z díla [Medové kuželky](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Pulchra v Praze v roce 2011. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Petr Král: Medové kuželky), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

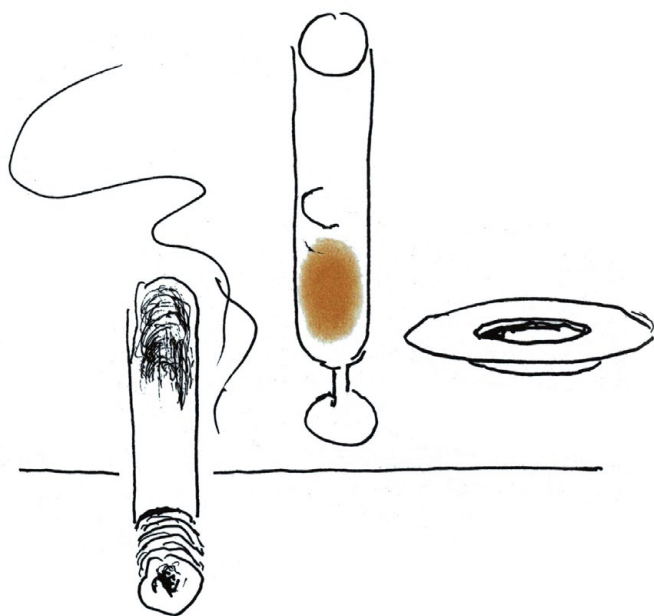
Verze 1.0 z 4. 12. 2020.

OBSAH

I.....	10
II.....	33
III.....	54
IV.....	73
V.....	112
Ediční poznámka	121

Jirkovi V., tomu po pravici

Napřed přiznání: mé vztahy k realitě jsou příliš choulostivé, než abych neměl hrůzu z důkladnosti románů a krevnatých vyprávění – těch, jež si dovedou získat i úctu našich obezřetných otčímů. Díky naprostému nedostatku kázně nutné k tomu, abychom se jakž takž vyrovnali se životem, se dokonce neubráním odporu ani při pomyšlení na to, kolik poctivé námahy vyžaduje i výroba prostých detektivek, jejichž četba mi jinak působí ještě nejméně utrpení... i výčitek. Nejsem tu ani proto, abych vyprávěl svůj život krok za krokem jako Proust nebo Kerouac. S úlekem navíc zjišťuji, že se mi čím dál víc protiví i poměrně zábavná produkce obrazů, jíž je poesie, ta „čirá, svrchovaná tvorba“. Sršet metaforami jako se hýří vtípem na večírcích, zazářit nad oblaky, rozvinout se v básni jako exotická květina, zvadnout – Kolik se tu ještě žádá zbytečné práce a námahy, jaká se tu znovu otevírá propast té nudy, kterou znamená *účastnit se*; účastnit se diskuse, šibřinek, hromadných poprav nebo prohlídky památek, účastnit se života! Co jiného je nakonec slavné „osvobození imaginace“ než jenom trochu jiný způsob, jak si přece jen zacvičit na hrazdě tam nahoře, pod šapitó – tam, kam jsem se nikdy nemohl ani podívat, aby se mi nezvedl žaludek? Co horšího: není básnický obraz sám jen trochu jinou *anekdotou* než psychologický postřeh romanopisce, v tomto případě anekdotou osobní představivosti?

Ještě štěstí, že moje obrazotvornost je skoro stejná mátoha jako já a že ji do moc velkých výšek honit nemůžu, ani kdybych chtěl. Úzký pruh nejistého území, jež mi tak zbývá mezi nedomrlým životem a chudinkou imaginací, není sice na víc než na pouhé živorenění, právě ale jeho nicotnost mi ještě nejméně brání v tom, co mi je nejpřirozenějším z duševních i tělesných stavů: v polospánku. (Dodnes mi vyhrknou slzy vděčnosti, když si vzpomenu, jak na mne

závozník na korbě upozorňoval šoféra: „Hele, tenhle jde a přitom spí!“)* Těch pár příležitostných klopýtnutí, záludných přerěknutí či přehlédnutí, která mě z něj čas od času probudí a přehluší krátce jeho jednotvárnost zábleskem překvapení, je moje jediná radost, to jediné, co mě jakž takž smiřuje se světem i se společníkem, jehož jsem odsouzen dělat sám sobě. „*Ma vie ne fut que folies douces, c'est regrettable.*“

Jakákoli snaha o zdokonalení přitom jistě nepřipadá v úvahu. Všechno, co chci sám od sebe, je tak docela obyčejné řečnění („cintat si pentli“), vybavování – stejně nesoustavné, zbrklé a zanedbatelné jako mé komíhání na pokraji dřímoty – o tom, co jsem tu a tam *nedopatřením* zahlédl mezi dvěma rychlíkovými vagony nebo mezi tvářemi dvou přátel (dvěma grimasami téhož přítele). Řečnění, které se sice potlouká až někde docela na okraji světa, v němž ale ani imaginace nesází proti skutečnosti nijak přemrštěné částky. Rozkmit mezi nudou a „slastí“, mezi všedním a „zázračným“, mezi nesvobodou a „svobodou“ tu není větší než mezi důvěrně známými dopravními značkami v naší vlasti a mezi týmiž dopravními značkami, sotva odlišnými drobnými detaily v provedení, jak je o prázdninách s údivem potkáváme i po přejezdu hranic sousedního Rakouska či Holandska. Stejně jako elán tohoto rozkmitu, ani elán následujících řádků není ničím víc (ani ničím méně) než elánem plně, horečně prožívané nemožnosti žít.

* Spánek jistě dotírá za každým psaním (psaní-spaní), jak o tom může svědčit i následující citát: „Ten, kdo se chce vyjádřit, musí z horké sféry vášní přejít do poměrně chladné a ospalé sféry znaků. V přítomnosti všeho vyjádření je tak třeba se ptát, zda se ten, kdo se vyjadřuje, nechystá hluboce usnout.“

I

*„Historky tisíckrát vyprávěné u nálevního
pultu, ubohé hrdinské kousky přizdobené
pozlátkem slov a výřečnosti, které ve
vyprávějících protagonistech i v posluchačích
budí představu, že v životě k něčemu dochází.“*

Jako že vím čím dál méně, kde mi hlava stojí, nejdřív to se mnou spíš trhlo, když na mne Pavel V. zčistajasna vypálil, že si ode mne někde v té své Belgii přečetl k rannímu rohlíku „něco pěkného“ – jako to se mnou vždycky trhne, když si někdo někde, vprostřed toho dlouhého flámu, co mu čím dál bezostyšněji říkáme život, umane připomenout mi tu mou starou mystifikaci a začne mě zničehonic označovat za básníka. Jako bych sám nejlépe nevěděl, že jsem z těch, co *nenapsali* celou řadu knih, jako by to zas nebylo až o hezkých pár hodin – a velkých calvados, těch medových kuželek – později, co jsem u nálevního pultu v duchu slíbil oběma kumpánům, tomu po levici i tomu po pravici, že se teď kvůli nim do psaní doopravdy dám.

Jak na to ale myslím, svítá mi čím dál víc, že se P. ve skutečnosti zase tak docela nesplet a že jsem vlastně napsal všechno, co jsem kdy napsat chtěl; že, ruku na srdce a kdybych se rozkrájel, nemůžu ve skutečnosti za svými „tvůrčími plány“ být pozadu ani o jednu vteřinu. Že totiž – abych mluvil zvlášť zřetelně – všichni ti zkrachovaní poetové se svými vimrlaty a nešťastně zděděnými nosy, co se jich kymácí u barpultů světa od Smíchovského sklípku až po poslední páchnoucí, anýzovkou lepící díru na Bowery (nebo až po ten sídolem vycíděný bar, co ho má někde v Sidney nebo v Melbourne můj podařený pan otec), vlastně de facto nedělají nic jiného, než že ustavičně a bez oddechu píšou tu velkou knihu, co o ní zdánlivě celý život jen tak mlátěj pantem. Celé tohle velké poznání (které je samozřejmě jen malým zlomkem toho úplného, svrchovaného

osvícení, jež si je tam dole, na dně mé osoby, stále jistější sam sebou) je přitom založeno na docela prostém a základním pozorování, že všechno básnění, umění a celý ten krám je jen dost pochybný druh ospravedlnění pro ten tak potrhlý a tak znamenitý způsob prožívání-říkání věcí, který bych nejradši, Hilar mě netrestej, nazval jazzovým a který je vlastní lidem, jak je mám rád a jak se mezi ně sám počítám. Žádná spása, ale jen další alibi, o nic horší ani lepší než jiné – z toho prostého důvodu, že žádná spása neexistuje. Ledaže by ovšem dobré alibi bylo už poloviční cesta ke spáse.

(Jednou se možná stejně ještě urvu a poběžím dalším kocovinným ránem dát si svou sklenici mléka vysvětit do nejbližšího kostela. Dnes ráno by to tedy nejspíš byl Saint-Sulpice.)

*

Křižovatka u Národního divadla v Praze patří docela jistě k těm místům, kam se sluší a patří umisťovat nesrovnatelně víc významných příhod a událostí z dosavadních i budoucích dějin než na jiná místa, ta, kde se nejčastěji neděje zhola nic – snad až na to, že jimi jednou za den, bez náznaku přibrzdění, pohrdavě projede nějaký mezinárodní rychlík. U Národního divadla se toho naproti tomu, jenom co si vzpomínám čistě namátkou, odehrály celé hromady: to, jak tu v mrtvém dusnu letní neděle ležel na kolejích vojenský šofér v čerstvě vypraných maskáčích a místo hlavy měl klubko krvavé pucvoly, to, jak jsem si tu k ránu svítil světlůškou posledního vajglu na každý kámen té památné budovy zvlášť, T. jak tu vzal v noci do náručí pištícího stařečka a běžel ho podat průvodčímu do dvaadvacítky a A. jak tu pod okny Slavie (kde bývalo vidět i nahého svatého nad – neviditelnou – mísou vařených raků) málem skončil svůj mladý život ve vitrine Svazu věčného přátelství, plné ostrých kovových hrotů. Taky Petr S., jak si tu za svítání naposledy naskočil na zadek tramvaje a ta, co jela za ní, ho k němu přimáčkla jako

předem uschlou veš... O požáru ani nemluvě. Jsem si skoro jistý, že i to, jak se Fellini za okupace zachránil z nákladáku, který ho – spolu s dalšími zatčenými – odvážel na gestapo, když z něj totiž jednoduše vyskočil a uháněl se vrhnout kolem krku nejbližšímu německému oficirovi, že i to se stalo tam, na křižovatce u Národního. A bez oddechu to tak pokračuje dodnes...

Právě teď přivezli stěhovacím vozem před Národní svázaného slona, vstrčili mu chobot až po kořen do vývrtu předem za tím účelem – na míru – provedeného ve vozovce a rovnou u milého kořene mu ho uřízli pilou. Chobot zůstal jako ulitý vězet v dlažbě, kdežto slon se pomalu a s těžkým zaduněním skácel vprostřed vozovky na bok. Město se tou ránou otřásl v samých základech (zrovna tak, jako když na jednoho „sáhne smrt“ nad první medovou kuželkou) a všechny jeho domy se o centimetr hloub zabořily do země. Hned nato zabubnují na tvrdou sloní kůži první kapky náhlé přeháňky, pilinami napěchovaný chobot bude po léta viset nad nouzovým východem v zadní části divadla.

P.S. Jsou i pražské zatačky, kde lze v ranních hodinách hrát smyčcem na koleje jako na housle; nejdřív je ovšem třeba vyhnat poklepem z koleje všechnu uniformovanou havěť. Stejně dobře jde konečně po ránu vrzat na normální kus špeku.

*

(Škrtnuto: *Za slunečného dne nahradit patníky u silnice skutečnými medovými kuželkami.*)

*

Existuje jediný opravdu závažný problém, samosebou neřešitelný, jenž v sobě zároveň zahrnuje i všechny drobnější starosti vyrazející zas a zas, s tvrdošíjností vřídků, na vytahané kůži pla-

nety: problém krásného, slunečného dne. I na mlčenlivé rty Sfingy vepsalo hádanku jenom vysoké jižní slunce, držící dnes a denně neúprosně v šachu nehybnost okolního písku. Není krutější podívané, než když se zvedne opona nad dalším krásným dnem („den jak korál,“ řekl tenkrát S.) a obloha se s omračující drzostí zjeví znovu dokonale čistá, nenarušená ani tak zanedbatelným šrámem, jakýs utržil při ranním holení; zjeví se, pošle po tisíci a první k čertu iluzi, že se do dnešního dne na světě něco přihodilo – a položí s neměnnou naléhavostí tu jedinou dávnou otázku: co udělat s krásným dneškem.

Také D. byla nejvíc sestrou, když se mi se svým nejprovinilejším a nejbezbrannějším pohledem – dodnes jsem jej ze sebe nesetřel – svěřovala s tím, že jen vysvitne slunce, nemůže za *žádných* okolností zůstat doma, protože by se tam, mezi těmi čtyřmi zdmi, prostě udusila. Samosebou nepochybují o tom, že to mínila doslova a že by ji v tom umrlčím pokoji, v němž se pro ni za krásného dne mění její dívčí komůrka, neudrželo ani to, kdyby v něm měla bdít nad samotným Starým pánem, dědečkem s dlouhým a smutným bílým knírem obloženým v rakvi všemi barevnými cukrovými hady, na něž tu krásnou a pomatenou holku tak nezapomenutelně sváděl, když byla malá. Předsudky, jaké má D. vůči své nepřítomnosti na scéně krásného dne, jsou rozhodně asi tak vším, co člověku dává jistou velikost. Malér je jen v tom, že *venku* se problém slunečního dne stane aspoň jednou tak naléhavý. Každý trs zvalené a žlutnoucí trávy, každý čtvereční milimetr prašné okresky, rozpáleného plechu jezera a vyhrátých prken plovárny je osudové rozcestí, odkud se do všech stran rozstříkuje zářivá hvězdice nekonečně mnoha směrů, jimiž se odtud lze vydat na cestu (podobně jako je při psaní pro J.-C. rozcestím každé slovo), na cestu, kterou by ovšem bylo třeba podniknout všemi těmi směry – a ze všech těch mikroskopických rozcestí – najednou. – Nic víc a nic méně: mít jednu v každém městě světa aspoň mansardu a v každé aspoň jeden zapomenutý deštník...

Už starý P., poslední pražský barman hodný toho jména, ovšem dobře věděl, že člověk nemůže být zároveň hostem, probírajícím se z polospánku na vratké barové židli a objednávajícím další „leteckou vývrtku“, a tím Vietnamcem, co mu ji z druhé strany pultu míchá, aniž by jedním mrknutím prozradil, že se jmenuje Tábořský. Stejně i ten, kdo oslepen hned u východu ze zakouřené svatyně pohledem na jasné nebe („vlétlo mi do oka letadlo!“) pouští svou sklenici ranního mléka na schody a bere nohy na ramena, rozhodnut ztrávit krásný den co nejdál od osudných čtyř stěn, i ten, ať si koupí lístek kterýmkoli směrem, bude ze svého kupé jen bezmocně přihlížet, jak vagony červnového počasí míjejí po obzoru prázdné, v bezpečně neměnné vzdálenosti od vlaku. I sám sebe konečně uvidí jen v dálce, jak tam s hordou sobě podobných tlačí po kolejích velkou hrací skříň, již chtějí shodit dolů až odněkud z horoucí skály – což v nich už předem budí tak nehorázné veselí, že se co chvíli hrouťí svorně k zemi v záchvatu smrtelného smíchu. Výlet tak doopravdy začne až ve chvíli návratu z výletu, tehdy, až znehybnělá obloha konečně znovu ožije přesuny oblačných kopců, v nichž si tvrdošijně vyleptávají cestu meandry žhavé lávy, až vracející se vlak znehybní vprostřed rozběsněné krajiny a ten, kdo ve skutečnosti nikdy neopustil své stanoviště u kostelních dveří, se před tím velkolepým divadlem v podvečerním vzduchu – vůči němuž pocítí větší zodpovědnost, než kdy ke komukoli z lidí – zaváže dál neodkládat datum Odjezdu a vydat se hned v nejbližším krásném dni na velkou, jedinečnou cestu, která nemůže vést jinudy než po sluneční straně ulice poseté zdechlinami strážníků a koní a křižované samotářskými bicykly, ulice, kde prodejna kravat na předválečných Příkopech sousedí s nedělními výlohami rakvářství z Far West a kde je chodník kolem podia s křesílkem newyorských čističů bot vystlán velkými chuchvalci ostříhaných židovských pejzů, ulice, která zas sama nemůže vést jinam – napříč vyprahlým pravým polednem ze stejnojmenného filmu a z jednoho zvlášť

zoufalého výletu do Litovle – než do malého jadranského penzionu docela blízko Barcelony, s denní penzí nepřesahující i s rohlíkem a ranní koupelí na zahradě brněnské vily třináct (předválečných) korun –

a odkud je už jen pár kroků k výletu jachtou po moři, po boku nebeské Eileen-Caroline-Isabelle, o jejíž dlouhý mušelínový závoj svádí ještě daleko za zádí neúprosný boj hejno krvácejících racků-polyglotů

zpravujících hned o výsledku svět telegramem svých zobáků.

Je ovšem ještě další řešení, to, které zvolili číšníci a portýři z nočních podniků v jedné známé pařížské uličce. Ti se jednoduše spokojili tím, že si v krásném odpoledni vynesou pár stolků na chodník před barem a hrají tu až do večera mlčky a nerušeně karty. Pro ně je jistě všechno o to snazší, že temná sluj baru za jejich zády, vystavená po celé odpoledne – díky vysazeným oknům – pohledům kolemjdoucích, jim propůjčuje zvláštní posláním strážců jeskyně.

*

Cesty jsou důležité, jejich cílem však nejsou vzdálená – nebo dokonce exotická – území. Dvě svědectví jsou v tom smyslu rozhodující. Básník zvedl připravený kufřík, přes ruku si dal pršiplášť a vyrazil slunným jarním odpolednem z předměstských zahrádek na vlak, kterým má konečně odjet na vysněnou cestu do Paříže. Ještě v ulici ale sklání hlavu a objevuje nečekanou rozlohu v trávě pod sebou, nový prostor se otvírá přímo tady, dýchá stále víc do šířky mezi stébly, sluncem zalitými oblázky a trhlinami v hlíně, až se básník na rohu ulice obrátí a vrátí se do vilky, jejíž podkroví obývá: zůstane doma a bude cestovat jen v básních a obrazech, které mu přináší vlna, již v něm vzedmulo těch pár metrů chůze.

Pařížský rentiér sice dopluje soukromou jachtou až do Číny (na Tahiti?), zůstane však v přístavu a vydá se na zpáteční cestu hned

po tom, co ochutná vybraná jídla místní kuchyně, která si dá nosit přímo do jachty. Podobně může stačit k cestě, když při dopolední procházce zajdeme do domu, jež obýváme, a zazvoníme u vlastních dveří, abychom ověřili, že za nimi nejsme...

Nejde o vnější změnu místa, ale o to vnitřní přemístění, jež uvede do pohybu skutečnost v nás – nedílně blízkou a dalekou – a vyrazí z nás proud řeči, skrze něj zkusíme dát realitě tvar – a díky níž ta teprv začne nabývat úplné existence. Aby k tomu došlo, nemusíme se jistě přesunout jinam než do vedlejší místnosti (jako Obrazcov se svým portrétem), stačí dokonce jen sestoupit na dno své sklenice nebo dojet s jehlou do středu poslouchané desky.

Přesto je jednou třeba přenést se o kus dál, otočit se zády k nedostupné krásce z dostihového závodiště (kde u paddocku vzrušeně střílela objektivem po plašících se ořích), k vlastníku pouťového panoptika složeného do beden v ohradě na předměstí i k černému kráteru krabičky s ichtyolem, který jsme mu přinesli na jeho uschlé hady. Otočit se zády a sunout se pomalu jinam podzimní pustinou, spolu s prázdným ztemnělým závodištěm značeným jen bójemi odhozených kelímků a zmačkaných papírů, zapalovat cigarety jednu za druhou jako ohýnky za své mrtvé a procházet dny od drahých aperitivů k chudým obědům a naopak, hned odstrkovaný proletář a hned zhýčkaný zámecký host, vléct se vpřed horkem rozpálenou ulicí s nehybnými auty a pytli u kraje chodníku, z nichž crčí mour nebo mouka, občas jen sám ztrnout na rohu a nestranně ukazovat ostatním, odkud vítr vane.

Někdo se bezpochyby zeptá: a za čím by se tak mělo jít, čemu se blížit? Pro každého, to se ví, je někde připraven trůn, cestou jen zbývá zjistit, kde. Nemůže ale trůn být taky jenom strom, o nějž se zdálky ženeme přerazit v kamionu, tím nevyhnutelněji, oč osaměleji trčí z okraje pouště? Radši se neukvapit, sledovat jenom neviditelné lvy a slony, kteří se v rozhodující chvíli rozplynou mezi prsty, a pěstovat *přepych, jež znamená moci vyskočit do taxíku a na*

místě určení jej navždy opustit. Spíš než dosažený trůn – a cíl – je možná nejvyšší odměnou najít na konci cesty možnost prodloužit ji nečekaným skluzem, pronést svůj plamen až za městskou bránu a předat tu oheň neznámému kuřákovi, vyjít z domu do noci a teprv, když utone v mlze, za sebou slyšet zaklapnout jeho dveře.

*

Ted' tu tedy ale stojíme u pultu, já právě uprostřed, a nezbývá nám než to nechat volně proudit, do sebe i ven, hned zářivé kuželky (každá se vždycky pije jako poprvé) a hned slavné řeči, díky nimž se nám to zas všechno rodí v puse, bílé ženské vypadlé z noční bouřky – ještě nabitě ozónem – zatímco hrom se ztrácí u dna šatníku (a v nás mizí další kuželka), matky za ohradou z těl kolegů porotců, mezi něž se stáhly a odkud na nás vrhají výchovné pohledy. (Ještě i s recepty, které si pak s J. budeme vozit přes oceán, si budeme předávat také gesta rodiček řídících dosud dopravu na kterémisi okružním bulváru, třebaže už jen zdálky...) Ted' tu tedy stojíme, dějiny jsou za námi, sotva se o nás otřely a mizí provinile za obzor, film skončil, vlak odjel, a nám tu napříště zbývá jen sedět v čekárně, nechat to ve svých řečech znovu ožívat a donekonečna to probírat, promítat si promítnutý film a vyprávět si, jak si tu o něm vyprávíme, dokud nám stačí síly a dech. Ani ve městech okolo se nic neděje dokud to zas u pultu nespustíme a nezačneme vzrušeně líčit, jak se to v nich vzrušeně hemží, také každý z nás je tu jen natolik, nakolik si vlaje z pusu s cintanou pentlí, kterou z ní souká tím rychleji, čím dřív mu hrozí shořet v pozdním slunci zalévajícím pult a stínajícím prázdné skleničky. Někdy lze jistě přispět k rozhovoru jen tím, že v pravou chvíli mlčky vytáhneme kapesník nebo od pultu a hovořících kumpánů tiše odejdeme, aniž proto přerušíme spojení.

*

(Škrtnuto: Třpyt medových kuželek u silnice je pozvolna nahrazován třpytem napínáčků nastražených na barových židlích na první přízraky večera.)

*

Velký šedý slon teď kráčí nepozorován metropolí proti proudu nekonečně řeky automobilů. Prší jazz, sweet and sour. Nehledě na pár starých valch a klubek ostnatého drátu, které ještě nedávno letka vyřazených letadel tahala sem a tam nebem nad odřeným srdcem Evropy, nese slon v břiše jenom všechno tiché zoufalství soumraku, to osudné šero, jímž si razí znaveně cestu obrysy nejistých barových židlí a osamělých tělocvičných nářadí. Ztrhané rysy, strhané tapety, jak nás marně povzbuzují k odjezdu v nádražních čekárnách. Slon je právě dost vysoký, aby bez úrazu prošel pod Vítězným obloukem; a jestli na něm kdo seděl a v duchu si maloval svůj triumfální vjezd do města, už dávno spadl. Vysílený příboj se tříští o slonovy tlapy a pokorně mu k nim skládá náruče bílých kytic, tlustokožec je ale drtí těžkou tlapou a netečně po nich šlape dál, po nich i po zablácených rodných a oddacích listech.

„I ty, můj Slone?“

Také všechno, co následuje, se ovšem odehrává v šeru uvnitř tlustokožcova břicha. Tady.

*

„Ještě ti hoří vajgl na nástupišti; chceš-li si jít stěžovat, běž do nádražní lampárny...“ Nic nebylo víc povzbuzující než takové rady, nic lépe nezpřesňovalo představu o našich šancích a jejich skutečném rozsahu. Zašedlá bouda lampárny by šedou podvečera rozchlípila jen mírně pobledlou září (ve dveřích pootevřených směrem od nástupišť), cestou sem bychom v polích – a ve větru – obešli

boudu podobnou sténajícímu šatníku a potkali Číňana, jenž spěšně uzavřel vtip, v kterém hraje, a opouští předměstský hotel dřív, než se rozprší, bez cihly, kterou nechal spolunocležníkovi jako tíživě danajský dar.

Hlavní by bylo připustit, že večerní krajina je pouze provizorní a chvatný náčrt tužkou, nesnažit se jej ničím přibarvit a vplynout do jeho klikyháků sám, i své hvízdání co možná podržet svištěním větru. Také daleký New York se někdy podobá jen vánici šedých slov z průvodce, z dostihového závodiště je mrazivá lysina po cirkusové manéži a na programu sezóny není víc než menší pogrom na bacily. Nic jistě neskončí tím, že naše tenisáky zmizí v kopřivách a pokryjí se prachem. Ne, ještě je tu špaček tužky, houpe se na oprátce těsně nad hasnoucím obzorem a bez konce po něm čmárá, jako by ho chtěl zároveň zdeptat a povzbudit, odepsat a znovu rozdráždit.

*

Jednou jsem se náhle probudil, venku zas neochotně začínalo svítat. Vyprostil jsem se z navlhklých plen a rubášů a přistoupil k oknu zcela nahý, bez jediného špendlíku na svou obranu. Svět venku byl jen z vychladlého popela, i dvůr pod oknem a nízký cihlový dům naproti tomu, z něhož jsem se vykláněl – a jehož se zdál být odrazem v zrcadle – byly náhle jakoby obnažené, beze zbytku vydány na pospas. Přistižen chvíli po katastrofě nebo před zmrtvýchvstáním (byl jsem jediný živý na zemi, jako hrdina magické knihy z dětství?) byl protější dům náhle na dosah ruky jako vzdálená planeta přistižená dalekohledem, až na to, že jsem žádný dalekohled neměl, jen svou nahotu. Co víc, ani tam naproti mi žádné sklo nebránilo vnikat pohledem do oken a hroužít se do ztichlých interiérů za nimi, z nichž táhla vyhořelá tma jako z hlubin spáleniště. Oddechování, které tam snad tmu dál lehce vzdouvalo, splývalo s mým vlastním, všechna lidská intimita, kterou jsem v něm přistihl, i se sípěním

vražd a lazaretů hloub pod ním, v doutnajících troskách, jako by teď ležela na mých zádech. Bylo to na mně, nezbyvalo než vzít na vědomí, že tu za svítání trčím bez pomoci na pustém předměstí cizí, nepovědomé metropole.

V té vyliďněné chvíli a scénérii tu přitom zároveň bylo všechno, na kost vyhublá vize houstla přílivem podstat: všechno, oč může jít, v tom málu vyvstalém z hloubi tmy, v cihlách spáleného domku, v neznělém dunění kovadliny dál za nimi, v bledém svítání mé nahé kůže. Cihly, vyhaslá palčivost osudných vražd bez oběti, kovadlina, povzdech cest přes moře v hloubi kovu, nahota, křehké tělo těla. (Nebude to trvat dlouho, jen co se kolem zas rozšumí celé mraveniště a rozbují se všechna ta nezničitelná spleť, jen co se ampliony zas chraplavě rozhučí a mláďatům zapadne do tmy zuhelnatělý míč, budu se na druhém konci krajiny trást ve spodkách na rezavé plošině požárních schodů, jejíž dveře jsem si za sebou zabouchl, klepat krabatým prstem na drnčící okno a vplétat své volání o pomoc do křiku kamarádovy milenky v ložnici za sklem, vystaven jako nikdy nepřítel kopřiv a spáleným jarním rzím; ledaže bych jen k půlnoci, pět minut před dvanáctou, tiskl ve tmě prolezlé akáty své hořící ucho k drkotání prkenné ohrady – zatímco na blízkou fasádu by němě doléhal stín láhve skotské –, naslouchal bych ti chu pod krustou plakátů na ohradě a hledal u dna tmy rozluštění záhady černých a modrých klobouků, které z ní k ránu vynesou rozveselení pánové a z jejichž počtu vyvodí pozorovatel odnaproti barvu toho, který má na hlavě sám.) Dvířka dějin navždy zaklapla za mými zády, záhadně propojené šňůrky od žaluzií, jejichž konce jsem držel v rukou, byly i šňůrky od světa, které jsem se teď právě tak měl učit rozplétat a ovládat, bez nápovědy a bez velké naděje na úspěch.

Ráno kolem ovšem bezedně mlčí o tom, jaké bych ve světě mohl mít poslání; ať v sobě i kolem sebe šátrám sebevíc, nenahmatám nic solidního ani na straně revoluce a barikád, ani na straně hebčích

met a kót, které se ztékají v posteli, lásky nebo jen věšteckého spánku. Až jednou to samo vyvstane z prázdna v letním světle, zároveň s končícím obědem: jsem tu jednoduše proto, vidím teď – úkol o nic menší nebo větší než jiný –, abych ve svém okolí znovu zavedl užívání párátěk. Pocit úlevy mi kazí jen vědomí, že se špatně orientuju ve vlastní puse.

*

Poslání, pravda, se o nás mohlo ucházet víc, už tam u Národního divadla mě jedno v dusném odpoledni obemklo až k zalknutí. Když jsem na nedělně vylidněném nábřeží zvedl hlavu k tramvaji, která se od divadla blížila k lávce na ostrov, a uviděl před ní přebíhající stařenku, ne víc než přeludnou mušku a stín proti rudé přídi, když náhle vojenský nákladák, jehož se nenadála a který se tiše sunul podél tramvaje, trčel výhruzně ve vzduchu a z korby to padalo na chodník – snad teprv pak prkna i strašně zapraštěla –, stačil jsem se jen přitlačit k zídce nad vodou a proklouznout kolem doutnajících trosek dál k divadlu, ještě než na nábřeží začal růst vzrušený lidský roj. Ten s krvavým chuchvalcem místo hlavy ležel sám na rozpálené dlažbě, daleko před vrakem vozu, jako v pusté zemi nikoho, vláčel jsem ten obraz prázdným a sálajícím městem až do dalekého Karlína, neschopný vytřást ho z mozku. Jeho krví se pak nalévala i zrnitá černobílá fotografie, která nazítří vyšla v novinách a pod níž jsem četl osudnou větu o tom, že svědkové smrtelné havarie se dosud hledají. Nezaplněné prázdno a neuzavřená past, která tam dodnes zeje, zatímco já jsem se od ní nepřestal vzdalovat, s představou, že tak uniknu poslání, které mi připadlo. Neunikl jsem ale ničemu, zanedbáním své svědecké role jsem se jí nezbavil, jen jsem se napříště stal svědkem prchajícím z místa činu.

*

At' jsme se tam opravdu rozjeli nebo se k tomu dosud jen chystáme u nálevního pultu, jsme také všichni pořád na cestě do Ameriky, ti, co si v nedělním odpoledni vyšli v pantoflích pro pivo a dodnes se nevrátili, i my, kteří vyrážíme do světa spíš za holičem, co nemáme stání, dokud nám nůžky kdesi na Jihu nezazvoní u ucha spolu s místním nářečím nebo nám do něj v Bruselu nezačnou cvrlikat hned po plačtivé tirádě, kterou holič, ruský emigrant, v šeru přilehlé místnůstky vyrazil nad bídou života. Až za oceánem, na americkém obzoru, nás také opravdu čeká román, k němuž je kácení medových kuzelek jen úvodem; až tam vyvstane nový mesiáš hry na trubku, po němž tu pátrám každým řádkem a který konečně rozezní ticho a tmu toho rána, do něhož jsme vypadli z dohraných Dějin. Který vystoupí s trubkou až na střechu, zvedne ji k nebi, nechá kov němě vzplát v pozdním slunci, vyšle první tón jako uctivý paprsek stranou, k dřevěné nádrži s vodou, která mu trůní po boku, zlehka jej opře o její temnou masu, než jej přiostrí, zamíří a protne jím obzor, sonda a narezlý zářez, zvedne jej nad sebe k první hvězdě. Nebe modré a červené jako reklamní panel věčnosti, červené jako muleta rudých šatů v létacích dveřích *saloonu* (a jako opuštěný rudý stře-víček na noční návsi před ním), modré jako opraná pracovní košile a vědoucí oči pod šerifským širákem Garyho Coopera, ty vyhaslé pistole. Než tam trumpetista vyvstane, rozdují se snad ranní tma aspoň zespod, hromobitím památného sóla na bicí; někteří za tím nakvap přijížděli za oceán už tehdy, když zatažené nebe houstlo nálety Basieho bigbandu, praskalo zášlehy činelů pod střídavými nájezdy saxofonů a žestů, než z pozadí vyrazil rozparádný Lionel a rozjel to za rozvodnou deskou vibrafonu, jehož tóny padaly jako kroupy na plech barpultu a do vyprázdněných sklenic.

Všichni tam dodnes upíráme pohled, chystáme se naplnit své poslání i tím, že dorazíme do New Yorku, koupíme tu atrapu zkrvaveného ukazováčku, projdeme s ní městem a na opačném konci ji k jeho poctě vetknem do ciferníku v telefonní budce. I pak se to

památně rozzáří proti girlandám večerního nebe, jeho hasičským červením a železničářským modřím (vlaková pošta), západ slunce zaplane jak nikdy za trůnem křesílka newyorských čističů bot, už teď zvedaného na stůl v hale amerického Centra v Paříži, aby nevadilo černým fešákům při leštění parket.

Cesta za oceán může být plná oklik, z Hotelu Regina na dalekém jihu vést k domovnímu vchodu s klepadlem (bronzová ruka s koulí v prstech) a do dvora, kde na zdi visí hlava jednorohého býka, k celé bronzové soše podobného býka – s tlapou opřenou o bronzovou kouli – uvnitř muzea a k srpku měsíce vyvstalého coby jediný roh z mraků na obraze o kus dál, v sousedním sálu, než nás dovede až k bytosti téhož jména – Regina – a k rannímu pohledu jediného oka, které na nás upírá z polštářů a zpod pruhu přes čelo přepadlých vlasů. Cíl se ostatně v oku znovu rozostří, rozptýlí se v množství drobných zrněk, nahnědlých, žlutavých, zelenavých ovesných vloček vířících v hloubi duhovky a ohlašujících předem město, kam míříme, jako neklidnou mlhovinu bez okrajů.

Někteří se tam vydávali jen proto, aby v přístavu zas nastoupili na loď odjíždějící zpátky, básník nemusí ani odcestovat; jeho Smrt, říká chápavě vykladač, je vybudována na dětském traumatu a vzpomínce na otce střílejícího na krysu. Když se zpětně dobře toho posledního – nebo prvního – zážitku, kruh je zapojen: básník může zemřít. Číňan v New Yorku ztráví jen nezbytnou čtvrt nebo polovinu století, během níž si našetří na rakev, v které se vrátí do Číny, pohled na dřevěnou boudu nádražíčka dole pod námi, pomalu, ale jistě rozpalovaného jižním sluncem, nám předem dovoluje chutnat příjezd na pusté nástupiště v Arizoně a porovnat náš současný stesk po Americe s tím, s nímž si tam připomeneme kůlničku, slunce a starý kontinent z dnešního rána. Odjížděli tam jen proto, aby nastoupili do nového Titanicu, každé poledne už ho vyhlíželi za miskou rýže a zvedali nad ni hůlky jako křídla, mizeli odtud s dávným úsměvem otců, jejichž podobenky měli místo svých v cestovním pasu. Básník

měl smrt dávno za sebou, stačilo, aby se otočil a pohlédl jí do očí. Vprostřed rozlehlých ulic nebylo třeba zemětřesení, aby se roztátý uzel kravaty otevřel jako růže, jediné víko popelnice stačilo v náporu větru rozeznít pustou dlažbu i slávu blízkých dvorků.

V daleké Arizoně, jak by ne, tichne i poslední ozvěna dějin, vlnění červených, modrých a bílých pruhů v otáčivé reklamě *barber-shopu* navždycky vsakuje beze stopy barvy všech státních vlajek. Také o Mesiáši trumpetý se tu jen nedohledně mlčí, pouze od zastávky za městem, ze stínu na boku prkenné čekárny, doléhá v poledním horku šelestivý van; jak se k zastávce blížíme, vidíme proti zašlým prknům vystávat z přítmí bloky mohutných kovadlin, na každé, upoután řetězem, sedí velký orel a chvěje neúčastně křídly. Tu a tam, když se dravčí spár krátce odlepí od kovu, jako by z něj vypadla do prachu kulička naftalinu; dál není kam jít, povzdechy křídel v řídkém stínu plní a zklamávají navždycky všechna přání. Nová cesta, která začíná za nádražím, vede kolem planety jen zpátky sem, před čekárnu, barman s hostem si vyměnili místo, ale dál se na sebe culí přes rozlohu pultu; vlak do Arizony nás vezl na pohon stesku po tom, v němž jsme o něm snili cestou do Čerčan.

Mesiáš ještě tak koncem dne vyleze na střechu bez trubky, roztáhne v pozdním slunci paže jako perutě a skočí do prázdna („byl jednou jeden Pták, jemuž říkali Charlie“), dvorem se rozlehne jen sólo na bicí; schovávali bubny mezi popelnice, marně se pak divili, když se říkalo, že se odsoudili sami na smetiště hodnot. Host prchájící z hotelu v plamenech potká na požárních schodech jenom polonahého náměsíčníka, jenž se sem vyšel projít uprostřed spánku; ani neotevře oči, hostův pozdrav se k němu vrátí nepoužitý. (Chlapík tápající s brumláním temnou uličkou byl možná Mesiáš podroušený z peněz za trumpetu, již zastavil, aby si koupil sánky.) Vyjdou před nás z hloubi nového kontinentu aspoň zas ta dávná zjevení, majitel schnoucích hadů s naším ichtyolem v ruce, zářivá krotitelka ořů s kamerou u oka? Nejspíš jen tehdy, říkáme si, když

se napřed dáme do řeči se ševcem, jenž ušil z hadí kůže jediný pár bot trůnící mu teď ve výloze jako zaprášený oltář, a po tom – snad o celá léta později – co trpělivě začneme žít v penzionu, kde k nám vzhlíží z kuchyně jen záda vyhaslé stařeny.

Mezitím se sami začneme blížit k přístavu, když v horké noci dojedeme v taxíku starý nákladák, kostky ledu na korbě z úpících prken jsou před námi celé tající, crčící město uprostřed města. Příboj se připomíná už v broušení bubeníkových nožů o činely, break saxofonů, mastný sval, usíná mezi ranci čekajícími nalodění na molu, pod ztuhlým jeřábem.

S blížícím se předměstím a koncem dne bylo stále zřejmější, že všechna hotelová umyvadla jsou šikmá a každé mýdlo po nich nezadržitelně ujíždí; naklání se také Jack, Kerouac nebo Sheldon, který z hotelové koupelny shlíží do znehybnělé ulice – do nedohledna jen vybledlé slunce West Coastu, zteplalý čas a vlažná břecha sladáků –, přehlíží spleť zákruty a lomené linie svých sól, milostných afér a nočních tahů a ptá se, zda se mu do večera podaří narovnat. A jen tak se nenarovná, sám snad dřív vyřeším svůj text poslední piruetou než on svou existenci.

Setmí se potom, za okrajem města zbyde po skončené večeři jen biograf stínů vrhaných ve světle míjejících aut stromy na zeď garáže, pozdě v noci trčí na požárních schodech jen rozpačitý hráč na baryton a s provinilým pohledem si na nástroji suší utěrku. Zvedne se vítr, bicí se možná přece rozezní spolu s něčí trubkou a vtáhnou solidárně mezi bubny dunění popelnic, tak jako v nazlátlém tónu trubky stoupá nad dvorek i červen cihel a temná rez schodiště. Nejtěžší, to se ví, bylo začít, dát se do sóla nebo jen do řečnění u baru, rozjet to bez ohledu na výhružně syčící kopřivy a na to, že v pleskání křídel tam u nádraží dál mlaskají pantofle všech, co odešli do světa pro hlt piva.

K ránu už zato do toho tloukli, čím se dalo, bubeník si pomáhal hned dlaní, hned – říká se – paličkou vlastního masa, blyštivé návna-

dy nástrojů, jejich oblíny, klapky, struny se ráno cenily na město z lanoví kotvících lodí a šly mu vstříc mezi jejich komíny a ráhny, naproti se Socha Svobody tyčila v ranním slunci jako gigantické křeslo černých čističů bot.

*

Ještě je tu ale nazítří a jeho zpětný pohled, po tom, co jsme to ze sebe nechali vyběhnout, je také třeba se obrátit a zkoumat, co jsme vlastně řekli a co se tu stalo. Dobře: zeptala se ho, chytil ji přede všemi pod krkem, až jí vylezl jazyk; když polevil, s brekem utíkala domů, od sukna hospodského kulečníku celým rozpáleným odpolednem zpátky na zahrádku, za valy zaprášených kopřiv. Až potom to ale začne, pravý děj možná je až v dohadách a otázkách, které následují: řekla mu „proč tak křičíš?“ nebo spíš „proč tak mlčíš?“, škrtil ji, protože se ho dotkla a trefila do černého nebo protože uhádnul, že právě to si přeje, aby ji v odpoledni trochu přiškrtil, snad taky, aby tím z ní dostal kus zatuhlého obdivu, jež k němu chová. V noci to navíc s každým z nich mohlo dojít daleko, snad se úplně ztratili ze zřetele. Nic neskončilo tím, že šla na kutě a on s halekáním v hloučku kumpánů táhnul z hospody ohbím ztichlé ulice; někam se tam ještě propadla, kumpáni zatukali na poslední okno a on se pak dál ve tmě, když bylo zčistajasna po ulici, odtáhl a otočil, změnil směr a výpověď a svědčil sám proti sobě. Všichni se zkrátka od včerejška mohli v sobě bůhvíkam posunout, ti, co se teď vracejí ke kulečníku, jsou jenom zdánlivě shodní s těmi, co od něj večer odešli; jejich tvář sama není jen o noc starší, ale i o jedno probuzení víc mimo.

Ani včerejší vyprávění nezůstane při zpětném pohledu beze změny, v tom, co se včera zdálo bez trhlíny, se objeví jizvy a švy. Mezi každé dvě napsané věty je možné vsunout třetí, objevit tu zapomenutý prostor a další, netušené dění, ani napsané věty nejsou

nijak jisté; nejsou pouze chatrnou maskou, jako tvář po plastické operaci? Kuřák, jenž vychází za městskou bránu a předává tu oheň jinému, jak o něm výš padla jen krátká zmínka, šel možná celá dlouhá léta – a z bůhvíjak daleké pouště –, než dovršil své gesto, snad se k němu dokonce teprv chystá a ozvěna, kterou jím vzbudí, bude sama znít do nedohledna. Kde jsme včera kohosi zahlédli, jak nasedá v New Yorku na loď, bylo možná jen zlatokopecké městečko s louží vprostřed návsi, hned před barber-shopem, a na prkně položeném přes louži rozhorlený mormon neschopný ztichnout dřív, než se mu zas prkno vyndá zpod nohou. Včerejší věty mluvily jako dřív o bouřkách a o hromobití, sotva však mohou platit bez zpřesnění, které z nich vypadlo: „Tu a tam navečer dosud hřmí, blesky už ale praskají jen v našich doutnících.“

Pochybnostem neuniká ani Hotel Regina, zvláště po tom, co kdosi rozšířil zvěst o hotelovém jídle, jehož nezbytnou ingrediencí je dávka cyankali. Třebaže s koncem sezóny zvěst rychle opadá, nahrazena stále tiššími diskusemi o nekrvavém způsobu sebevraždy, jímž je prostá změna příjmení (akt dovršený jen v abstraktních znacích), je zřejmé, že ani o hotelu není dosud vše řečeno. Počínaje tím, že vlak, který před ním stojí, se v krásném dni táhne až k daleké metropoli, kam se tak stačí smavým jílem chodeb prokousat od vagonu k vagonu.

Právě tak nelze do textu včlenit beze změny ani následující pasáž: „Pohleďte, pohleďte!“ Zvedl hlavu a spatřil slepou fasádu diskrétně světélkující odlesky protějščího reklamního návěští.“ Není-li proč o řečeném pochybovat, věta, již je zbývá doplnit, mu dá dost odlišné vyznění: „Za jejich zády se bez povšimnutí sesul na chodník starý muž, skolený létavicí spadlé střešní tašky.“

I věta jako „pozdní slunce klesá za Empire State Building“ má daleko k celé pravdě, zbývá upřesnit, kdy byl mrakodrap postaven, o jak staré slunce se jedná, kdo z těch, jímž svou žhavou koulí doléhá na klobouky, dnes slaví narozeniny. „King vyšel z kabaretu – píše

Ramsay – a pokračoval ve hraní na ulici. Všichni pochopili proč, když střídavě namířil trubkou na sál, kde hrál Keppard, a na ten, v němž se činil Perez. Následován davem se pak do kabaretu vrátil... Po sérii ubohých zájezdů na Jih přistál v Huntingtonu a vozil své muzikanty v sešlém autokaru, dokud ten nevypustil duši. Nakonec se usadí v Savannah, pečuje tu o svůj poslední oblek a předstírá, že nezná nikoho ze svědků své bývalé slávy. Po onemocnění pyoreou přijde o všechny zuby..." Ramsay ale neříká, za čím King trubku k sousedním sálům napráhl, za jakým zářivým lustrem a za kterým žhoucím okem, mlčí o vzácném suknu, které až do konce dál vystylá Kingovu bezzubou pusou. Trapně neúplný je i původní text zvěsti o jednom z Kingových dvou nástupců, který je tak lepší hned ocitovat v řádně doplněném znění: „V roce 1927 začal mít bolesti na plicích (*bodláky v cihelně*). Nevěnoval jim pozornost, tak byl zaměstnán hraním, pitím a návštěvami klasických koncertů (*ostřice v koupelně*). Poslední týdny života trávil u basisty Georgese Kraslowa. Každou noc mezi třetí a čtvrtou vstal z postele a hrál na trubku. *Z voleb sešlo, v nočním tichu ho slyšela celá čtvrť. Jen stoly s nedopitým vínem a nesklizenými talíři se ze střech a balkonů dál zvedaly k hvězdnému nebi.*“

Scény hned nejsou úplné, hned skrývají své dno. Stejně, jako nám uniká smysl škrcení v hospodě, se ptáme, proč N. v Paříži naložila tak zrádně s naším záhadným nálezem, tužkou vsazenou do klubka příze, již jsme zvedli z nočního chodníku; proč nám ji vzala z rukou a místo zkoumání zrušila tajemství tím, že tužku z klubka vytáhla. Chtěla nám zkazit hru, z níž byla vyloučena, zkusila k ní naopak po svém přispět? Kazisvětství nebo legitimní akt osobní svobody? Kazisvětství, jistě, ale pochopitelné i jako svobodný akt. Trvale obnovovaná neprůhlednost věcí (činů), svět umíněně skrývaný ve světě: v sobě samém.

Známa povídka o panu Vorlovi (tom, co si zakouřil pěnovku) nezmirňuje krutost světa jen tím, že ji přenáší z vesmíru do intimity

osobního osudu a učí nás pozornosti k těm, s nimiž se denně míváme, k neznámým existencím v sousedství. Vyprávění nám taky ukazuje, že za okny nejbližších bytů se skrývají nepoznané zásoby soukromého harampádí, nakřáplých pěnovek a prázdných kanárčích klecí, skleněných těžitek s vestavěnou krajinou, azurových nugget, zažloutlých porcelánových vlnad a zelených drátků na cévkování neznámých andělů, díky nimž je nehostinný svět i nepřebornou skládkou podivuhodných pokladů.

*

(I v těchto řádcích by jistě všechno začlo klouzat jinam, slova i jejich smysl, kdyby místo názvu Medové kuželky dostaly nový, třeba Sláva etaminů nebo Skutečnost, Kostrč a Pálení; oui: *Le Réel, le Coccyx et le Brûlant.*)

*

Slon se změnil ve lva. P.A. má samosebou pravdu, když říká, že *je třeba pochybovat o reálné existenci lvů, bezprostředně přítomných jen ve snech a na plátnech, kam nebyli namalováni*. Ten ospalý lev, jehož vidím ležet na chodníku mezi nohama spěchajících chodců, jak mě láká němou výzvou tlapy, abych všeho nechal a ulehl vedle něj, ten lev je skutečný, ale stejně neviditelný jako ostatní – kdyby jen proto, že jeho šedá kůže (dost sloní...) dokonale splývá s šedí chodníku. Zřetelně viditelná je tak jen prázdná láhev stojící na chodníku před ním, vedle podřimujícího pobudy.

*

Dalo se čekat, že se za pultem zas octnu sám, i protagonisté se časem z vyprávění vytratí. S tím po pravici si teď dáváme znamení

přes pláň pultu velikosti moře, po tom vlevo se jednoduše slehla zem, v touž chvíli, kdy vyšel na práh vězení a vykročil zpátky směrem k bistru, kde jsme ho – jen o pár set kilometrů dál – čekali s čerstvě stočenou kuželkou. Nelze přitom říct, že tu jsem bez společnosti, i tak je postav kolem slušná zásoba, která nepřestává narůstat. Jen v nejbližším okolí se to hemží, až oči přecházejí, pařížské Rusky, předměstští mecenáši, dva bratřenci s tajným vchodem do téhož kabaretu, každý z jiné strany, ten větší provázený v týdnu vysokým jeřábem a o víkendu jen o málo menší černoškou; Josef sňatkový podvodník a Pepa falešný hráč, Míta s mezihvězdnou tváří dětského Budhy, bledý Philippe s čelem plným třpytivých kapek potu jako drobných přísavných baněk úzkosti, potulný mnich Vincent a mladý menežer Jean-Louis, změněný na dva roky prázdnin v mladého pobudu, stárnoucí pianista Roger v modrém sametovém saku trvale posetém konfetami nepřítomné slavnosti, Blanka v brigádnických bagančatech a s chůzí pohodného, která zdálky zahání do strnišť nejdůvěrnější havěť mejdanů, vyfotografování fotografové a teskní milovníci lovící nové lásky na vidinu bělovousého skřítko bloudícího v kulichu po staré Praze. Dosud je tu taky starý mládenec, pro nějž nosím obrazy přes dvůr, a jeho po otci zděděná společnost, která mě přes ulici posílá pro víno, vzdor kamarádovu odjezdu tu dodnes straší i jeho nabroušená šéfka a flegmatický kuřák, v němž našla němého průvodce napříč plání dnů; jen o něco dál čeří pořád vzduch taky partneři z předchozí existence, vytáhlý Prokop, co památně vztyčený lidský prst, nebo roztlemený Luděk s vlastním klaunským nosem; ještě dál se tyčí nevadnoucí přízraky matek, otců a strýců, včetně bělovousého Sigmunda.

Někdy jako by ani nebylo třeba víc než to všechno nechat proudit kolem a kochat se nedohledně proměnlivým děním, zas a zas rozptylovaným a obnovovaným vírem, který to skládá. Někdy, zdá se nám, bychom je všechny beze zbytku chtěli ochutnat, osahat si je a vyzkoušet, se všemi do toho jít a řádně si s nimi užít, se všemi

najednou a s jedním po druhém, jak se sluší a patří; dopřát si studentky z podkrovních podnájmu s šatníky plnými sličných pochyb i neoblomné bestie sekretariátů, co zvlášť vzrušující vtělení vítězné stupidity, nešetřit láskou pro jediné z těl plnicích svým dechem večerní ulice a jídelnu Alliance Française, nezastavit se ani před účetním se zbytkem šlehačky na hitlerovském knírku, ani před příručím klopýtajícím zpět z obchodního domu v něžně klapajících střevíčkách a před stárnoucí harmonikářkou, na jejíž plakáty v metru se slétají přikreslené penisy jako vosy na med, zatímco její vysmolený nástroj je bezpochyby plný skutečných uschlých much.

Všem postavám jistě nepřipadá táž role, zatímco po Pavlu V. – tom po levici – tu dál zeje nezacelitelné prázdno, jiný pohřešovaný Pavel teď znovu sedí u baru, v čerstvě obarvených vlasech první spadlý list, aby ohlásil příchod nové sezóny. Někteří, to se ví, se pyšní pouze klobouky po proslulejších nebožtících, jiní kolem nás sotva projdou, jako kdysi dívka, která nás na kraji ústavního parku – a slunného odpoledne – mýjela se skrytým hrotem v těle, s jehlou plující zvolna kanály jejích šumících cév. Nejvíc lze přitom stejně očekávat jen od těch, kteří se před nás teprv nečekaně vynoří z davu anonymních chodců.

(Jsou tu, pravda, také předměty, neméně chtivé vstoupit do děje a už teď vyhlížející postavy, které jim k tomu pomohou. Zvlášť bicykl se nemůže dočkat, už už přiléhá k rozpálené prkenné ohradě a klade na ni trochu skořicový stín – pokud jej nenechá mentolově světélkovat proti cihlové zdi –, než modrým zábleskem protne křoví před chatou a s cárem posledního ozónového mraku místo vlajky se večer vzdálí vlhkou oranicí k nejzazšímu z amerických obzorů, Západu skrytému za Západem jako na spodku klobouku s dvojím dnem.)

II

Počítám jistě s tím, že většinu postav už čtenář zná odjinud, z jiných knih a od jiných autorů, kteří jim je představili za mne, odvedli sami tu špinavou práci a umožnili mi tak jen sbírat smetanu: spokojit se tím, že hrdiny se vší hrdinskou aureolou a minulostí, s nákladem paměti a celých trsů světa, které s sebou nesou, posouvám po stránkách co pouhé siluety a sestavuji z nich obrazy výmluvné – myslím si – už tím, že v nich ty nakupené poklady rozezná novými echy.

Taky svět, říkám si, už přede mnou dostatečně vykreslili jiní, stačí, když v něm tu a tam přemístím pár detailů, abych na něm zanechal svou stopu. Mé postavy známé jen v blízkém okolí se mohou při nejmenším tvářit, jako by je znal celý svět a jejich osudy vycházely na pokračování v novinách, tlačit se takříkajíc ven z vlastní tuby s rutinou protřelých ochotníků. Pokud jde o předměty, drží se na svém místě s tajnou nadějí, že si zahrají v rozhodující scéně, jako známá puška na zdi čeká poslední akt, kde se z ní vystřelí; sluchátko telefonu si přeje být zvednuto, aby se do něj zvolalo „hoří!“, krabička zápalek chce být rozsypána vprostřed náměstí Svornosti. Postavy to tak naneštěstí nutně nevidí, míjejí telefon a strkají si zápalky do kapsy, aniž si od nich co slibují. Snad aspoň zvednou sluchátko k ověření, zda pořád vydává tón, a upustí krátce krabičku – jako by byla z kamene – na prahu kuchyně, z níž proti nim náhle vyletěl velký motýl.

*

(Ve snu odpovídám komusi, komu se má líčení nezdají být dost „ze života“: „Někdy dojde ke zvláštní události, jako tuhle; na jinak pustém neapolském plácku se začal tvořit jakýsi přízemní šedý

vír, až se náhle kolem zvednul uragan a ze čtyř světových stran najednou vehnal na plácek chodce, kteří mu náhodně přišli do cesty. A představte si, když pak sepsali jejich jména, seznam se beze zbytku kryl se seznamem postav v mé próze. Do jednoho! Co lepšího říct o vztahu literatury k realitě?“)

*

Zápletka sama se před námi tu a tam vynoří z davu; většinou bohužel jen proto, aby v něm tím lépe zmizela. Často všechno skončí, sotva se to rozjelo; provalí se, že semaforey na městských křižovatkách čistí v noci smetáček vystrčený z nákladáku – než se to ale řekne, je ze smetáčku pouhý pahýl. Málem jako by to svět jen zas a zas zkoušel, stejně na nás jako na sebe. Sami to kolikrát ani nerozjedeme, každý začátek je těžký, ale začátek vyprávění – někdy pouhé věty – často ze všeho nejvíc; řekneme si, že by to snad stačilo vzít podle abecedy, jenže A ztuhlo, B pajdá, C sotva chodí a od D do Z to jde od desíti k pěti, až k definitivní nule. Začátky neposedí, jen přílehnou jako pták pro hrst zrní, už zas mizí v dálce, některé se vracejí, aby znovu frnkly; desetkrát, stokrát. Vrací se i zpráva, kterou jsme úspěšně vyslali do světa, odeslaný dopis k nám za větrného odpoledne vlétne zpátky vikýřem nebo ho nevědomky píšeme znovu, znovu vytáčíme číslo a říkáme tomu na drahém konci drátu tytéž věty, na něž odpovídá stejným blábolením a které pro opilost znovu neslyší. Nebudem si jednou jistí ani tím, že jsme nevzali podruhé týž jed a neklepeme podruhé u téže nebeské brány, stejně mlčenlivé a zavřené jako poprvé?

Zdviž v metru se rozezvonila, budeme odjíždět. Všichni zpozorněli, než si ale stačíme dát pohov, znovu stojíme; o patro výš nebo o patro níž, račte klesnout s dechem nebo zhluboka vydechnout, výlet je u konce. Dál se jde pěšky; znovu si připomenout své jméno, datum narození, vystoupat schody a vyjít ven. Stmívalo se; když

jsme vcházeli na náměstí, stál na něm jen opuštěný malířský stojan s náčrtem posledního odpoledního mraku, v pozadí dva černoši rychle natírali na žluto poslední z velké haldy židlí a docela v koutě, už ve tmě, kadil bůhvíjakej přežranej pes. Nikdo tu nečekal, jen náhle přistižená scéna náměstí jako po rozevření opony, málem se rozezněl i divadelní zvonek. Někde se přitom určitě něco dokonalo a stalo, stačí se trochu zaposlouchat do mumlání natěračů nebo do šumu v bistru, které míjíme na rohu: i tady se mluví jenom o tom, jako všude jinde.

Něco se stalo, to je jisté, jenže kde a co? Jako obvykle, samosebou: někdo někomu něco řekl, v pivnici nebo v sakristii, ten to tak nenechal, snad se dokonce splasil a šel po prvním kladivem, plivnul na něj nebo ho postríkal hadicí. První se nedal a vyvedl druhého na most, vyplách mu navždy kbelík, možná zprznil sestru, prostě se pomstil; přišli pak policajti, kteří našli kbelík, snad dokonce prázdnou místnost, protože sestra se mezitím vdala, nasedla na jiného dřív, než vyšel z aleje, v týž den, co bratrovi schramstli varlata, podle jiných rajčata, do posledního kousku. Zamotaná aféra bez konce, plná tíživých stínů a mátoch z masa a kostí; nemyslitelná za Stalina, to se ví, ani za Chaplina. Bohužel se dál lze jen dohadovat, kde má začátek a konec, kde posléze přistála a kam vnikla, jaké v ní padlo rozhodující slovo a kudy se od něj táhne až k nám. Co volal Vošický, když ulicemi New Yorku dorazil sám až k přístavu a uviděl milovanou vystoupit na nábreží? Žínko? Boženko? Nebožko?

Naše dopisy se vracejí bez odpovědi oknem, papír, který kdysi začal kolovat po třídě, od prvních, někdy posledních lavic směrem ke středu, k nám zato dodnes nedošel, marně ho vyhlížíme s touž nedočkavostí, s níž v novinách hledáme rozuzlení záhadných případů, o nichž se tak nadějně rozepsaly před týdnem nebo před dvěma roky; pokud se navždy nepropadnou do ticha, vyplují znovu krátce nad hladinu jen v podobě zdrženlivé zprávy, jako podzemní pramen, jenž nám chce připomenout, že kdesi dál proudí bez nás a nechat

tak pro nás zblednout slunce dalšího dne, pod nímž nám zbyde jen svěsit rezignovaně hlavu. Mnohdy se tak navíc stane v souvislosti s dalším temným případem, s nímž může být předešlý podle některých tajemně spojen. Víc se však nedovíme, zatímco kulka vystřelená uprostřed noci náměsíčnou zůstala vězet v opěradle židle, z níž jeden z nájemníků sledoval v televizi western, někdejší vražda ve vlaku budí dál tytéž otázky: „Nikdo ve vagonu nic neviděl a neslyšel, vzdor pěti vystřeleným nábojům. Vrah zřejmě s výstřely čekal, až vlak vjede do tunelu mezi Saint-Raphaël a Napoule. O loupežnou vraždu nešlo, v kabelce oběti zůstaly peníze i dokumenty. Nebyly zjištěny ani stopy případného zápasu. Co mohlo narušit existenci tak spořádané ženy, jíž byla mladá učitelka hudby? Stala se obětí pochybného vztahu, který pečlivě tajila, nebo příležitostného vraha, jenž vkročil do kupé ‚zadaného‘ pro vraždu jen proto, aby spáchal svévolný zločin bez motivu?“

I ze svého vlaku, když za jízdy vyhlédneme ven, zachytíme většínou jen signál nebo výstražné znamení, k nimž pak marně čekáme pokračování; žádné už nebude, pokaždé se vrátíme k témuž horkému poledni a do téže vyliďněné vsi, kde starý Williamson přechází ulici, aby jedním pohybem vsunul jutovou obálku – možná jen holou střešní tašku – do štěrbin v cihlové zdi pošty. Už jen tím, že jsme zachytili ten signál bez dovětku, se nám zjevně dostalo zvláštní šance a cti; nestačilo zvednout hlavu o chvíli později, abychom se s ním navždy minuli? Někdy, při průjezdu neznámým městem, ji zvedneme právě ve chvíli, kdy někdo rychle mizí za rohem; jindy sotva vejdemo do kavárny, když z ní někdo ve spěchu odchází. Je to snad tentýž člověk, má kdesi s tím prvním aspoň tajnou schůzku? Ještě dnes, nebo až za pět let? A v které pomuchlané lampárně, na jakém zběžně načmáraném peronu? Nic nám naneštěstí neříká, zda tentokrát jde o pravou stopu, natož co všechno nám uniká, když ji nesledujeme. Jakž takž nás může utěšit jen vědomí, že se kdesi jiní – snad i za nás – dál drží týchž starých jistot, nebo aspoň zvyků.

Klavírista si rok co rok zve domů žáky na půlnoční seanci, při níž jim vítězně ukáže prstem pod postel, na knoflík, který tam spočívá v prachu už dvacet, jednadvacet, pětadvacet let; fotograf se dál nekonečně hrabe ve svých začernalých skleněných deskách, ani si nevšimne, když čekající zákazník ztratí trpělivost a tiše opustí atelier.

K některým situacím, pravda, se místo pokračování aspoň přidávají jiné, které jsou jejich novou podobou. Ne dalším rozvinutím, ani jinou verzí, která by v nich odkryla dosud nezřené aspekty; nové situace jsou právě jen reprízou starých, nebo nanejvýš jejich novou inscenací: opakováním téhož poselství. Změna kulis a kostýmů je přitom někdy tak radikální, že za nimi původní situaci hned nevidíme; už po čase ale pokorně zjistíme, že to je zas jen ona, věrná stará známá, již nová podoba oproti původní jen trochu posunula. Místo kolečka salámu, které se při náhlém rozsvícení v posluchárně valilo zvolna středem fyzikářovy lysiny, sjíždí teď stejně zvolna diváku z protější tribuny po hlavě hokejový puk; také spolužák tleskající zničehonic dědovi, jenž před koncertem klade hudebníkům noty na pultíky a o němž jsme mu řekli, že to je sám velký dirigent, je pouze novým vtělením toho, který na hodinách spal a nechával se budit jen když fyzikář udělal nový vtip, aby se mu poslušně zasmál s ostatními – toho, co se pak do obecného ticha rozchechtal i tehdy, když ho pro změnu vzbudili, protože byl vyvolán. Mírně posunutá druhá situace tvoří s první touž sesterskou dvojici jako obrázky ve stereoskopu, tak jako těm má zdvojení dát situaci jen větší relief a umožnit nám ji lépe spatřit, snad i lépe číst její poselství.

To jistě většinou splývá se situací samou, neméně neprostupně konkrétní, než jiné; stereoskop ukazuje pouze zdvojený – nebo v reliefu vyvedený – otazník. Za malířem, který si v prohlubni jižní noci svítil na malování svíčkami připevněnými na černý širák, vystává ze tmy jiný malíř v širáku, rovněž černém, jde po kolonádě k nám a slavnostně prohlašuje, že už čeká jenom na velkou lampu slunce; a není jediný, jinde si toulavý otec – a důstojník v.v. – bere na toulky

široký klobouk a zimník odložený za války falešným profesorem Horákem, snad v domněnání, že ho tak přehlédne vlastní smrt, až bude s větvičkou v ruce stavět v noci auta u pusté horské cesty (malíř z kolonády měl větvičku aspoň v klopě saka, to se ví, že černého). A huňatý, plstěný šedý klobouk z fotoportrétu v přítomí parádního pokoje, sklenutý nad snivýma očima předčasně zemřelé saxofonové naděje z dvacátých let? Ta zemře dokonce hned dvakrát, po noční srážce na motocyklu a pak i díky mladému básníkovi z týchž let, jak vyvstane za tváří z portrétu na frontispisu své knihy, s podobně huňatým kloboukem a snivým pohledem, a saxofonistovu podobu osudně překryje svou, navždycky ji pohrbí pod vlastními rysy.

Jestli se občas věci, situace a lidé k sobě slétají zdálky a ve shodě s úsvitím o vzájemné přitažlivosti protiv – havran usedá vprostřed náměstí vedle círu novin, mořská sasanka uléhá na břeh k odložené nůši –, většinou mají spíš sklon k hromadění a k řazení do front podle příbuznosti a zásady „vrána k vráně sedá“, jako za sebou táhnou slovníkem slova s tímž začátečním písmenem a jako po promítání grotesek vidíme na ulici samé gagy. I Harold Lloyd, když jeho filmy začly vydělávat miliony díky brýlím s obroučkou ze želvoviny – a bez čoček –, které v nich začal nosit, se rozzáří při zjištění, že je jen poslední v dlouhé řadě: „Jistý korespondent mi nedávno napsal z Pekinu, že Číňané nejen už před tisíci lety nosili brýle ze želvoviny, co znak důstojnosti, ale že je běžně nosili také beze skel.“ Tušíme, že i za závěrečným pádem opony v divadle, po skončeném představení, ještě následuje další, při němž se opona zvolna oddělí od stropu a snese se na zaprášenou scénu; jen to, že nás z divadla všichni tlačí ven – biletáři i druzí diváci – nám zabrání se tu zdržet a druhý pád opony spatřit, tím fatálněji, že k němu může dojít až za léta po prvním (princip přetaženého drátu; i ten se někdy prověsí natolik, že začne *téct* až po létech zatížení). Všichni jsme zato, to se ví, viděli aspoň před pádem věcí samých odpadat od jejich masy menší zlomek, jenž jako by příští pád hlásil svým a přitom sám

nabýval masy a povahy – snad i významu – samostatné věci: konec klarinetu klesá do kanálu před zbytkem nástroje, kapka vyběhla z upuštěné láhve se tříští o dlažbu chvíli před láhví.

Varianty na totéž téma nedohledně hloubené jemnými odstíny, jež k němu přidávají, a vrstvené na sebe na způsob ruských panelek, až se z té poslední – a největší – konečně roztlemí celá, zřetelně viditelná Pravda. Od slůně vyraženého na školní gumě až po slona Nekonečna, v jehož těle se spolu všechno hemží – tvé křehké brýle s mým krvavým biftekem, daleký strom se sklenicí pastisu, již k němu zvedáme, skutečná domovnice s fiktivním reklamním sloupem, jemuž se vyhýbá cestou z bistra. Rural Blues a v závěsu za ním i Urban Blues, za osamělým saxofonistou, jak s nástrojem u úst pomalu prochází davem k prázdnému brooklynskému mostu – stmívá se – pak aspoň zástupy těch, co na sluncem rozzářené kolonádě cumlají náustky konývek s vlašnou minerálkou. Saxofonista sám, jak jinak, vsouvá svou ruskou panenku do jiných, každé pořádné sólo, říkal jeho kolega altkař, je jako líčení života venku, na volném vzduchu, jímž jsme si střídavě v Sing-Singu krátili pusté neděle. Jak teď sedí v křesílku čističe bot – nebo na otočné židli v barber-shopu – a živnostník mu líčí svůj nedávný tanec s policajty, saxofonista mu do toho vstoupí vlastním monologem (pouzdro s nástrojem odpočívá v koutě), vypráví o učitelce, která na výletě vedla neomylně svěřenky na dno propasti, pak i o něžných servírkách, které jsou anděly nočních náměstí, a o tichých jeptiškách, které se po nich rozprchávají jak vrabci.

Jenže co naplat: zatímco situace se staví do řady, zápletky se z nich neskládá; den je slunečný, ale hlubina dne je chladná. Hlubina dne, nebo spíš její dno: „le fond de l'air est frais“. Dno bezedného dne, nedohledné podsklepí prázdného domu, jímž je slunná, ale už trochu chladná neděle z počátku podzimu. Co se tu, na tom nespátném dně skrývá? Konec města a velké obory a na konci, u řeky s přívozem, přivětivá hospoda (do nahořklé a svěží vůně dne se

už mísí vůně dopékaných sluk), přívoz bez hospody a s nevrlym převozníkem, možná jen holý břeh s trochou zdupaného listí? Jisté je, že ze dna za sluncem už táhne chlad a my ve dni dál marně vyhlížíme zápletku, která nepřichází; příběh je jako vždycky všude a nikde, kolem nás i v nás a v ničem, na žádném místě zvlášť. Uvázli jsme snad osudně jen v mezeře, která dělí jednu situaci od druhé, začátek vyšetřování od jeho rozuzlení a zjevení prvního proroka v klobouku od toho, který jde za ním?

Už tenkrát, když skončila válka a nám měl konečně začít život, jako by nenastal očekávaný mír, ale rozzela se právě jen bezedná mezera. Jeden tehdy vyšel z domu před cizí vojáky a řekl: „Konejte svou povinnost, jsem autor Růžového kavalíra.“ Dali mu pokoj, ani mu neprohledali dům, jako by pochopili, že je už tak jako tak v rozvalinách. Druhý se objevil na prahu jen proto, aby vojáky mlčky uvítal; skolili ho bez ptaní jednou dobře mířenou ranou, dostalo se mu jen pochybné výsady být první troskou v budoucí poušti. Dodnes se zdá, že žijeme v intervalu mezi těmi dvěma výstupy, mezi obřadnou úklonou autora Kavalíra a strohým gestem toho, jehož hudba sama už sestává jen z pár holých a třaskavých, výstřelům podobných tónů. Zatímco první se vrací do vily, pozorně se holí, kropí si tvář kolínskou a otvírá šampaňské, odhodlán jak to půjde zapírat sám před sebou, že napříště předem pobývá ve vile jako v hrobce – a vjíždí v ní do jara jako v pohřebním voze –, výstřel, který ukončil život toho druhého, rozsvěcí ve slunečném dni bílou zář díry v paměti, prázdné stránky slavnostně rozžaté prachem, jímž se začíná pokrývat. Zdělili jsme po obou, ale jen ticho společné přestávky; náš vlastní dům je napříště postaven z trosek.

*

Nic se nezmění ani tím, že zápletku vyjdeme vstříc a vydáme se za ní do světa, do jiného města a osvětlení. Spolu s námi se pře-

sune i osudná mezera, zatímco se blížíme k Americe, ta se od nás vzdaluje; stojíme pak na neznámém náměstí jako na prázdném jevišti a než se večer slunce snese nad obzor jako deus ex machina, zápletka nás mívá nepoznána v kterémkoli z aut, která scénu křižují všemi směry najednou. Ticho zející mezery nás čeká i v klidné ulici u kraje městského středu, kde se jen občas rozšumí místní trh a kde teď, v předvečer dušiček, je jen tím hlubší klid, že tu za stmívání shořel velký mercedes zanechaný u chodníku cizincem, jenž chtěl prozkoumat beze svědků hotely v sousedství. První kramáři zvolna rozkládají své stánky se svíčkami a věnci – ti nejpředvídavější je možná už zas balí –, světla jejich lamp i okolních luceren opřádá lehká mlha, kdosi jí pronáší lať nebo provádí psa, někdo teď dokonce zadýchaně přibíhá, chvatně se proplétá mezi stánky a znovu zapadá do noci, jako by někoho pronásledoval, nebo spíš jako by se někdo hnál za ním; nikdo další se ale neobjeví, tmu znovu čerí jen tichnoucí vlnění chvíle po události, po požáru a po ohňostroji, po válce, a vyčkávavé dýchání pauzy mezi dvěma trhy nebo dvěma průlety Halleyovy komety, snad i mezi dvěma oddálenými úprky nočního štvance.

Mezera se v novém městě ještě zvětšila, úměrně jeho rozloze, samo se dme mezi svými okraji jako nedohledná aréna, jejíž přecházení bere obyvatelům města všechny síly i veškerý čas. Pro napůl podřimujícího kuřáka, jímž je muž kamarádovy bývalé šéfky, je celý den pouhá prodleva mezi chvílí, kdy si u ranní kávy vsune do úst svou věčnou gauloisku, a chvílí před spaním, kdy ji zase vyndá, jen mírně ocumlanou a ožehlou plameny, které k ní nepřestal zvedat, aniž si zapálil. V závorce otevřené prvním a uzavřené druhým navykklým gestem není kromě slůvka „enfin“, „koneckonců“ – s nímž si kuřák vystačí v každé situaci a které občas pronáší i mimo kontext, jako své důvěrné poselství – místo pro nic, na co by nestačilo odpovědět jen lehkým zíváním nebo zvednutím obočí; místo zápletky nebo události dojde nanejvýš k lehké modulaci, z někdejšího studenta

strategie jménem Vitkovič se stane úspěšná teroristka Vitkovičová, Jack S. se z mírně posmutnělého trumpetisty změní v lehce zarudlého, tristně vtipného rozhlasového komika (jen trombonista Frank R. ho při ranní cestě z letiště málem překoná a udolá všechny svými špílci ještě v taxíku, než po návratu domů provrtá kulkami ženu, obě děti i sám sebe). Dlouholetý štamgast staré hospody poblíž krámu, v němž kuřák se ženou tráví čas, otevírá při obědě ve dni další závorku v závorce, když u stolu do poslední chvíle čte noviny, které si po dobu jídla pouze přidrží na prsou, aby je znovu zvedl k očím hned po posledním soustu. I kdyby se ale závorky ve dni vrstvy jako se při hostinách malé talířky kladou do větších, zápletky v nich jen tak uvíznout nehodlá, vprostřed jejich sevření se dál otvírá jen prázdno osudné pauzy. Ještě když v létě dorazíme stopem do města na dalekém Jihu, vševědoucí stařec, u něhož najdeme nocleh, na nás místo vizitky vytáhne z portmonky jen prázdnou kartičku; stejně panensky bílý zůstane i kapesník, do nějž se před námi jiný stařec rozkašle jako by chrлил všechnu zbylou krev.

Marnou závorkou byl nejspíš i život napůl úspěšného saxofonisty, jehož nástroj po jeho skonu skončil v zastavárně hned vedle domu, kde se o šedesát let dřív narodil. Nemohl si ušetřit zbytečné plahočení, kdyby byl nástroj včas – v době, kdy dům dosud obýval a těšil se tu mateřské péči – odnesl do zastavárny sám? Nebyl by se musel ani přezout z bačkor... I kdyby tím byl nakrásně změnil roli a ze sólisty se stal pouhým statistou, kdyby doplňoval dění na podiu jen z rodinného zákulisí, kde by místo cumlání náustku a nadouvání tváří rudnul jen z matčina kejku a z rumu, jímž by ho zapíjel – byl by si opravdu pohoršil? Nevydá podřadná, ale poctivě naplněná role za napůl zřušovaný, byť významný part? Zatímco saxofonistu pohřbívali na dluh kdesi ve zcela jiném městě, nástroj sám, buď jak buď, přistál ve čtvrti, kde už ho nikdo neznal, a kde do šera zastavárny matně prošlehl jen zábleskem anonymního zlata.

Kam dohlédneme, hrají lidé pouze v nepodařených zápletkách, neúplných a špatně vedených, potlačených v zárodku, koktavých. Jeden je neprávem zatčen a pak, dřív, než se zjistí, že byl skutečně vinen – byť jiným zločinem – ke všemu i neprávem propuštěn; druhý celá léta buduje loď, a když ji nakrásně pokřtí – poslední láhví z vypleněného sklepa – a spustí slavnostně na vodu, má sotva čas zahlédnout, jak mizí pod hladinou: to, co považoval za svou spásnou archu, skrývalo ve skutečnosti zrádný Titanic pro jediného pasažéra. Někteří své vystoupení v rozhodnou chvíli zahodí: samolibý ňouma šťastně vytočí správné číslo, polekaní zločinci ho ale uslyší jen předvádět, jak efektně kašle; jiný v témž okamžiku, kdy má nést vítězný triumf, usne jako dřevo. Hrdinský čin dalšího spočívá jen v tom, že zkusí převézt přes hranice kulkou – v jiné verzi jehlu – ve vlastním těle; ten, kdo po léta marně chtěl být hasičem, úspěšně dorazí až do New Yorku, šťastně tu zastihne i slavný západ slunce, za skly věží a kupolí s odlesky všech marně vyhlížených požárů spatří tuhnout uhranuté domácí kobry i dámy ustrnulé jako květiny v herbáři, vedle hortenzií a růží, z nichž vytéká skutečná krev. Soumračná hodina sebevražd číhá hned za tím podvečerním vzplanutím, muž si vzdut vlnou pohnutí nasadí hasičskou helmu a vrhne se z okna, aby za vším udělal aspoň parádní tečku; kabát po otci, v němž přeplul oceán, má ale v podšívce všita skládací křídla a chlapík se díky nim snese bez šrámu doprostřed parčíku pod oknem, na prázdný sokl, jež krátce zaplní svým zjevením jako vyjeveným pomníkem z masa a kostí. Trochu snad ten sporný a efemérní triumf přetrvá jen díky švýcarským turistům, za jejichž rozculeným párem vyvstává ze snímku, který si pořídili samospouští a jenž pak po léta zdobí jejich album.

Prožít celý souvislý – i patřičně zauzlený – příběh, tlustý román nebo aspoň solidní povídku, je dáno málokomu, jedni se točí dokola v téže epizodě bez vyústění, druzí se bez varování propadnou rovnou do finále. Mezery se na nás necení pouze namísto příběhů,

zejí i z příběhů samých; tak dlouho pátráme po tom, co skrývá místnost za krámem, až zjistíme, že je prázdná. Chybí málo – občas už k tomu dochází aspoň na chvíli a na zkoušku –, aby jednou nastal celý prázdný den, zaspaný úplně a nevědomky všemi, co se tu vrtí kolem. K zamyšlení vybízí i případ té prázdné lodi, opuštěné, zdá se, jen chvíli předtím, než ji tenkrát objevili, smírně kolébanou vlnami i s dosud prostřenými stoly, načatým jídlem a nedopitým vínem, rozkouřenými doutníky; vzdor odlišným hypotézám jako ta, podle níž hromadná evakuace měla kamuflovat únos jediného pasažéra, nešťastného vynálezce švédské zápalky, lze mít za to, že se cestující z lodi prostě vytratili, zdejchli se po špičkách a beze stopy jako tolik lidských příběhů. Otec, který vprostřed noci odjede z domu do Austrálie, tam nikdy nedorazí; nezjeví se ani na prahu noční kuchyně, kam se údajně přichází rozloučit, daleký světadíl sám nikdy nepotvrdí svou existenci. Když se nám rodič po letech ozve z Ameriky a oznámí, že za námi letí do Evropy, nedojede ani na letiště, z cesty je jen hučení větru, jenž odnáší pasažéry neznámo kam a přesouvá letiště sama jako velké archy papíru.

I Pavel V. chvíli po tom, co vyšel z vězení na vzduch, zničehonic *nikde* není, zastihne ho ještě tak nejspíš ten pohled, co mu ho pak z New Yorku pošleme s patřičně tučnou známkou, ale beze vší adresy. I tehdy, sejdou-li se všechny k příběhu potřebné nitky, není jisté, že se zadrhnou jak třeba; tak jako opilý kamarád ztráví večer před televizí u neznámých sousedů, aniž na to má nazítří sebemenší vzpomínku, spletou si najatí vrazi v hotelu osudně patro, host za dveřmi, u nichž zvoní, si nicméně ve spaní tak zalehne ucho, že se na něho nedozvoní. Vzdor potrhlému osvětlení, které z něj září, projde bílý naháč nočním Harlemem zpozorován jediným opilcem, který už je navíc v posledním tažení; sotva se mu vidina ztratí z očí, je z něj jen stále lehčí povzdech stoupající vzduchem nad střechy. I příběhy, jimž jsme se sami připletli do cesty, se ztrácejí v písku dní, stejně jako ty, které nás míjejí v dálce. Holky, v nichž s kumpánem

s ošklíváním poznáváme dvě lesbičky, nás stejně otráveně mají za dva teplouše; když mi ráno domovníkovo dítě strká poštu pod dveře a dělá na mne za nimi obscénní gesto s představou, že ho z druhé strany vzrušeně vyhlížím nahý, nemá ani tušení, že zatímco ke mně vsouvá obálku, trčím za dveřmi svlečený a nespouštím z nich oči celý vzrušený představou, že dítě se svou pobledlou, předčasně vrásčitou pletí a svým potouchlým pohledem na mne z druhé strany dělá obscénní gesto.

(Kdo by chtěl opravdu přihlížet exhibicionistickému číslu, měl by s tím dost práce; sehnat někde v krajině poslední nevinnou husopasku, vtáhnout ji do autobusu, v zatačce u hospody přistihnout místního zhýralce ve chvíli úlevy a vylézt před něj s husopaskou dřív, než si s povzdechem zas zapne kalhoty... Ke všemu se ještě nepřestat modlit, ať se nespustí bouřka a chlápka v poslední chvíli neodřízne od holky blesk, obyčejný nebo rovnou kulový.)

Stane se, že z příběhu známe jen dekoraci, jedinou nehybnou kulisu: v letním dni rozpálená obloukovitá konstrukce mostu přetřená nátěrem barvy khaki, za plískanic akvarijní přitlmí salonu v šéfově bytě, kde trčí za staženými záclonami bíle povlečený klavír vprostřed shromáždění vysokých, stejně bílými rubáši chráněných křesel. Ať sebenaléhavěji cítíme, že pod víkem klavíru spočívá v čerstvé hlíně upíří zjev šéfovy nebožky matky a v konstrukci mostu jsou dovedně skryty celé hrozny maskovaných vojáků, zůstanou překryti mrazivým dechem místnosti a vlněním horkého letního vzduchu, nedočkáme se bouřky, za jejíchž blesků vystává matka z klavíru a deptá syna novými panovačnými příkazy, zatímco vojáci vybíhají na most v útočné rojnici; svět v sobě tvrdošíjně zůstává skrytý a nedá se jen tak vyhnat ven, na světlo světa. Seč je naopak vsakuje, co se vsáknout dá, hrdiny a rekvizity příběhů tak jako samy jejich děje. V úschovných ztrát a nálezů se kupí nepotřebné předměty, liché rukavice a prázdné peněženky; opravdu drahocenné, zrádně zmizelé pírkó, jež jsme si v noci vezli domů metrem na klopě

svrchníku, tam ale nedorazí. I ono nás jistě čeká v poledním tichu arizonské zastávky, u dřevěné čekárny ovívané malátnými orly, spolu s dalšími osudně pohřešovanými poklady, ztracenou skleněnou, špendlíkem se žlutou hlavičkou, holí pobitou třpytnými štítky. Než se nás dočká, menší zápletky by nicméně neškodila, trochu se v ní blýsknout nebo ji aspoň šťastně přistihnout, jak si s šuměním, jiskřením a kypěním razí cestu dnem. Potkáme však nanejvýš osamělého hasiče, jenž na pustém večerním bulváru marně hledá svůj požár, nebo automobilového závodníka, jemuž se v letních polích kamsi zaběhl vůz. Vznikne snad chybějící příběh aspoň ve chvíli, kdy se kdesi v dálce – v nekonečnu za našimi zády – jejich cesty protnou?

V některých příbězích jsou zas nepřítomní sami hrdinové, trvale vytlačovaní mimo děj, kam se marně snaží vrátit na uprázdněné místo. Bill (William C.) Hauber hrál ve stovkách němých grotesek, u Sennetta, Fattyho, Chaplina, Larryho Semona, samostatně i jako dvojník hlavních hvězd, někdy v jednom filmu zastal hned několik rolí. Přesto je k nenalezení v titulcích, ve filmografiích i ve jmenovaných rejstřících nejpodrobnějších odborných publikací, včetně těch, v nichž ho lze vidět na fotografiích; tu a tam sem za něj pronikne jenom jakýsi Bill Haubor nebo Halber (případně *Wyndham* Hauber), co přízračný dvojník dvojníka. Na závěr se s příběhem svého života spojil aspoň přes místní deník, Los Angeles Time, a díky své předčasné smrti. I ta nicméně připomíná spíš nezdařené efektní číslo, nepovedený rub těch, které Hauber v osudný den natočil pro dobrodružný film Vzduchoplavec (*The Aviator*); pilotu soukromého letadla, v němž se spolu s kameramanem vracel z natáčení, se udělalo nevolno, a kameraman v záchvatu paniky nalehl na řídicí páku, která přiměla stroj k ostrému loopingu. Provedl ho tak rázně, že osádku vyklopil na dno údolí, nad něž se vznesl a kde se vzápětí sám zaryl vrtulí do hlíny...

Všude kolem je tu jistě dál velký Román světa, psaný současně a do všech stran najednou všemi a vším, každým povzdechem nadzvedajícím hradbu míjejícího zimmíku a každým vpádem větru do nesčetných papírových límců novinového kiosku, každou odjíždějící ambulanci a každým blížícím se pohřebním vozem; stejně tím, kdo o pár ulic dál vypustil šťastně duši, jen dolezl zpátky do peřin, jako tím, kdo z nich radši sjel na zem, než aby umřel v posteli. Jenže v tom to právě vězí, tady spočívá i nejhlubší léčka; román světa prochází námi všemi a přitom se odehrává mimo každého z nás, kříží nám cestu a vniká do nás, kdy chce, my sami v něm ale nikdy opravdu nejsme. Když výstřely z revolveru přivolají do domu v Passy policii, komisař, pravda, vstoupí i do básníkovy bytu a v básni na vzdálenou bohyni, kterou tu najde, spatří ve shodě se známým úslovím důkaz, že za aférou je třeba hledat ženu; román světa sem vpadne zároveň s ním, roznáší doslova své stopy po koberci zároveň s poldovými bagančaty. Vzápětí však zmizí na obzoru tak, jak se odtamtud přihnal, nechá tu nevinného básníka i neznámého souseda, u něž výstřely padly, a hledá si pokračování daleko odtud, na jiných místech a v jiných životech. Znovu jsme sami se sebou, se svou trvalou nahotou a svými věčnými neznalostmi; dál ovládáme jen šedesát tři způsobů, jak se opřít o nálevní pult, dál nevíme nic ani o pravidlech hry na burze, ani o pivu, které pijeme: o tom, jak se měří jeho stupně, a na čem záleží jeho chuť – na vodě, na receptu, na sládkově stáří? –, je-li v tom anglickém chmel a zda chutná lépe z tanku nebo ze sudu. Prošel námi svět a jeho román jen proto, aby nás tím lépe nechal na holičkách?

Je pravda, že jisté řešení záhady nám napovídá sama všežravost, s níž se román světa po světě rozlézá; abychom opravdu byli jeho hrdiny, museli bychom se vyskytovat sami všude najednou, v odlišných dekoracích a různých životech, být zároveň španělskými kluky prolézajícími do noci vlhká zbořeníště a pomačkanými hidalgy s voskově žlutou kůží a roubíkem tlustého doutníku v puse, Rusy

uvízlými s prázdnými stakany na předměstí a Angličany ztuhlými s láhví před krbem salonu, na prahu podzimu a doutnajících parků, povadlými světáky s modrou skvrnou na bílém saku a hrdými soukromými detektivy s krvavou růží na prsou; museli bychom projít židovskou školou i kadetkou pro mladé lordy, hlomozem anarchistických schůzí a tichem spiritistických seancí. Možná je to ale ještě jinak a román světa se nám zdá unikat právě proto, že se na něm sami trvale podílíme. Těžko bych zdůvodnil, jak by ne, proč právě teď mám v ruce pero a zatímco píšu, mířím jím právě k tomu oknu vlevo a na jablko, které ve stráni za ním visí ze stromu, jako červená žárovka v podletně žlutavé střelnici. Právě to přitom bude mít zcela přesný a nezvratný, ne-li rozhodující smysl. V tom, co předchází – možná i v tom, co následuje – je ostatně ten smysl jasně vysloven nebo aspoň naznačen, dost sugestivně a zblízka, aby před nás vyvstal sám. Což neznámá, že příslušnou pasáž (nebo pasáže) lze snadno najít; jako z každé knihy hodné toho jména se i z téhle jistá místa ráda vzdalují v touž chvíli, kdy je v ní ze všech sil hledáme.

*

(Než se za chybějící zápletkou nedůstojně honit, je jistě pořád možné vykrmit si prase, dát mu jméno zamýšlené knihy a poslat ho do světa místo nás, ať se volně prohání mezi jeho letnými ději a přetrženými provázky; provázelo by ho jen naše plnicí pero, vbodnuté mezi štětiny na jeho boku nebo v týle. Sami bychom si už cestu městem s úlevou razili pouze na papíře, nebo bychom si aspoň v přečpaných skutečných lokálech sedali na fiktivní stoličku.)

*

Podzim. Jablko ze stromu za oknem zase zmizelo, zatímco z větve krátce visí jen čerstvá medová kuželka, kterou si na posilu zvedám

k očím, mohu upřesnit následující: přebytek nebo nedostatek událostí závisí i na měřítku, v němž je očekáváme, na nadmořské výšce pohledu, jenž po nich slídí.

Je tu samozřejmě pár legendárních vzorů, jako příběh toho, co za sebou při bombardování spláchl na záchodě a pak se nepřestával divit, že tím způsobil pád půlky domu. I za moře jich plno odjíždělo s představou, že to tam uvidí padat při památném zemětřesení, dům za domem klesat do prachu jako podtáté svíce. Patříčně stačila pod klenbou mozku rozsvítit i vidina jediného padajícího lustru, celé zářivé slunce svržené do publika Opery zatímco všichni napínají uši i kukátka před sebe, jako by vesmír vanul jen z hloubi scény. Dům ovšem spadne už při zdařilém bubnovém sólu, kdežto při zemětřesení je třeba ztrnout na místě, kde se nacházíme, a vprostřed hlomozu se mlčky soustředit jen na své jméno, aniž ho vyslovíme; když se po rachotu rozhýbané krajiny rozhostí znovu ticho, každá píd' hlíny v okolních zahrádkách je bezejmenná země nikoho, nejzazším důsledkem otřesu bude možná jediná černá tlapa vystrčená černým Steinwayem na rozpálený chodník, ze dveří obchodu piány a zpod stříšky nad jeho vchodem, zdobené jak se sluší velkým nápisem PIANA (ten je jistě – na způsob červených křížů na nemocnicích – určen nepřátelským pilotům, na spodní bombardéry zemských hlubin nemá vliv).

Kde ale zemětřesení začíná, až za mořem a pádem prvního lustru, nebo prvního paláce? Už v nudě obyčejné kontinentální neděle to přece někdy visí z nebe, jen to z něj spadnout, celé vytahané, prodřené pyramidy jako ničí bezkrevná vemená; všechno kolem jsou víceméně obnošené šaty, pleť míjejících dam, domy a jejich vrata, zaprášené lustry, papírovou kulisou světa tečou sinavé potoky překyselených žaludečních šťáv. V předměstské maringotce teď týž cikán, jenž v týdnu vprostřed města pilně fidlal k tanečku dvou opic na štaflích, roztírá po houslích smyčcem teskné ploštice, událost by možná spočívala v prostém zjištění, čím zaplňují nedělní

prázdnou jeho sousedé, znudění krotitelé lvů. (Nemluvě o rozluštění té záhady záhad: kde jsou Číňané z čínských restaurací, když ty mají zavřeno?)

Úchvatný lustr nad námi zářil i v parádním biografu, kam jsem se před zíváním neděle stáhl sám, než ho přelila tma – a plátno první záběry. Z filmu jsem ovšem nic neměl, pořád jsem neklidně vzhlížel ke stropu a ověřoval, že lustr je na svém místě. Nevydalo to ale ne-li za skutečný pád lustru, aspoň za cizí příběh na plátně? Známe i diváky, jimž k pocitu prožité události stačí, když se při návratu domů na večerní ulici srazí s neznámým chodcem a z toho vyhrkne „pardon!“ s finským nebo maďarským přízvukem, svědčícím o tom, že se *stre-fili*. I tehdy, unikne-li nám většina velkých životních Příležitostí, jež se běžně považují za podstatné – hra na tatínka a na maminku, výměna krčních mandlí za zmrzlinu, oslava nového století –, není to důvod k hořkosti; stačí nám vychutnat do dna pár drobných, ale jedinečných závrátí, abychom přese všechno žili naplno. Máme jistě příliš rádi katastrofy, než abychom před nimi stáli co stáli dali přednost pouhé nehodě, záměně nože za vidličku na slavnostně prostřeném stole. Jedno je nicméně jisté: i vprostřed zemětřesení nebo převratu je často nejvýznamnější záměna vidličky a nože, k níž při něm dojde.

Zatímco Los Angeles se napříč staletími blíží k San Franciscu, rok co rok o několik desetin milimetru, na plechovém pouzdru známých kubánských doutníků se od jména HUPMANN oddělí úvodní H a začne se vprostřed okolních kosmických mlhovin a tajících ledovců vzdalovat opačným směrem, co samostatná iniciála jen načas a z dobré vůle spojená s příjmením – teď celým posmutnělým – prostého UPMANNA. Místo marného čekání na to, až se dívka na závěsné houpačce tak rozkomíhá, že uprostřed večírku vyletí z okna, stačí nepropást chvíli těsně před setměním a pár bleskových stehů, jimiž krejčí vyspraví papírovou vlašťovku, která k němu vklouzla z tichnoucí ulice (papír, který k nám nedoputoval ve třídě,

dál koluje kdesi mezi protinožci), než ji zas nechá odletět. Ani ti, co denně rozhodují o osudech světa, diplomaté a státníci, šéfové mafií a koncernů, netráví čas ve středu scény a dění; sotva se jakžtakž zhostili pár klíčových výroků a gest, už si koušou nehty a čmárají po pijáku někde na kraji stolu, v rozepjatém tmavomodrém zimníku a se šálou napůl vytaženou z límce sedí bledí u baru, občas škytnou a zkusí neúspěšně zavtipkovat s některou z animírek, které se kolem po službě snaží protáhnout ven, než znovu rezignovaně svěsí hlavu nad pobryndané klopy. Už tu jen zaclánějí a vágně statují stejně jako jiní, a kouří tytéž blond cigarety s filtrem; pomineme-li aspoň těch pár skutečných protagonistů, které občas zahlédneme na lavičce, v metru nebo v parku, jak si zas a zas upravují knírek nad prázdným kelímkem od jogurtu, jak bez konce řeční k půlce cihly nebo hypnotizují vlastní palec.

Lze také říci, že i vprostřed nejbujnějšího dění spočívá podstata mimo ně samo; ať prcháme před policií nebo prostě odjíždíme na víkend, dává všemu smysl jenom nezaměnitelné osvětlení chvíle a krátce zkřížených okolností, okamžiku, kdy po sobotním obědě scházíme ztichlým a stinným domovním schodištěm, vynášíme kufry na slunce a ukládáme je do auta, které nás má odvézt za město, do více či méně vzdáleného venkovského sídla. Všechny prožité i psané události, osobní i kolektivní dramata – milostná nevyjímaje – mají ve svém středu tichý vír takových chvil; samy k nim tvoří jen pozadí, na němž chvíle lépe vyniknou a *promluví*. Loupež v restauraci, k níž v noci dojde v přízemí našeho domu, nabývá na významu až tím, že současně s ní zkoumám útroby domu v sousedství, kam jsem přiopile zabloudil. Dík výstraze před možným přepadením jsme v hotelu celou noc nezamhouřili oko; k přepadení nedošlo, koncert hotelových zvuků, jimž jsme do rána naslouchali, byl zato neméně strhující než představení, s nímž jsme do městečka přijeli.

*

Celá kapitola vyplněná praskáním staré pracovny tak přetížené lejstry, prachem, echy, že k jejímu dýchání v šeru není co dodávat. Stohy desek s akty, vysoké sloupy hebkých šedých polštářů a plyšových podložek, široce rozvrzané registry, rozeschlý dub zavalitého psacího stolu a ohýbané višňové dřevo obložených křesílek. Nepřítomné otcovské božstvo a jeho přetrvávající, mírně syčící a odfukující masa.

III

„Mám tak rád život,“ říká generál s tváří zrudlou vypitým vínem, zatímco si s povzdechem povoluje opasek. Ta sličná věta není nutně pravdivá: už vzhledem k tomu, že ji obvykle vypustí z úst, když se napil, by taky mohla skrývat spíš lítost a výčitku. Od začátku oběda se čas znatelně hnul; slunné odpoledne si pozvolna lehlo na bok a přiklonilo se k stmívání, už jen o pár generálských řihnutí víc a květinářky města vyjdou ze svých krámů na zsinalé chodníky, aby do prvních dam kráčejících večerem šlehaly neprodanými hledíky. Ani to jistě není nezbytně pravda; jisté je jen to, že si generál povoluje opasek a říká, že má rád život, zatímco staré pendlovky na zdi nad ním jsou pokryty silnou vrstvou prachu.

*

Generál? Jistě, máloco je tak příhodné, chceme-li svou prózu trochu zalidnit: nepříliš těžký, snadno přenosný, většinou z příjemných materiálů – sukno a koudel, šediny a rudý plyš náramníků; jen občas je ho třeba trochu oprášit, tu a tam mu spočítat medaile. Nechybí mu přitom ani hlas a říz, ještě v krematoriu vyleze naposled před oponu, aby nás všechny seřval. Natrvalo s ním ale nevystačíme; ať se snažíme sebevíc, patří generál jen k hrdinům z druhé řady. Pořádný text si žádá taky lékaře, až ti ho zalidní a rozprostrou se nám přímo před očima, po celé šířce rampy. Někdy, to je pravda, jen v obdivných nebo bázlivých řečech ostatních (vzpomeňme na Madam F., která by zasloužila čestnou legii už za nikdy nekončící přehlídku svých léčitelů a diagnóz, jimiž ji obdařili), jindy v záři, kterou šíří po scéně samo jejich daleké jméno, když vyvstane v pozadí z navrstvených let, transportů nebo cest za moře a předválečných kravat.

Den co den proběhlávají lékaři přítmím v mém večerním přemítání, scéna se plní žerty, s nimiž přicházejí na sál, i gesty, jakými na tenisu napřahují raketu a zvedají k oku hodinky v zápěstí porostlém černou srstí. Pacientka, která vchází do ordinace, může být Greta Garbo, scéna patří lékařům; než se hvězda svlékne a svěří mu své potíže, stačí doktor vtipně vzpomenout na dobu, kdy oči každé švadlenky a lyceistky byly dvě chutné karamely a vyprávět historku o tom, jak potkal u moře kohosi, s kým se pak už nikdy neviděl; ve sklepe má navíc dodnes cestovní kolo z let studií, po hřebetech starých svazků v knihovně mu za bouřky jezdí praskající blesky. Jen setkání s lékařem ve výtahu je lépe se vyvarovat, uvádá tu do téže šedé anonymity jako na ulici potkaný číšník nebo vrátný, daleko od parádních scén salonu, ordinace a kurtu ho někdy stěží poznáme, až znovu stáčíme oči k obzoru a hledáme tam jen uklidňující pohled svědků v pozadí, brankáře za hráči, bubeníka za bandem a bezejmenného muže v baloňáku za kynoucími státníky, u zadního kraje tribuny.

Účinnou protiváhu k lékařům tvoří jistě i pařížští klošáři, pobudové, jimž zdánlivá nečinnost jen lépe dovoluje hledat nové způsoby, jak se protlačit až k rampě. I když jsme rozhodnutí věnovat pozornost jen těm, kteří nezastírají, že se za žádanou almužnu chtějí řádně opít, a nestrkají nám pod nos trapně zakrslou paži, aby vzbudili náš soucit – tak jako námi nepohne jejich španělský kolega, když na nás tahá svůj křestní list a holedbá se tím, že opravdu existuje –, nemůžeme neocenit vnitřní klid, s nímž někteří u terásěk drahých kaváren předvádějí za peníze jen to, že dovedou kouřit nebo si umyli ruce. Naši pozornost ostatně právě tak budí ti, kdo po sluncem rozpáleném bulváru nezištně vlečou na laně kostelní zvon, nebo si bez reptání odnášejí do noci kamennou kovadlinu. Všechno, zdánlivě nejnevhodnější předmět, se jim může stát rekvizitou efektního čísla, ne-li nástrojem tajemného poselství. Týž ničema, který včera procházel večerem se starým psacím strojem a s čelem

ovinutým velkým lopuchovým listem, si teď stejně obřadně nese městem plátěné křesílko, jako hrdý režisér vlastní existence. A pozítří – v neděli – ukáže jen tím líp, že si to zaslouží, když se na kraji města v křesle pohodlně rozvalí a dá se oholit spoluvandrákem tak opilým, že po každém máchnutí břitvou, aby znovu našel ztracenou rovnováhu, oběhne klopýtavým obloukem celý park.

*

Metropole, tíživě mlčící masa. Bez ohledu na svou rozlohu jsou města prázdná, než je sama zalidníme šumem spuštěné řeči. Pusté mauzoleum metra ve čtvrtkách, den ticha, hlídači vyvržení zavírací hodinou na práh muzejí, co jediná nemluvná hradba uniformovaných těl. I odpolední řeznictví tone v tichu mezi dvěma údery sekerou, rodiče se v houstnoucím šeru a mlze staví pokorně do fronty před školou, tím mlčenlivější, čím masivnější stíny; jako by předem smířené s představou, že se jednoho dne nedočkají, nespátří dítě dřív, než my toho z nás, kdo nám v papučích a se džbánkem zmizel z očí v přilehlé ulici, kde ho za hospodou čekal svět. Pronikavé vřeštění, které den co den vyráží za vysokou zdí školního dvora, lze mít právě tak za vřiskot dětí jako za štěbetání ptáků, jako by se tam navzájem – v hodině krmení – jen bez konce vybíjeli. Tichá pošta, již si mumlavě předáváme napříč dnem, se může kdykoli přerušit a uvíznout na mělčině, naše diskrétní pátrání po tom, zda řezníci sami jedí maso, u nich nachází pochopení tak decentní, že nám jejich odpověď uniká stejně fatálně jako rozhovor u sousedního stolu v hospodě. I mazánci pyšní na to, že v létě u moře mohli sbírat míčky slavných tenistů, teď jenom marně vzhlížejí k chladnoucím vrškům domů, v naději, že tam z podkroví vypadne aspoň jeden pingpongový, ta malá a bílá, cvakavě skotačící celuloidová koule. Nic, jen přehánka někdy proběhne ulicí jako prchavá ozvěna. Sloni velkých obchodních domů, přineste klusem své neslyšné zlodějské

lampy. Když dozněl ohňostroj, možná i podletní bouřka, když skončila bouřka, možná celá válka, zůstalo nám ticho.

Zpustlý pár milionářů – starý muž dosud v zimníku z tmavomodrého flauše – se vprostřed ulice s trhem každý den zastaví jen proto, aby se přihnutím z butelky posilnil na cestě do úřadu ztrát a nálezů; jsou to už dlouhá léta, co kufr s jejich jménem zmizel beze stopy, ještě se jim však nepovedlo ztratit naději, že se s ním shledají a butelku do něj uloží. V podkroví nad tržištěm – a nad úzkým dřevěným schodištěm, v jehož středu je nutné zakopnout o záludně zvýšený stupeň – zatím blýská a dýchá z přitímní krásná a horoucí Dora, červovlasá italská švadlena, jejíž černovousý milenec posupně sleduje v televizi řečníci ministry a vybrnkává k tomu na drát šicího stroje vzpurný revoluční kuplet. Oba dva, stmelení dýchajícím šerem do zvlášť pevné aliance, působí jako by na nich záležel osud světa – a je možné, že na nich *v tu chvíli* opravdu záleží. Nad podobným schodištěm v sousedním domě zas mladý muž za sebou nestačí zamknout dveře, když nás jeho družka v dlouhém plášti a s temně žhnoucíma očima v úzké bledé tváři na schodech dojde a hlubokým hlasem nám sdělí: „Jsme anarchisté.“ A znovu; než mladík zamkne dveře, dlouhý plášť a bledá tvář s rámem černých vlasů v ohbí schodiště, zároveň s temným pohledem ten hluboký hlas: „Jsme anarchisté“; zas a zas nám to tak v hlavě bude opakovat, jako v bez konce reprizovaném představení. Vzápětí bude nicméně třeba v témže domě přijmout i starého a patřičně nasládlého faráře, jehož si vzácná známá přivede k večeři. Proč ne? Je koneckonců milý, pokud pod sutanou při jídle ucurává, pak do vlastních, pečlivě utažených plen. Jak se tu před zimou balíme do dalších košil a svetřů, podobní pečením ze zvířat vkládaných jedna do druhých, lišíme se sami jen různým stupněm nahnilosti – tak ceněné pravými gurmány –, k obrazu pokročilé civilizace.

Z mansard, kde přežíváme, je aspoň přes moře střech vidět až k obzoru, na okraj městského ticha; až na práh příští sezóny a na

daleké předměstí, kde se s městem vytrácejí i ti, jimž se nachýlil čas, jako Indiáni před smrtí mizí v horách. Vývěsní štít bistra TOUT GAZE (Všechno jde jak má) tam teď po majitelově sebevraždě trčí už jen co deska na jeho náhrobku; pustil si po ránu plyn (GAZ), předem splývající se sinavou modří svítání a předměstské pustiny? Ze světa se možná záměrně sprovodil i ten, co se kdysi vrhl z Eiffelky jako by chtěl vyzkoušet svůj létací stroj; i jemu jsme podle všeho naletěli, křídla na zádech byla nejspíš jen záminka, aby mohl přede všemi jít k zemi jako pták z olova. V tichu neděle přitápíme sóly jazzmanů, které posloucháme z desek, než ráno spatříme schnout na okně mansardy jiný, jen lehce načrtnutý skořicový gramofon, jehož ozvučnou troubou je celé dosud bledé slunce. Armstrongovy seance z let 1926–32 jsou obecně považovány za nejpłodnější v životě velkého trumpetky; Thelonious se Sonnym uvíznou v pasti pátku třináctého, jen tak tak, že dorazí do studia.

Po sóle jsou tu ještě ranní ulice s loužemi poflámové polévky, obezřetné sestupy do pondělního dvora a kradmé nahlížení do popelnic s balíky včerejších kostí; na dalekém mostě dál vlaje prádlo potrhleho starce, jak se noc co noc budil ve špitální posteli a nahlas ty cáry přede všemi počítal. Tu a tam prší lidi, někdy sotva krápour. Sotva to doznělo, nad válkou i nad bouřkou – možná jen nad ohňostrojem – se zavřela mlčenlivá hladina.

*

„...popelníky na odkládání doutníků vystavěné z prázdných láhví od mléka, žena s Basedovovou nemocí dvakrát na schodech s výrazem sudičky, která ví, že se sekla. Čtyři černoši z Chelsea plovoucí na zvracích narkomanky, jejíž jedinou útěchou při bolestech žaludku smrskávajícího se křečí, která vyhání poslední kapičku žaludečních šťáv se stejnou vehemencí jako *Yorkshire steak & chips*, je vědomí, že to vše potrvá jenom dva, tři roky. Tanec sedmi trpaslíků z boutiques

kolem heterosexuální Sněhurky v bílých rukavicích, které štípou do očí, byvše obtočeny kolem krku nejčernějšího z černochů, kterého jsem kdy viděl v *subway*.

Apatie lodí na Temži jako jediný kontrast k pulsujícímu městu, které se dívá na líbající se homosexuály v *tube* jenom proto, že jejich soused si [s ním] nechce vyprávět o rugby.

Znalci tabákových melánží pijící teplé pivo a konzumující svůj *sandwich* s opicí usazenou na rameni. Opice vyjadřuje radost nad šunkou stejnými skřeky jako 2metrový blondýn na vysokých podpatcích masturbující v půlnočním hemžení na Picadilly. Rozdíl je snad jen v tom, že na opici se člověk dívá i při nejnapínavějším momentu ligového utkání. Sólo na zrychlené piáno pokryté keystonovskými strážníky..."

Obýváme naštěstí i města, ve kterých nejsme. Včetně těch, jimž jsme se osudně vzdálili.

„Setkání po příjezdu do Prahy byla ohromná; nositelé Gottwaldových cen v pyjamas. Vůbec první české slovo bylo holka, (v pusťině nástupiště a) v puse tlusté nádražačky. Teď, asi před deseti minutami, jsem si s jednou dívkou z krámu velmi dobře popovídal francouzsky; je milé, když na Tebe někdo přes celou samoobsluhu volá, mluvíš-li francouzsky, a potom spadne do mléka. Kam do společnosti? Koncertní oddělení, Bartolomějská. Ze společnosti: M. měl hospodu, ale už nemá, protože na něj čekali cikáni s břitvami. Ř. měl knír, ale už nemá – podobně jako M.

V jakémsi klubu hraje na kytaru P.K., v první chvíli jsem si tě představil s tímto nástrojem při výslechu u vojenské komise pro pomoc rozvojovým zemím. Nejen spolužačky, ale všichni jsou *na sletech*. Šneky nemají už od Nového roku a tramvajáci už nenosí půlbrejličky. Z tisku: Sázavský expres neprojel. Nádobí z Francie. Kam do společnosti? Do prdele!"

*

Dál za obzorem nám vybraná sóla znovu – co možný cíl příští cesty – označují i New York. Je ale lépe se neukvapit, než odjedeme, nebude na škodu vyřešit pár záhad, které nám zůstaly zastřeny z téhle strany moře: zjistit, kolik cambridgeských studentů se opravdu vejde do jedné telefonní budky, kolik rozhihňaných Vietnamek zalidňuje noci penzionu, kde tiše pobývá také naše vzácná známá – a přítelkyně farářů –, i kolik lze do jeho prostor vtěsnat skrytých lázní, čajoven a ostříren per. Ještě pořád jsme ostatně ve zdejších lokálech znovu nezavedli párátka, ani jsme nespatrii kulový blesk. Lze se ptát, zda se toho za mořem tolik změní, v co tam konečně vyústí manévry populčního kejklíře z Pigalle, nedohledně chystajícího a odsouvajícího své číslo jako muž kamarádovy šéfky zapálení cigarety; a předem tušíme, že posléze na Coney Island projedeme jen vypleněným palácem smíchu, kde do prázdných chodeb s bídou zavlaže cíp zašlého obvazu.

Sami tak svůj odjezd zas a zas odkládáme, stejně nedohledně – říkáme si – jako se kdesi marně vrší další a další usvědčující předměty vypadlé z Vaginy světa, jako z obrácené kapsy Harpova bezedného kabátu; svíčky a budíky, cívky nití, letlampy, láhve sifonu, rohožky s nápisem WELCOME i sáně s úplným psím spřežením, které se nenasytanou jámu marně snažily zaplnit – a vyrazit z ní nekončící smích –, oblásky, vyřezávané klacíky, sojčí pírká, třpytná zrcátka a mlhaví sloni, jimž se nepovedlo spojit v rozhodující kouzelnické číslo, pobledlé včerejší noviny a temné rukávy příštích sak. Nikdo a nic nikam opravdu nevniká, všechno se na zdlouhavé vlně dní jen tiše sune od jedné modulace ke druhé; po Hupmannovi je na řadě Sidkar, jehož nakadešené jméno na čokoládě se mění v prostou Lidku, jako se z Chrzanovského stal Král. Andaluzští apači si k nám jednou stejně diskrétně přijdou v noci pro nůž, který jsme po nich našli na schodech katedrály v Granadě, k mému vzbuzení z Dějin na neznámém předměstí se po létech zas přidá i svítání, v němž zpívám „Svítá“ k tanci nespočetných párů, který za přízemním oknem, u nějž stojím, rozšuměl ranní Malostranské náměstí. Třebaže mi teď je cizí i ono, kdysi

tak důvěrně známé, s některými páry jsem snad nenápadně spojen i nitěmi, jejichž konce svírám a které se jim při tanci odvíjejí z oděvů.

*

„Mám svou celu v podkroví starého činžáku uprostřed Paříže, pár metrů od bulváru St-Germain a od známé kavárny U dvou magotů (což nejsou opice, jak by se mohlo zdát, ale dva dřevění MAGOŘI – v turbanech – na jednom ze sloupů uvnitř lokálu). Dveře cely se otvírají pomocí důmyslné soustavy zámků, jako opravdový bankovní trezor, tři ze stěn stroze zařízené místnosti jsou holé, jen bíle natřené, vikýřem, do nějž vybíhá čtvrtá, nahlíží dovnitř letmá závrať. Za ní je vidět nebe podobné většinu dní jednotvárným stránkám pondělních, úterních, sobotních novin, v neděli, kdy noviny nevycházejí, obyčejnému balicímu papíru. Pomocí běžného periskopu odtud lze – přes dvůr – pozorovat i protější okno, patřící jednomu z pokojů jakéhosi hotelu. K tomu nejpozoruhodnějšímu, co jsem tam dosud uviděl, patřila dlouhá nahá Švédka s brýlemi na nose, která si přepírala prádlo, a pak černá sukně, již tam jiná holka nechala viset v okně do nadcházející bouřky. Vždycky začátkem nové sezóny, na konci léta, kdy slavím narozeniny, vzhlížím k oknu naproti s nadějí, že se tam na stolku objeví dort se svíčkami; prozatím marně. V každém případě vím, že až jednou pokoj za oknem spatřím zaplaven vodou, potopa světa bude konečně tady.

K nesporným výhodám mé cely patří to, že je přenosná; jak to jde, беру si ji sebou na procházku a dokonce i „do práce“. Hromadné vycházky spoluvězňů se zato nepěstují, neznám tak většinou ani ty, kteří sídlí na stejné chodbě. Podle toho, jak někteří někdy v celách naříkají, mám nicméně za to, že má situace nepatří k nejhorším. Nejvíc mě jistě znepokojuje cela, která je – jako ve všech věznicích, jež jsem poznal – zazděna za jednou ze stěn mé vlastní, a právě za tou, u které mám kavalec. Zvlášť mě mate neodbytný dojem, že tam

o mně všechno vědí; ještě ve chvíli, kdy se ukládám ke spaní, se zpoza stěny někdy ozve zaklepání, které jako by mi k tomu dávalo souhlas (o nějž, to snad nemusím říkat, jsem se nikoho neprosil). Radši tak jak můžu vyrážím ven, obhlédnout okolí a nechat trochu uschlého listí za stěrači zaparkovaných aut. Sotva se ovšem vrátím domů, ještě než za sebou dovrhu dveře a setru si s kabátu podzimní mlhu, ozve se vrznutí dveří za zdí a někdo si kabát začne otírat i tam...

Nechtěl bych nicméně vzbudit dojem, že mě v cele navštěvují jen starosti. Dostávám pochopitelně i návštěvy přátel, třebaže nejčastěji jen v dopisech, které po ránu vídávám lézt dovnitř skulinou pod dveřmi. Někdy sem za mnou svět posílá své posly po nejneshůdnějších cestách; jednou jsem se dokonce vzbudil a jeden z nich, vybaven úhledným kladívkem, na mne civěl vikýřem přímo ze střechy. Vzápětí začal vikýř zatloukat prkny; naštěstí jsem celu stačil opustit, než došlo také na dveře. Jindy zas na mne na záchodě – takzvaném tureckém a společném pro celé patro – vylezlo neznámé dítě rovnou z odpadové díry; nepřítomný pohled, jež kolem mne proneslo, přicházel z ještě větší dálky než ten, s nímž jsem kdysi před jakéhosi muže vypadl z paternosteru, po tom, co jsem jím nedopatřením přejel až do výhruzně mlaskavé tmy podkroví s otáčejícím se rumpálem.

Málem jsem Ti ale zapomněl sdělit, že ze dvora za mým oknem trčí dost překvapivě k nebi i samotářský tovární komín, ke všemu asi stejně nakřivo jako známá věž v Pise. Takový byl aspoň donedávna; pár dní po tom, co jsem se vrátil z letních toulek po Španělsku, vylezl po komíně k vikýři další posel, tentokrát se zednickou lžící v ruce, a za hlasitého nadávání všem, kdo zbaběle zůstali na zemi, přestavěl komín tak, že opět stojí rovně. Pozoruhodné přitom je, že k věcem, které mě ve Španělsku zvlášť uhranuly, patřila i všudypřítomnost křivých věcí: kostel, hruška v širém poli i láhev na stole, všechno tam trčelo vzhůru na způsob pisské věže, s důvěrností předem nalomeného meče. Tváří v tvář násilně napravenému

komínu to zbývá aspoň podržet v paměti a vikýřem vzhlížet přes okolní střechy k vrcholům daleké Sierry – i k černým siluetám býků z kartonu, které z nich trčí – s vědomím, že pravda se napříště stáhla tam. Nejinak, než kolem postupně navždy mizí ve tmě poslední černé telefony, poslední černá auta a černá plnicí pera, díky nimž si svět dosud udržoval minimum důstojnosti.“

*

(Ale vítr, sotva se zběžně ohlásil tím, že mi oknem doručil můj vlastní list poslaný před pár dny nazdařbůh nad střechy, vítr teď, ve chvíli, kdy mluvím, je opravdu tady – a to, co říkám, sama skutečnost, že mluvím, splývá beze zbytku s ním, s nepopiratelnou a úpornou přítomností větru. Celé to staré železářství okolo uvádí zas do chodu svůj řinčivý telegraf a vysílá napříč tmou monotonní depeši bez konce, již nadále už nepůjde přeslechnout. V zářícím obdélníku okna vzadu za dvorem se prudce zmítá černý prapor té, která je přes panující nečas dosud venku, a ta uprázdněná scéna – schopná však, zdá se, každou chvíli rozkvést některým z těch pánovitých gest, pro něž vždy znovu zvednem hlavu od rozepsaných řádek a sejdem na ulici z určeného směru –, to příležitostné jeviště je samo dostatečnou protiváhou k divadlu zkázy, která se rozpoutává všude kolem, i kdyby tentokrát měla být definitivní. Jistá věc: i kdyby mělo jít o mou poslední jasnou chvíli před koncem, mým vlastním koncem stejně jako koncem světa, stačilo by jen málo, aby byla i chvílí svrchované naděje: jen to, aby se víla v okně naproti protáhla v posteli tím sotva znatelným pohybem, který naráz nutí k zmatenému ústupu celé geologické vrstvy, aby otevřela oči a ještě zastřené spánkem je znovu obrátila ven, jako ke slepé hladině zrcadla bez odrazu.)

*

Dalo se to čekat: další uplynulá hodina se s královským zívnutím ztrácí v nenávratnu. Co víc, jak k tomu po určitém čase vždycky nevyhnutelně dojde, když píšu nebo i když prostě jen bdím: další nepochybně osudná hodina se chystá uhodit. A zase se rozplývá: jako obvykle ta osudná rána nedopadá a jen mne diskrétně mívá, o jediný třpytivý a neviditelný vlas, na nějž mě zítra ráno neupome- ne žádné znamení na nedotčeném sněhu ubrusů. Vržená ocelová koule se o mne na kraji plácku sotva otře, nesu si dál šerem nepo- rušený spánek, zatímco dívkám na něm v hloubi příští zimy zazáří jediná stříbrná piha. Ano, může se úplně setmít.

*

Možnosti života na střeších jsou zvlášť rozsáhlé, aspoň se zdá. Ani v jejich případě – jako u okna naproti – se nikdy nedá dost předvídat, co všechno nám umožní spatřit: v dešti nacucaný kus niti svíjející se na vlhkém plechu – nebo dehtovém papíru – jako ro- zesmátá larva, před bouřkou snad i celý les svíček planoucí vstříc příštím bleskům. Je pravda, že nikdo dosud nezahlédl střechu ze škrtátka, ať je její představa sebevíc nasnadě – a ať ji v záři blesků sebelíp vyhlížel. Někdy si stačí počkat, až to ze střechy spadne na dvůr, napřed jen ukáplá černá krůpěj aparátu a vzápětí celý fotograf.

Na vrcholcích domů jako na jejich úpatí se jistě nepřestává klást otázka, nakolik je to, k čemu tu dochází, opravdu neodvratné. Co je osudnější, když tápavý náměsíčník nahmatá hasiče, jenž na stře- še hledá nezvěstný požár, nebo když se pak sám jen stěží vyhne tomu, kdo před požárem prchá? Když na dvoře, v jehož průjezdu parkuje černá limuzina s nikdy nespátrným šoférem a kde se po celý den kříží kroky spěšných posílů, vstoupí domovníkovo dítě do cesty nevítanému hostu – a zkříží tak svůj osud s dějinami –, je tím hostu stejně fatální jako strom na kraji pouště řidiči, jenž se o něj

z dálky žene zastavit? Může se konečně stát, že dítě v poslední chvíli nahradí nehybná loutka; to už je ale jiná kapitola.

*

(Z dopisů přes oceán:)

„Nejpodstatnější snad je skutečnost, že zdejší město voní. Má tisíce vůní, z nichž ani jedna není pach, a ani jedna syntetická. Dělá to spousta restaurací, v kterých se nejí, protože tam nejsou židle, ale odnášíš si jídlo domů v kelímcích. Číňanů je tu spousta, jedna čtvrt se jmenuje Chinatown a potkal jsem tam průvod Charlie Chanů s velkými háky, z nichž odkapávají v malých mastných kapičkách uzené kachny. Nic není krásnější než projížďka ráno v 8 hodin po *downtownu*. Je to trochu jako ten barvotisk, jak u mě visel nad dveřmi na Raspaili. Zajíc v hlávkách zelí, mezi pytlí pobíhají spousty barevných veverek. Jejich barva závisí pochopitelně na *staffu* večer před tím, ale existence ne, jsou opravdu zde a jsou jich spousty. Když se oteplí (10 hodin ráno), začnou vycházet pánové, kteří mají v klopách místo stužek čestné legie falešné růže, ty voní pochopitelně víc než čínské vývařovny na celém světě. Chodí po *downtownu* a předstírají lhostejnost.

Všechny elektrické vypínače jsou tlačítkové, malý bakelitový váleček třikrát delší než jeho průměr, to přece známe; tímto vypínačem ovšem otočíš místo zamáčknutí.

Představ si celou abecedu poschodí. Na tlačítkách ve výtahu jsou písmena místo čísel, tato abeceda představuje obří komunu města...

Po hodině kouření se podává čaj, který to znovu rozpumpuje. Poprvé jsem přitom vlastně zjistil, jak asi vznikl „protest symbole“ ☸, to musíš rozsypat lžičku sypkého cukru vedle šálku s čajem a pak ho prst nějak úplně sám začne roztírat do kruhu; jak máš jednou kruh, je to už snadné. Vlastně to ale svědčí proti té věci; je to přece jenom

odznak! K mým novým zážitkům paří i majitel bytu, který vešel do místnosti a vláčel za sebou asi pětilitrový *demižon* mléka, s otázkou „kdo chce mléko do čaje“...

Špinavá barva domů se skrývá pod emailovou pastelovou barvou, která se obnovuje každý třetí rok. Takže domy jsou zelené, fialové, rudé atd. Děti, které mají křivé (přední) zuby, nosí rovnátka, jako nakonec všichni. Ale ta vypadají jako držák na foukací harmoniku, který má Bob Dylan – kolem krku, a v ústech udidlo jako pro koně. Chodci na přechodech přecházejí se vztyčeným ukazovákem, jako to děláme my! Prodlouženým prstem zastavují auta! VIDÍŠ SAMO-ZŘEJMĚ oči těch dětí v tom anglickém horroru.

Škoda, že se moc nevyznám v chemii, myslím ale, že je tu jistá závislost. Modrá-li se jedna strana zeměkoule, druhá červená až rudne.“

*

(V nehybnosti dní teď oba vyhlížíme plovoucí Ithaku, na niž bychom se spolu nalodili; město, kde jsme, se přitom na dálku odráží v pohledu toho druhého, to jeho se zas přes moře připlová zhlédnout v nás.)

*

„...v rue de la Harpe jsme viděli proletářského a potulného dvojníka Sonnyho Rollinse jehož jsem předtím už potkal v Římě a který plnil ulici sličně tvarovanými mýdlovými bublinami vyfukovanými přímo ze saxofonu V davu který se shromáždil okolo už klíčily nové saxofony v břiše novomanželek řádně doprovázených manželů Francouzští fešáci dál cupkají po St-Germain i v zimě jen ve svých sametových sáčkách Ne z otužilosti ale protože představa o teplém podnebí sladké Francie patří ke zvlášť hýčkaným národním mýtům

Na některé Tvé zprávy ze zámoří mám kupodivu chuť odpovědět spíš novinkami z blízké domoviny Oplátkou za ta rovnátka na zuby školaček bys tak třeba měl vědět že pražští revizoři už od podzimu nenosí půlbrejlíčky které si tak významně nasazovali k vyplňování poukázek na pokuty Strana a vláda se jimi zřejmě rozhodla podarovat rachitické děti spřáteleného afrického kmene Kde si ovšem brejlíčky rozebrali místní stařešinové aby líp viděli na holky v předloňském Playboyi V Praze jsme kdysi měli i předchůdce v přecházení křižovatek s napřaženou rukou Bylo to hned po válce a rekrutovali se ponejvíc z pražských Židů kteří se z radosti nad návratem z války – a z nedostatku vlastních dopravních prostředků – podivuhodně ‚vozili‘ aspoň s auty svých šťastnějších spoluobčanů: když jelo nějaké kolem popoběhli kus po jeho boku s rukou vytrčenou vpřed (na rozdíl od nás přitom natáhli všech pět prstů) jako při přeludné štafetě Dnes už jich zřejmě pár doběhlo i mezi chodce tam u vás Tak dávej pozor ať je nepřehlédneš

Jednomu brýlatějšímu příteli – dnes ve Švýcarsku – se ostatně kdysi zdálo o přihrátém pedagogovi jak znásilňuje žáky v tělocvičně prkenně vytrčenou rukou Tady teď natahují prsty jen tanečnice z ostrova Bali které si po letech vyjely na francouzská jeviště Při tanci jinak pohodlně sedí na polštářích Kromě kolébavých boků za ně tančí jen prsty které si zas a zas zálibně prohlížejí Něco zvláštního – a nejspíš i nepěkného – bude s prsty dělat i Jean Genet který se teď načas přesunul mezi arabské teroristy I se svým pojišťováckým kufříkem a těma modrýma očima neústupně něžného závozníka Při interview které dal nedávno novinám byl taky napěchovanej drogou Smál se novinářům do tváře a jednu po druhé si pouštěl do kalhot náhradní součástky na dvě kompletní sterea i s bednami Zbrklí ptáci mu přitom přilétali klopat z očí zmrazky

I já sám jsem tuhle docela uletěl Byl to ten *zelenej* hašíš a rozhovor o Arabii při něm dost přirozeně vyplynul z toho že byla ten večer naší přímou dodavatelkou Ten kluk co to přivez tam ztrávil

dva roky prázdnin a já jsem si najednou uvědomil jak je to ve skutečnosti *blízko*. Vystartoval jsem dokonce ještě před vlastní jízdou. Už ve chvíli kdy jsem vešel – věčně otevřenými dveřmi – do jeho mládeneckého pokojíku a viděl jak si to klidně strouhá na stole místo večere. Nepadlo o tom mezi námi zbytečné slovo. Jediné co by se ještě tak bylo dalo udělat: strčit celou tu nádheru mezi nohama do klíčové dírky ve vratech někdejšího Zimního paláce a rozkřičet se v nejživějších barvách do noci o povlovné kráse nového stěhování národů. Jinak už mě napadá jen velký neforemný kus cukrkandlu sevřený do svěráku. A samosebou jsme všechno provedli právě tak. Ach Sašenko já byl namouduši *za zrcadlem*. Mimochodem jsem poprvé *uviděl* kolik je vlastně druhů tmy. Ještě dlouho po svém návratu jsem všechno poctivě zvracel do uhláku s pískem. Všechny ty cizí krajiny černé zeleně a kraplaky. Pochopitelně jsem dodnes neskončil.

Svět – jak říká L. – má ovšem ve skutečnosti jedinou barvu: fialovou, jako fialovej hnus. A jako když se smíchá modrá s červenou“

*

Naše domovnice pije; vaše bezpochyby taky, ale zatím se to k vám nedoneslo. – Neděle, dávná mezera v týdnu, umožňuje leccos říct, nechat to proklouznout na vzduch svou prázdnou střílnou. Včetně věty o domovnici, která teď sama využívá neděle a pije víc než předtím, před vyslovením věty. Zatímco výtahem skleniček do ní sjíždí průzračný náklad láhve vodky, až na daleké dno, jinde se po prázdné stránce neděle a městské šedi neodvratně sune plakáty olepený reklamní sloup (*colonne Morris*), vzdor tomu, že je pod chodníkem ukotven hluboko v městském podzemí. Jinak tu jako obvykle nikdo není, chci říct, že všichni jsou jako vždycky někde úplně jinde; přísně utajení policisté v civilu kdesi v tajné strážnici, skryté důmyslně v lokálu nedělně ztichlého bistra, rokují o tom,

jak spáchat preventivně atentát na možného atentátníka, atentátník sám klidně kouří na balkoně nad bistroem, aniž tuší, že se má atentátníkem stát (pomýšlí spíš na to, jak i s balkonem vyklouznout z dějin a vydat se na ospalou plavbu přes moře); domovní lupič sedí doma a nacvičuje si odpovědi pro případ, že by při vloupání k nám do domu narazil na domovnici a musel jí vysvětlovat, jak a proč se tu octl, z okna v protějším průčelí vyhlíží ven jenom záda bez jména. Není tu dnes ani trafikantka, která chodí s domovnicí klevetit, v bílém prázdnu neděle po ní zbyla jen slepá skvrna; zůstala pouze domovnice, živá železná koule fatálně přikovaná rovnou k našemu srdci.

S třaskavým nákladem vodky nebo vody, kdo ví, památný výrok domovnice z provinčního města (a domovníka, s nímž tvořila touž kouli) dosud utkvívá nad jeho prázdnou arénou a visí co diskrétní klatba nad nájemníky v podkroví: „ti si žijou, večer co večer pijou Volhu“, ne-li rovnou: „každý večer u nich Volha teče proudem“. K domovnici ovšem nelze pít cokoli, jako se k hajnému pije zelená a listonoš se zapíjí deštivě marnou šedou může domovnici doprovodit jen bezbarvé nedělní víno s třpytivými krystalky jíní, nebo dalekého cinkání lžiček v šálcích dvou pomlouvačných vědem. Kdesi za nimi lze tušit i šum předměstí a každoročního trhu na šunku a na železné náradí (*Foire au jambon et à la ferraille*), trhu, jehož sliby už kdosi jinde překládá v pokyn, co se má jako vnadidlo dát do kufru, jež chce na neznámém nároží nastražit na lhostejný vesmír: „zaprášené kedlubny a roury od kamen“, ať se vesmír diví.

Kolem domovnice jich, pravda, chybí víc, vesmírný terorista, opožděný lupič i váhavý atentátník jsou sotva mátožný předvoj. Nemá ani celého chotě, s bídou to slábnoucí mňoukání u komína střechy odnaproti, které na sklonku dne pozře její kanár. Nezbyvá jí zkrátka, než pít, zatímco ztichlý dům sám se fatálně zpožďuje, i v nehybné neděli náhle o celou neděli pozadu; nechybí už v něm jenom poslední schod, po němž v přítmí mezipatra marně pátrá-

me nohou, schází teď i jedno úplné patro, jako by dům někde měl neznámého dvojníka a odkládal do něj ze sebe kus po kusu, včetně našeho vlastního příbytku.

Je pravda, že přitom domovnice zůstává značně odolná, a nejen vůči vichřici, jejímž náporům vzdoruje – na domovních schodech nebo vprostřed dvora – s nehybností právě protichůdnou nomádství reklamního sloupu. Při napadení domu hordou barbarů je tak bezpochyby nejlepší ukrýt se mezi ní a zeď schodiště, u níž se vetřelcům takticky, ale s vnitřní nesmlouvavostí uklání. Teď jistě v domě vládne jen klid nedělního odpoledne, domovnice kotví sama v sobě jako v pevném středu, kolem něhož jí stačí obíhat po vlastních, Volhou svažovaných okruzích, aby v sobě nacházela celý širý svět, všechny jeho nepřeborné možnosti a podoby. Teď právě se v sobě střetá s vlastním otcem, jako s výstražně tuhou mužskou láhví.

Můžeme se tak nerušeně holit, naslouchat tichu v domě a shlížet mlčky oknem na jeho pustý dvůr. Když se tam snese létavice, domovnice uprostřed noci vstane od láhve a ukonejší hvězdu diskrétním dotykem koštěte, pokud po ní ovšem neuklouzne a nevydá se chtě nechť na oběžnou dráhu kolem domu, vystavena nájezdu prvního reklamního sloupu. Může jí pak být jen slabou útěchou, že kolínská, jíž si skrápíme tvář, údajně vyrobená přímo u Dómu, je v jeho okolí ve skutečnosti neznámá a pochází zjevně od jiného, falešného Dómu, tak jako z nepravého Kolína; neméně odtažitého a nemístného, než domovnice vypuzená z domu...

Když nám po ránu průvan zlehka sejme masku z bílé mýdlové pěny a jako náš posmrtný odlitek ji snese před domovnici na domovní práh, pouze tím završí její osud; ztrne tu nemá a hluchá, navždy ochromená hrůzou, ale dál úplná a totožná sama se sebou.

Neděle může ovšem skončit právě tak, jak má: domovnice se opije, trafikantka doplete svetr a octne se v posteli s cizím mužským a v nové koupací čepici. V opačném případě bude domovnice

střízlivá, trafikantka se v pondělí vzbudí sama – a bez čepice – na Velikonočních ostrovech.

*

(Domovnice, proslýchá se, zůstala při smyslech, ani trafikantka svetr nedopletla a od rána zas v přítmí trafiky hněvivě šermuje dráty. Pokud jde o mne, zatím se tu jen rozhlížím, ale Velikonoční ostrovy se mi začínají líbit...)

IV

Svět plný nepřítomnosti, život složený z nedopatření. F. a D. jsou v týž den a v touž hodinu na tomtéž smluveném místě, v témž městčku a v téže kavárně na náměstí, po celou dobu, kterou tu ztráví, se ale nespatří; tak důsledně se jejich pohledy míjejí, tak soustavně se shýbají k zemi pro ubrousek právě ve chvíli, kdy k nim ten druhý stáčí hlavu. Zatímco rozběsněná manželka se na V. dobývá na záchod, kde si ji představuje zavřenou se svým mužem, přítelkyně dál nerušeně zvrací. Na ulici jsou někteří z kolemjdoucích namol, až na mírně potouchlý úsměv si ale udržují inkognito.

Není divu, že i hlavní postava se čím dál víc vytrácí, z vlastního příběhu a deníku i z cizích dokumentů. Hrdina sám tomu občas napomáhá prostřednictvím zvláštních stíracích cvičení; když v noci usedne před okno jen v teniskách a s cihlou na hlavě, a vzápětí zhasnutím smaže i svůj odraz na okenním skle, natolik po chvíli splyne s tmou mezi střevíci a cihlou, až málem po rozsvícení nevěří, že je pořád tady. Za oknem naproti, kde zatím pokračuje defilé cizích přízraků, se zády otočený stařec a jeho dvojník v protějším zrcadle sklánějí zas a zas nad dopis a lepí na něj touž známku.

*

Nakonec to nebude tak zlé, být spisovatelem. Hlavní je moci knihu kdykoli odkopnout do kouta a nechat postavy, ať si pomohou z bryndy, jak umí. Tenhleten například vypadá na odrostlého pikolíka na vdávání, možná, že taky jen po nedělích diletantsky kazí lehčí kouzelnické triky – zatímco stará matka mu vprostřed zlatě zarámovaných portrétů svých německých vlčáků zašívá trpělivě košile zbytky babího léta. On ovšem lpí jenom na svém knírku, na sousední drobné – ale tím fatálnější – bradavičce a na

svém parádním saku; s černobílou kostkou, jak jinak, už zase bude přšet.

Na dvoře je zatím jako obvykle jen ticho před bouřkou. Nehybné slunce a hrozivé prázdno sklepů, až na pár k ledu uložených nápadů, vyspávající mrtvé a na světlé, jen tušené dřevo gigantických hoblíků vystupujících nad daleké obzory. Dítě, které tu zvolna dozrává, živené tichem tu a tam protrženým operetním zjevením exotického sluhu v turbanu a v mírně pobryndaném sáří, dítě pořád ještě nedorostlo ani ke dni, kdy příběhne ze dvora s pusou plnou místo čokolády teplé krve. Je středa nebo možná ne, nosiči zrcadel se kdesi s parohy skeptické páry u nosu vlečou zcela jinou ulicí, jen tak, aby hádanka byla těžší. Pestré třásně v tichých a temných bytech za anonymitou okenic, rajske třepení příštích prázdnin. V koutě stojí u zdi sežehlý, oprýskaný blesk. Slon ticha, to se ví, dál neomaleně zaléhá celý dvůr.

Je vedro, zpupný gong krve právě odbíjí poledne, tenký rudý paprsek šplhá i po teploměru na okně; je vedro jako v poledne a zmožené lidstvo plné mokravých boláků, stěsnané za okny bister a autobusů, lidstvo funí a trpí. Je-li některá chvíle ta pravá, je to tahle. Chodby škol a úřadů se vyprázdnily, dočasně opuštěné i přízraky – včetně ze všech nejhrozivějšího přízraku chozraščotu –, zbyly jen nejapné úsměvy minulých generací na vyrudlých tabulích cti, bezbolestně modravá vůně mýdla a o kus dál stará chromá hnáta vlekoucí se po písku rozvrzaným stínem za školou. Poslední obchodní cestující přistižený vedrem vprostřed cizího města skryl narychlo svou hanbu ve dveřích nejbližší kantýny, dobrman poslední nedoručené zásilky sklapnul výhrůžnou tlamu před listonošským mládencem, který bez váhání svěřil své mladé tělo proudu jarního vzduchu.

Taky bledý syn své matky trpí za svým knírkem, taky něžné srdce amatéra svírá tíseň pod kostkovaným sakem. Dovlekl sice svou sličnou, ztrnulou kořist z nedalekého výkladu („Výloha se upravuje“)

až na dvůr, tady už se ale jen dost zmateně rozhlíží. Trapný pocit, jako by už i dějiny vilnosti byly dopsány do poslední řádky, smísený s nejasným strachem, že než voskovou nymfu pošle polibkem na dno zapomnění, ztuhne mu za zády stín průjezdu ve vyčítavou obludu, která mu navždy přehradí každou minulou i příští cestu. Kdyby aspoň cestou podél řeznických výkladů mohl ve vystavených kýtách vidět víc než balíky obnošených svršků! Snad se místo naslouchání tomu, co mu velelo srdce, měl radši naučit italsky. Nebo kdyby pil pivo, mohl si teď aspoň dát pivo. Kdyby byl prorok, mohl zvednout prst k nebi, kdyby byl vykuk, mohl ho tam nezvednout. Kdyby byl archeolog, mohl pověsit řemeslo na nejbližší hřebík, kdyby byl volnomyšlenkář, mohl jít tlouct bližním pod okna špačky. Což teprv kdyby byl epileptik, jaká příležitost zčeřit májovou oblohu vší nádherou starých faraonů! Kdyby byl rasista, mohl se aspoň zchladit na troubovi v turbanu, který se právě zjevil na střeše, změněn v kolibříka. Takhle se naneštěstí zdá, že rozpačitý úsměv pučící pod knírkem ohlašuje jen neurčité „pokračování příště“...

13. září 1949 se u Přerova srazily dva plně naložené nákladní vlaky. Až na dceru ministra drah, již téhož dne odvezli z dubrovnické pláže s popáleninami druhého stupně a s jazykem povlečeným táhlým zlatem výčitek, nebyl nikdo zraněn.

*

„Racionální vědy připouštějí, že znalost jednoho faktu dovoluje s jistotou přejít ke znalosti faktu jiného. (...) Pravděpodobnostní věda se naopak zabývá fakty neodvislými jedna od druhých. A vzhledem k této neodvislosti se vztahy mezi fakty mohou ustavit různými způsoby. (...) Každému z možných případů je přisouzena jistá pravděpodobnost.“

*

Den je krátký, kdo ví, vzlyk jara snad ani nedoletí mezi čerstvé střepy pikniku na druhé straně jezera, stěhovavé slečny i vy, usouzení pánové. Na nic nečekejte a spust'te bez cavyků stavidla své nudné výmluvnosti. Mezi řádky knih i mezi řádky polí – nic si nevymýšlím –, mezi dvěma sousty, mezi dvěma břehy je pořád ještě dost místa pro celou velikonoční neděli: pro celou krásnou mrtvolu Dějin, ach, mé blednoucí kolčavy.

Každá milostná aféra se například neodvratně točí kolem smrti. Když urostlé hovado odveče Tonku ze zapleavených kolejí do přítmí skladiště, zbyde na jednom pražci jen rezavá skvrna jak od krve a uvnitř se zběsilé klácení rozpoutá zrovna na bedně, kde zůstal od zimy mrtvý vandrák, nebo aspoň uschlý pes. A kdyby se nezletilá víla vrátila z lycea – právě dnes, kdy jsou k večeri ryby – s očima zarudlýma roztržkou se svým plavým lvem, polkne pan otec hned při prvním soustu kost a na místě se zadusí.

Méně nevyzpytatelné nejsou ani zákruty, které po léta sledují dva lidé v každodenním hemžení města, než se konečně poznají a střetnou v milostném souboji. Masivní policajt, který vprostřed křižovatky znovu vystřídal příliš průzračného slona, nemá ani ponětí o tom, jakou temnou zvěř, jaké ponuré zásoby a kufry by při rychlé kontrole mohl objevit za svými zády, v chumlu chodců, kteří trpělivě čekají, až jim požehná k přechodu dlážděné pouště. Šinu si to podél fasád omývaných slzavou slávou dní, strážci před barem jsou tak zabráni do hry, že ani nepozorují, že jim karty začínají hořet v rukou (jen ten, co má jako vždy Černého Petra, nerušeně spí), v hloubi krámu mačká na smrt zkřehlý mladík zbrklými pohyby velkou papírovou dívku a já si ani nevšímnu, že v davu mímím pošťáka, který mi nese telegram a v něm zprávu o tom, že jsem právě v New Yorku pustil slona ze zoo, zas a zas, ouha, to deštivé zvíře.

Neexistuje, pravda, scéna, v níž by aspoň jednu rekvizitu nešlo nenápadně nahradit věrnou napodobeninou z kamene. Kamenný je pendrek policajta na křižovatce, kamenná je čajová konvice kra-

lující v zešeřelém podkroví; kamenná je osudná karta ve spáčově ruce i první kapka počínajícího deště, padající právě na kamennou hladinu jezera. Lze doufat, třeba už při tom nebudem, že i benátské holuby jednou postupně nahradí jejich kamenné modely. Postačí pak tlesknout, vidět je vzlétat z náměstí nebo z blízké střechy; ten, který zůstane sedět, bude jediný *pravý*.

*

Je známé, že nepřehlédnutelná *otázka rychlosti* je značně relativní; blázen, který nám znovu běží pod okny, navždy neschopný se zastavit jako by na tom záležel koloběh celé planety, o tom svědčí stejně jako uvážlivá chůze muže-sendviče sevřeného mezi dvě reklamní cedule – a jehož přesuny po bulváru jsou méně zřetelné než pohyby reklamních sloupů, zároveň pomalé a plynulé. Los Angeles se líně, ale neodvratně blíží staletími k San Franciscu, limuzina, která se v oblacích zvířené podzimní šedi řítí po bulváru, nikdy nedožene spadlý list, který se jí v pomalých křečích svíjí na střeše; dnes jako včera zůstává želva mimo Achillův dosah, navždy nehratelný žeton. Vzдор své těkavosti jsou přitom reklamní sloupy v každou danou chvíli na svém místě – jako ten, jehož plakáty nám teď pod okny rozsvítil první blesk letní bouřky –, toulaví psanci v katakombách města jsou právě tak pokaždé přesně uprostřed své cesty odnikud nikam.

Jdeme dál, bouřka končí, ale sklenář vzдор pozdní hodině běží ulicí a volá za hřměním své „zasklívat!“, jako by předem plazil prázdné kapsy na zítřejší krupobití; na noční třídě jiné metropole se ovíněná společnost zařadí za nosiče návěstí s reklamou čerstvě otevřeného baru a změní se v nejtišší, mátožné povlovnou demonstraci, noha v bílé punčoše vyvstává a mizí v rozparku dámina pláště, bílá a nedohledná jako nadcházející zima. Los Angeles se sune vpřed, naproti hotelu na jeho okraji ale dál nehybně trčí v okně týž květináč a rozdmýchává klamný žár rudé pelargonie nad vyprahlou

škvárou a dvojicí plechových popelnic, přitmí pokoje za oknem
bledne touž nepřítomností hebkých dámských valů. Nezbývá, než
jít; jen co u cesty zahlédnem dalšího slona-povzdech a bambitky
pro souboj vypadlé – ne-li záměrně vyhozené do bláta – z okna
předměstského hotelu se do něj zas vrátí v lísce kočebra přicháze-
jícího sem nabídnout své zboží, budeme v Amsterdamu.

*

Země se zas lehce pohnula, vlak, zdá se, se s námi znovu rozjel, jen
kupé se nápadně podobá pokoji, z něž jsem před chvílí v městečku
úspěšně vyklouznul. Má jediná spolucestující mi zas bůhvíproč při-
padá jako učitelka z Tachova, snad jen proto, že napůl sedí v kupé
a napůl se roztržitě vlní v průvanu za okýnkem, z něhož vyvěsila na
vlasci papírovou rybu („lovení za jízdy“, říkají tomu ti, co si potrpí na
iluze). Dlouho, do nedohledna jen koleje a pražce, činely náprav, zim-
ničný třas papíru za oknem – napůl návnada a napůl rovnou kořist –,
v krajině tu a tam matné mátohy škrtané příčnými, přísnými tahy
telegrafních drátů. Náhle vlak prudce brzdí, tupý náraz, pod okny se
rozlehne hlas průvodčího: „Přejeli jsme psa!“ „Psa, to určitě,“ říkám
si prozíravě – a než se vlak znovu dá do pohybu, vzpomínám.

Do nedohledna jen pražce a pražce, už cestou tam, jak jsem po
nich klopýtal po vlastních, vybíhali občas až ke trati a snažili se
zmírnit trapnou nepřítomnost vlaku útěšným leskem svých vy-
stoupení: hned celá hospoda vyhřezlá na palouk, aby budila nepří-
tomného Pána střelbou rachejtlí, hned hebký třpyt dosud vlažných
skleněnek hasnoucí v prachu před továrničkou, to němé znamení.

Když jsem konečně do městečka dorazil, bylo spíš vylidněné;
tiché varování odkudsi z kulís se tu tím naléhavěji šířilo po celé
scéně: „L'église glisse“, „Kostel ujíždí...“ I on? Je pravda, že městečko
neznalo reklamní sloupy, kostel je zřejmě musel zastoupit. Stěží to
však bylo jediné vysvětlení, i v hlavním městě se občas ve vánku

aspoň točil kříž na kostelní věži, jako vrtkává korouhvička; snad to dokonce patřilo k ranní mši, co její němé dopolední prodloužení. – Ve večerním parku na kraji městečka se pak přede mnou zvedla mužská silueta a jedním skokem se přenesla přes vysoký plot, zbyl jen bledý lesk prázdné lavičky. Až po chvíli se objevil starý hlídač a spustil řeč o toulavých kočkách, park prý je jimi tak prolezlý, že sem lidé téměř přestali chodit. „Stín – namítal jsem – však patřil vzrostlému muži, snad dokonce vašemu synovi; rozhodně něčímú“; marně, opáčil jen „kočka nebo pes, jedna havěť“ – a dodal, abych si pospíšil, nerad by mě v parku zamknul.

Než jsem vstoupil do pokoje, kam mě uložili, utkvěl jsem očima na jeho klice; jako bych ji byl už někde viděl. Vzápětí jsem naštěstí hned usnul, musel jsem časně vstávat na vlak.

Když se mnou odjížděl, viděl jsem už z okýnka kostelní věž, jak za domy pluje ranní mlhou od střechy ke střеше.

*

(Zraněný kadet za jízdy zvolna otvírá dlaň v rukavici, visící ze saní nad míjející pláň, a vypouští do sněhu kostku za kostkou.)

*

Jeden ze způsobů, jak aspoň trochu zpevnit svou těkavou identitu, by nesporně znamenalo najít si roli v dějinách – kdyby jen minulých a za tu cenu, že se sem budeme dobývat jako do zamčeného skladiště. Sotva by ale tu roli volil podle smyslu událostí, do nichž by ji vepsal; spíš by si mezi nimi vybíral jako mezi různými sezónami s odlišným ovzduším, odlišnými barvami a parfémy, jejich dějinnost by po pravdě k jeho akci tvořila pouhé pozadí. Nepřišel by si sem pro triumf za rozhodný čin, ale jednoduše pro možnost zúčastnit se jedinečné chvíle a vsát dřev barvitého detailu světa. Jen nedbale a vlažně by

se rozhodoval, zda by měl spíš na sjezdu anarchistů v mořských lázních způsobit osudný příklon zúčastněných k jedné či ke druhé, durrutiovské nebo faceriovské frakci – nebo zda by mu stačilo zlikvidovat soka v junkerském souboji o přízeň krásné, patřičně vlivné komtesy. I tady by pro něj bylo rozhodující jen to, jakým ztichlým domem má přejít na bojující ulici, přes jaký klobouček chce shlížet z kavárny na proudící dav a mezi jakými nastříhanými látkami by si přál kout pikle v dílně volnomyšlenkářského krejčího. Při souboji by soka rád srazil do prázdné, listím vystlané zámecké kašny hned pod okny komtesiny ložnice, na sjezdu anarchistů by zvedl ruku k rozhodujícímu gestu v touž chvíli, kdy by průvan vtáhl do místnosti velký závěs z černého, lehce zaprášeného sametu a zvedl ho nad něj do vzduchu, paralelně s jeho vztaženou paží, jako rozevlátý prapor. Spíš než u velkých a významných událostí by ostatně chtěl být u vybraných tajných epizod na jejich okraji, u soukromé taneční improvizace Freda Astaira a Ginger Rogers při večíрку na oslavu zvolení Roosevelta prezidentem nebo u Prévertovy reptavé samomluvy při buzení v první den léta, na jehož konci bude podepsán v Paříži další marný pakt.

Právě jen takové důvěrné, osobní choutky těch, kdo si v nich dosud čtou, dál obměňují podobu dávných událostí, jen díky nim minulost trvale prorůstá do dneška. (Také mé oblíbené osobní vzpomínky se nabízejí novým laskáním jen díky rozkmitu mezi jejich láskyplnou rekonstrukcí a volnými úpravami, jimiž si je činím jakž takž snesitelnými.) Je pravda, že dějiny si žádají i opakovanou revizi, trvalé ověřování svých zdánlivě nepochybných údajů. Představy o dějinné roli husitů by byly neúplné, kdyby nevzaly v úvahu i londýnské popelnice na kolečkách a ten způsob útočného užití vozové hradby, jež v jednom ze svých bigbandových aranžmá vynalezl Fletcher Henderson. Podíl Counta Basieho a jeho orchestru na spojeneckých náletech je dnes už dostatečně uznáván, stejně jako význam cooljazzových muzikantů pro dobrý chod mrazíren studené války, již pak – zároveň

s válkou v Koreji – odbubnuje Art Blakey v čele Jazz Messengers, svých Jazzových poslů. Jeho uzavírací palba už zároveň ohlásí maďarské události, po tom, co vzletí k nebi sputnik Elvis, se bude moci objevit i Fidel a vyhlásit z Kuby zbrusu novou módu: plnovous.

*

Anarchistova matka vychrstla sáček cizrny do tváře své nejstarší přítelkyně.

*

Víc než deset let již trvá požár na neobydleném ostrově Nová Sibiř v Severním ledovém oceánu; hoří vrstvy hnědého uhlí, uložené téměř na povrchu. Předpokládá se, že požár vznikl od ohníčku lovců, kteří si na ostrov zajeli.

V obci Hin Hopu, kde se 6. října sejdou princové Souvanna Phouma, Souphanouvong a Boum Oum, se konaly rozhovory. Bylo dohodnuto, že kromě tří princů a jejich poradců nebude na místo porad nikomu povolen přístup.

Pilot letadla přivázejícího mzdu na holandskou plantáž v Tanganjice nemohl přistát. Shodil tedy pytel s penězi na fotbalové hřiště.

Mexiko bylo v sobotu postiženo silnými otřesy půdy, při nichž byly usmrceny tři osoby. V největších mexických lázních Acapulco bylo zraněno patnáct osob. Tisíce lidí se vyhrnuly do ulic s pánvemi v rukou.

*

Na jihu Čech je rybník jménem Svět. Už léta se v něm neloví, ještě loni do něj ale spadli tři nešťastníci, jeden z nich hluchoněmý.

*

„Zhruba před osmi lety jsem nastoupila do metra na stanici Notre-Dame-des-Champs a na Saint-Georges přistoupila do mého vagonu mladá žena, s kterou jsem se seznámila o šest let dřív. Jelikož jsem se s ní nikdy moc nestýkala, neoslovila jsem ji. Vystoupila jsem na stanici Lamarck a šla ke svému lékaři.

Usadila jsem se v čekárně, aniž bych věnovala pozornost těm, kdo už tu byli. Jedna z čekajících osob ke mně náhle přistoupila a zeptala se, jak se mám. Byla to táž žena, již jsem se předtím domnívala poznat v metru. Hned jsem si uvědomila omyl, jehož jsem se dopustila, protože byla oblečena zcela jinak. Řekla jsem jí o tom, zdálo se, že mi nevěří. To iluzorní, falešné rozpoznání, jež předurčilo setkání s pravou osobou, mě dodnes vyvádí z míry.“

*

Nepřítomný život, svět samé nedopatření. Hledané citáty se vytrácejí z knih, v nichž jinak pokojně dřímou, krámy, kam se ubíráme poslepu, se zničehonic zrádně přesouvají; namísto obvyklého zelinářství teď stojíme před pekárnou, v níž se činí u pece chlapík v tričku a s hlavou Pabla Picassa, nebo nahlížíme do obchodu nábytkem, kde u stolu nervózně kouří J.-P. Sartre a čeká, až přestane pršet. Zatímco dítě, jehož se rodiče nedočkali před školou, zůstává nezvěstné, panamským průplavem proplouvá jen košík rudých jahod s ukrytým ručním granátem.

Ten, co si v bačkorách vyšel pro pivo do hospody, se po osmnácti letech vrátil v nových pantoflích přímo do ní, nevšimli si ho tu ale o nic víc, než doma toho, co se vrátil z lágru a jenom pak vprostřed hlaholící rodiny mlčky seděl v kuchyni. Nejhuř na tom nicméně byl ten, kdo na konci války přežil vlastní popravu; po tom, co se s vágním šrámem na boku probral v hromadě mrtvých kamarádů, musel svůj nedokončený konec prožívat denně znovu, po tisíci, deseti- a stotisíci zas civět do namířené hlavně a vidět

z ní vyjíždět smrtelný zášleh, zas a zas, bez konce se propadat do bezedné tmy.

*

Tlustý spolužák Tonda zkoušel uspět všelijak, než nečekaně pronikl do první řady jako anonymní, ale oblíbený statista z televizních pořadů. Sám se v nich sobě rád obdivoval zatímco večer pojídal svůj ovar jako prostý, řadový divák; a mohl si tak užívat ještě dlouhá léta, kdyby se jednou ovarem nepřecpal a nezmizel od stolu navždycky, marně vyhlížen z obrazovky svým blednoucím přeludem.

*

„Mussolini se stavěl na zadní.“

*

První svítání nového roku; pořád se nevyznám ve vlastních kapsách. Kumpán se vprostřed křižovatky snaživě vyptává strážníka. Jako by právě on něco věděl!

Sám tuším aspoň něco: nejprostší gramofon tvoří už plechové umyvadlo s jedinou plovoucí jehlou. Tou přitom může být i uschlé jehličí.

*

Jak Zelda už kdysi říkala o Frances Scottovi: opětné pokusy o konverzaci a o sebevraždu.

*

(Z deníku:)

Jednou jsem ze strouhy pod chodníkem zvedl nasáklý polštář z pytloviny, jenž umožňuje regulovat její tok, a položil ho na kapotu auta, které s ním odjelo do noci.

Jednou jsem ze „selfu“, kde kamarád dělal pikolíka, vypadl do tmy a čekal, až kamarád vyjde za mnou; lízlý frťany, které mi tajně nosil ke stolku, jsem přitom improvizoval na pusu jedno z nejlepších basových sól v celých jazzových dějinách.

Jindy jsem viděl, jak v parčíku klošár holí klošára.

*

Je jisté, jak říká Sigmund, že i Schopenhauerovi sluhové ho znali, ne ale právě v tom smyslu, v jakém dnes chápeme výraz „znát Schopenhauera“.

Dopustili bychom se omylu, dodává Frédéric L., kdybychom věřili, že – jak se neúnavně opakovalo – byl Schopenhauer budhistou. To spíš on si myslel, že budhisté jsou schopenhauerovci.

*

Goethe dal Eckermannovi knihu a postavil se ke kamnům.

*

Ohlédnou-li se za sebe, mohu vidět daleko do minulosti; někdy až k okamžiku, kdy člověk s razítkem v ruce ohromeně ztrnul nad paprskem světla, jenž jej náhle oddělil od papíru, kam chtěl razítko otisknout. S pusou otevřenou do O, původní nuly, propadl se na osudnou chvíli s tou zející rozlohou věčnosti z rozhodné akce do čirého údivu a stal se bohem, aspoň na vlastním užaslém nebi.

Pokud jde o mne, k triumfu mi úplně postačí, když se po ránu octnu sám na operní scéně a otevřu tu pusu dokořán ke královskému zívnutí.

*

Když Al Capone se svou suitou vyšel před hotel, pianista, jehož předtím poslouchal v baru, tam stál s cigaretou nad vstupním schodištěm. Al Capone k němu přistoupil a se slovy „smím vám, maestro, upravit kapesník?“ mu dvěma tlustými prsty vjel krátce do kapsičky s trčícím bílým cípem. Sotva ho vzápětí zas odvál noční průvan, pianista sáhl po kapesníčku, aby si otřel mírně zrosené čelo. Udiveně za ním v kapsičce nahmatal zkrabacený papír; vyprostil ho a zjistil, že jde o kus staré mapy. S napůl udiveným a napůl pobaveným úsměvem četl na zobrazeném území to zvláštní jméno: Hawaii.

*

(Než se přidá slovo ke slovu a vidina k vidině, někde mimo obraz se jistě zas něco posune, něco se rozpadne a někdo definitivně vletí do díry, jiný se nalomí a vyhoří zevnitř, ztratí paměť a matku, dům přijde o střechu, někdy o celé okolní město. Zbývá zjistit, stačí-li to vytvořit zápletku, vydá-li to na příběh nebo jen na hlášení, na zápis do protokolu nebo do seznamu ztrát.)

*

Amsterdam: vír poledního ticha nám ráno vyplaví pod nohy – zpod kol automobilu, který nás odřízl od tria pošťuchujících se domů – mycí houbu v barvě sametové plísně. Též, která diskrétně povlékla noc fasád.

*

„....a někdo ztratil ve tmě poslední černé pero.

Noc postupovala pomalu, vzdor rychlému mizení černých věcí, telefonů, aut, šicích strojů (už nám zkrátka nechávají jen rakve a policajtské obušky); v sobotu ve dvě ráno, kdy ze mne zbyl jen směšně malý a zmrzlý kousek (sám o sobě, pravda, málem triumfální), jsem nebyl dál než u vjezdu na dálnici za Avignonem, když mě náhle obklopili poldové a chtěli vidět mé papíry. Sotva je dostali, jeden se naklonil k mikrofonu v kabině policejního vozu a vyslal do noci „P.K.5497XY42§:~+~%“; o necelé dvě minuty na to mu anonymní Velký inkvizitor do mikrofonu ohlásil: „P.K.5497XY42§:~+~% – příjem“, poldové odfrčeli, jak se vynořili, a nechali mě na svou pěst trčet u toho, co mi tu noc sloužilo za Severní pól. Můj občanský průkaz se tomu ještě směje.

V bufetu na lyonském nádraží, uprostřed obvyklého masakru zpěvných ptáků a několika menších rasových incidentů, se noční hlas nanovo zvednul z hlubin: „Pan Ničema se má dostavit k telefonu! Žádáme pana Ničemu, aby se dostavil k telefonu!“ Vstal jsem a rychle se vytratil, směrem právě protilehlým k místu, kde stály telefonní budky.“

*

Koloběh pokračuje, přší na počest čerstvých deštníků, staré klobouky se vracejí zpátky do dílen, kde slouží k výrobě nových. Dědic profesora Horáka si v jeho černém širáku razí cestu mlhou až do zatačky v horách, kde nebude nikomu nic dlužen a smekne jen před samotným nočním vesmírem. Jde jistě o krajní případ, aspoň v některých letoviscích patří dál smekání na pozdrav k podstatným slastem, jež může klobouk poskytnout. Někteří tu tak ještě dlouho po setkání pozorují značku na dně klobouku, jež k jejich poctě smeknul protijdoucí chodec, ve zpětném zrcátku ukrytém v hloubi vlastní hučky.

*

Když se pak větrá nad schody před hotelem a Al Capone k němu přistoupí s nataženou rukou, pianista málem předem ví, co udělá: „kapesníček, maestro!“, řekne s blyštivě přibroušeným úsměvem a hmátne mu po bílém cípu v kapsičce saka. Earl počká, až s celou suitou zase zmizí v noci, než sáhne po kapesníčku sám. Narazí za ním na tuhou hrací kartu, vyndá ji a postoupí ke světlu nad hotelovým vchodem. Ano, je to křížová trojka.

*

Tikot hodinek se k nám vrací z druhé strany náměstí, málem jako by si na nás ukazoval prstem.

*

„Náhle jsme viděli defilovat slony, z chobotů se jim valila smršť, mohutné tlapy drtily a hloubily městskou dlažbu.

Nic je nezastavilo. Zkoušel jsem je připoutat řetězy k mřížím kanálů. Zas a zas je hladce trhali, bez jediného prudšího šubnutí.

Abych jim nahnal strach, pletl jsem rukama pod lupou. Řičeli jen tím víc, kly ještě smrtonosnějšími pod zrudlými, vysoko vyklenutými dásněmi před sebou tlačili velkou průzračnou kouli.“

*

Kromě střech a požárních schodů, cihlových domů a prkenných čekáren, kromě přístavu, lázní u moře a křižovatky před Národním divadlem jsou místy děje také boxerský ring plovoucí velkoměstskou nocí mezi stíny vstávajících diváků a mezi bójemi reflektorů, benzinová pumpa na kraji večerní dálnice, hlediště předměstského biografu s dřevěnými, na rudo natřenými sedadly, sloní ulička (Elephant Lane) v londýnských docích, redakce velkého deníku s výhledem na

Manhattan, bušící tiskárna v podpalubí zámořského parníku, ztichlé závodiště za neklidným sténáním noční zoologické zahrady.

Všude je nepochybně podstatná táž konfrontace naší bledosti s černým zježením okolní vegetace, zvolna vadnoucí návnady a trvale výhružných kusadel světa. Všude tam, kde to bíle nalíčení herci okatě nezdůrazňují tím, že tahají ze všech stran na jeviště skutečně vyvrácené stromy.

*

Bývalý mistr světa v boxu Henri Armstrong se po ukončení sportovní kariéry stal kazatelem protestantské sekty v Detroitu. Avšak již při svém prvním kázání se neovládl a knokautoval mladého pobudu, který kázání rušil.

*

Nejbledší tváře, to se ví, se noří z mlhy nebo ze tmy nad ránem v New Yorku, ze stínu dvorků tu trčí i nejčernější, dehtové křoví. Bezkrvné rty a doutník z pendreku, olejová kaňka punčochy na kachlících s popraškem úplňku. Mozek, který se rozstříkl na dlažbě, tu vprostřed světa tvoří jeho mapu a každá ze rtuťově stříbrných kapek, které se z něj rozprchly do všech stran, je samostatná malá zeměkoule.

*

(Ti, co poslušně jedí polévku, aniž do ní plivnou, nemají tušení o tom, že když se město k ránu vylidní, prochází jím ve skutečnosti on, Jeho Veličenstvo Slon; ta tíživá, trpělivá a chybná suma pod všemi našimi součty a pod sloupci čísel na všech účtech světa.)

*

Vyšel jsem postranním vchodem, kde byla zastávka autobusu. Mladý muž v elegantním hnědém obleku, sešněrovaný v pase, stál u vchodu a kouřil cigaretu. Čekal jsem na kraji chodníku na autobus. Mladá Američanka se objevila v šatech, ve kterých mi stála modelem, zavěsila se do mladého muže a ten ji políbil na tvář. Pak mě zpozorovala, usmála se, pokývla mi a odcházeli. Její společník se za mnou otočil – zřejmě mu řekla, kdo jsem. Připadal jsem si s balíkem černé látky pod paží jako nějaký poslíček.

*

(Ani dějiny se nezastavily, libreto procesů vyšlo po smrti hlavních herců doplněno o řadu tiskových oprav.)

*

Sotva opadne mlha, vyvstane znovu ta stará otázka: není slunce nad našimi hlavami i největší, parádně rozžhavené prvočíslo?

*

Fotograf se dál s třeskem hrabe ve své ponuré skládce desek, jiný oživuje pustou ulici jen pohrdavým úšklebkem, s nímž za stmívání stoupá k jejímu hornímu konci.

*

V zástupu míjejících slonů si zasluhuje zvláštní pozornost ten, zdánlivě neviditelný, jehož tělo tvoří jen zčeřený vzduch a jež vymezují těla dvou jiných, hmatatelných slonů, mezi nimiž se sune vpřed.

*

Do číhši zápisků zatím jen lehce mží:

Jako obvykle – zívání alejí a bóje dalekých siluet.

Ještě aspoň mrknout spiklenecky na Sfingu!

V poslední komnatě je natažený budík.

Pobledlá po ránu a v aleji silueta-otazník.

Na Bleším trhu prší, ten, který zmizel v hodinářství, z něj vychází s vyceněnými zuby.

*

Dál ovšem marně vyhlížíme rozuzlení případů, jež se před námi krátce mihly, návrat starého Williamsona z pochůzky a výsledek pátrání po střelci z vlaku Paříž-Vintimille. V náhodně otevřených novinách se naštěstí můžeme přesvědčit, že všechno pokračuje mezi řádky, stejně pravé zprávy jako skutečné příběhy, rozlité daleko přes hranice osobních osudů.

„První malíř uprchne z Mnichova, když mu hrozí několikátýden-
ní trest za to, že se slunil na zahradě nahý, druhý, přesvědčen, že
život nikdy nekončí, začne dostávat zakázky na portréty vídeňské
šlechty. Seznamuje se se starší ženou, která mu nabízí práci v obo-
ru módního návrhářství. Vznikne mezi nimi intenzivní a bouřlivý
vztah. Cestuje s ní do Dánska; později prchá do Paříže za dalším
umělcem, ale žena mu jde v patách a finančně ho podporuje.

Rozdělí je až smrt. Malíř po ženě dědí a vrací se do Paříže, ale
cestou se zastaví ve Štrasburku. Pokouší se zapomenout na minu-
lost, několik dní pak tráví v pařížské Jardin des Plantes a kreslí tam
opice; prožije krátký románek s Chtivou, už pěkně ztloustlou, která
mu pohřbenou Dánku nenávratně smaže z paměti i s její morbidní
germánskou sensibilitou. V roce 1905 naváže malíř styky s anar-
chisty; postupně se však ze vzdorného člověka stává pozorovatelem
přírody.

Když jsme se přiblížili, ve dveřích se objevil rozzuřený stařec. Máchal nám vstříc holí, pošťval proti nám psa a vypustil na nás z chlívku prase; zmocnil se nás hrozný strach, položili jsme diplom na zem, utekli zpět k autu a co nejrychleji odjeli.“

Venku, za stále neproniknutelnějším houštím, míjejí dál letmé, ale vytrvalé vlaky.

*

„Zaměstnavatel se vracel z předměstí s novou udicí.“

„Nahmatal jsem v kapse lulku, ale rozhodl jsem se nekouřit.“

„Fotografovat, tančit, všemu se lze naučit.“

„Byl by dal sto tisíc gumových razítek za to, aby se v poledním slunci procházel po bulváru.“

„Když se vrátil na dvůr, uviděl Wölfchena s Mandragorou stát před domovním prodávčem, který jim ukazoval pestré barevné obrázky.“

Ano, některé příběhy stačí vézt napříč krajinou jediná věta.

*

Někdy na konci dne a města, v uličkách poblíž přístavu nebo ve vilové čtvrti u jezera, nám protijdoucí a ti, co se rojí kolem, dělají málem roztržitý špalír. Napadne nás pak, že snad ani nemusíme nastupovat na parník nebo spouštět na hladinu vlastní loď, že možná postačí, když tak, jak jsme, v saku, klobouku a s kravatou, přejdeme hranici a bez zastavení prodloužíme procházku chůzí ve vodě, až se nad námi hladina s lehkým potleskem zavře. Vzápětí, to se ví, už to mizí z programu, v šumu postupujícího stmívání se všechno zas slavně zamluví.

*

(V Americe jsme se vylodili na pláži ze všech stran uzavřené zdí, když jsem v Cordobě dorazil před katedrálou, začali ji zavírat. Brání se mi tak úporně v setkání s vlastní smrtí?

Na kraji města jsem pak – už za stmívání – přistihl jen další předání pochodně...)

*

Několikrát mu bylo dáno přihlížet *předání štafety*; kdysi na Zbraslavi v pustině zimního odpoledne marně hledali hotel – zatímco v domech se rozhořivaly krby a rozsvěcely hřejivé lampy –, na konci města však za sebou náhle zaslechli dusavé kroky, na rohu před nimi naběhl lidský chumel a než se nadáli, převzal od těch za nimi pochodně, které s tichnoucím šuměním odnesl do noci. Další střídání poslů pak nezahledne jen v Cordobě, ale i v metropoli, kde na léta přistane. Vprostřed sobotního dopoledne a lepší čtvrti vidí zpoza rohu vyběhnout školačku v tepláčkách s velkým číslem 13 a předat malý soudek mladému řidiči, který ho rychle odveze ve své limuzině. Jindy se před ním z velkoměstského davu, na ulici nebo v podzemí metra, aspoň vynoří ruka a poklepe krátce na rameno chodci před ní; už to je bezpochyby předání poselství a nedílná součást jeho každodenního oběhu. Chtěl snad dokonce předat štafetu i ten, jehož viděl vyběhnout z bistra do auta, rozjet se za autem svého kumpána a po celou cestu pustou noční ulicí do něj zezadu zuřivě vrážet?

(Sotva odjeli, to se ví, nastalo v ulici ticho jako po každé válce, chci říct: po každé bouřce.)

*

A je po všem; stmívání slavně skončilo, Slon znovu beze zbytku splývá s nocí.

*

13. listopadu 1953 připadá na pátek. Jsou dvě hodiny odpoledne, ale ve studiu se nachází pouze hornista, rozeznívající svůj nástroj chmurnými signály. Hodinu nato volá demoralizovaný technik na všechny strany, když náhle Thelonious vpadne do studia se Sonnym, oba krajně vzrušení: taxík, ve kterém jeli, vrazil zezadu do motocyklu. Je to už ale dobrých deset let, co si Buck odehrál své v uniformě a vrátil se zas z města do kasáren.

*

Nikdy není srážka jistější než v letně vylištěném městě, mezi dvěma jedinými auty – stěhovacím a prázdnou ambulancí –, která se je klidně chystají přejet ze dvou protilehlých stran. Když o sebe v jeho středu cinknou k polednímu přípitku, nad velkým náměstím, kde společně znehybní, se zkoprnlé slunce jako nikdy podobá prvočíslu.

*

Jsou taky dny, v nichž se Bud vydává přes město až do vysokého činžáku, kde Thelonious tráví svůj čas – a kde se ho ten hned u dveří s tajemným výrazem ptá, zda chce *slyšet letadlo*. V místnosti, kde mezi skleněnými stěnami stojí piáno, pak jediným úhozem do kláves rozezní se strunami i nesčetné láhve, popelníky, talíře, hrnky od kafe a nedopité sklenice, snad i žehličky a baseballové rukavice, které piáno pokrývají a netvoří s ním pouze letadlo, ale rovnou letiště – nebo spíš celé dunivé, drkotavé a zvonivé město ve městě, jež

spolu kumpáni mohou němě sdílet jako touž obyvatelnou pohromu. Černí basketbalisté ve večerních ulicích už bojují jen o dutou, prašnou kouli stále vyhaslejšího míče, v němž i mezihvězdný šum mizí v tichém šramotu ochraptělé rzi.

*

Prostorovost města vrstvicího se vzhůru od přístavu v rozlehlých plató a hvězdicovitých křižovatkách, kam se sbíhají třídy s klenbou vysokých stromů. Kromě mrtvé černé kočky nás tu vítají – přátelským pokynem zbylé ruky – jednorucí mrzáci a ovšem slepí prodavači losů, neúprosně sondující dlažbu údery kovových holí. Krása střelby pod klenbou katedrály, říkáme si, stačí odůvodnit revoluci, aspoň pod zataženým nebem jistých odpolední. Čekání ztrnulých strážců i celých mužských hloučků na zsinálých nárožích, na krabičce zápalek odložené na nálevní pult střeží zemi ze skály despotický orel. Hromady dříví na přístavní hrázi smířlivě hoří v zapadajícím slunci, útok kostelních věží na krvavý kotouč podpořil výhružný jeřáb. Čtenář novin znehybněl ve zbytku světla vprostřed křižovatky a ztemnělého labyrintu staré čtvrti, bělovlasá vědma s hypnotickým pohledem odhání zlostně chodce od vlastní hospody. V sousedním biografu navíc pustota londýnských doků. Ještě za námi vybíhají a podávají nám tácek s párkem černých rukavic, gentleman vychází v doprovodu dvou hošíků a kňourá zálibně do šera, že je nestoudně zvědavý; reklamní návěstí zabralo strašidlo s tělem děravého kabátu. Představa kuřete nadívaného bleskem, tunelu do předválečných let s klenbou (ponebím) ze sazí a starého sherry.

Armáda čekajících se postupně přesunula za sklo velkých prašných ratejen, kde podřimuje za tichého sněžení času a vybledlých konfet. Soustředěně zamklé sudičky za pultem temné vážirny sypou dosud každému do sáčku jeho dávku temných zrněk, vedle

mlčí v zaprášené výloze celé malé přírodopisné museum. Jediná záda s roztaženým deštníkem stačí uzavřít den a definitivně ucpat přeplněný lokál, nikým nepoznaný, špatně oblečený architekt je po srážce s tramvají dopraven do chudinské nemocnice, kde po třech dnech bezvědomí umírá. Je pochován v kryptě svého nedokončeného chrámu.

*

Obouváme si, co se dá. Naše kravaty jsou v barevných loužích oleje.

Jejich tajemství není hlubší, než jejich kapsy.

Mezinárodní den květinových tyčinek.

V duchu jsem k bednám připevňoval uši a zas je odstraňoval.

S hlubokým tichem mezi nohama.

Pánové dávají přednost blondýnám, ale blondýny se jim smějí.
Nebo spíš: blondýny soupeří s brunetami, ale výhra patří zrzavým?
Naše komnaty jsou v kalužích.

*

(Kam ale s větou: „Kobylince tet mě nutí k zasnění“?)

*

Propásli jsme, co jsme mohli, už teď k nám ale taky přicházejí známí a líčí nám naše hrdinské činy – někdy aspoň nezapomenutelné grimasy za okenním sklem –, jichž jsme se před nimi dopustili a které jim navždy utkvěly v paměti. Kde jsme ale při nich byli my?

*

(Z titulků k němému filmu:)

Přiblížit ke rtům, vzdálit od rtů, vyslat k nebi povzdech co prázdný odpolední dopis.

Nad střechy stoupá jen šepot paroží, sten žebroví podél boků Archy. *Jen tak tak* stoupá; šum pápěří.

*

(Někdy ze sebe chci vypravit větu, říci třeba cosi o tom, že bych si tu přece jen rád vyvrtal menší dolík, slova se ale lepí jedno na druhé, zároveň „čahoun“ a „šlahoun“, „bouda“ a „hrouda“, cpou se mi do pusy všechna najednou a visí z ní v jediném beztvarem chuchvalci, který se nedá rozplést; pokud ze mne věty přece vyjdou, tak jen překryty jinými, z nichž by je bylo třeba vyprostit, ale v nichž zas a zas neúprosně mizí. A netýká se to jen bůhvíjak tajemných formulek, překlad, obávám se, by v tom smyslu zasluhovaly i zcela prosté záznamy, jako je tenhle.)

*

Děj teď pokračuje kdesi na obvodu krajiny, ve stále vzdálenějším štěkání psů.

*

(Každodenní, neviditelný a bezmezný *slon prázdna*, právě tak.)

*

Nově zvolený president, pan Žák-Širák, pronesl bezprostředně po volbách slavnostní řeč. Mimo jiné v ní prohlásil:

„Tímto dnem se zvedá nová stéla národní hltavosti. Což, vážený pane rezidente všenuťkavého Ušáku, nesahá až k depravaci horala, jehož jste právě vyklestil a jemuž z respektu k Bezedné a její vzrušené mluvě žvýkám pravé ucho. (...)

Čekám-li, že se plytce vztyčí dojnice věřících, a poutám-li k tomuto ponku pýchu vdov, které to skličuje, šatník, jež společně pootevřeme, vtlačí potřebné panáky do jejich masivu a Věšák do masa jeho okvětí. Nemíním si protiřečit, protože dosud čekám a nechávám odkapat velkého běžce jara, který nám vyhradil nádor. Budeme sami tím časným, pevně přikurtovaným vředem, tak, jak se jeví ve svém bachoru i ve své úhlopříčce. A zkompromitujeme ho s jeho vlastní rychlostí, kroutící do tvaru průjezdu veslo i moře. (...)

Páni presidenti, dámy, Desdemony, kibici, po uši v písku jako jeden velký, ztrestaný a rituální buran, vyladíme spolu med legendární kůže, a zítra zas.“

Nakažlivý, všemi milovaný Slon, jak kolem denně kráčí stránkami novin, prochází ovšem i větami tohoto proslovu.

*

Kdo se díval v neděli na televizi, mohl se dočkat mnoha překvapení. V televizní ústředně zvonil telefon téměř bez přestání: řada diváků ladila v neděli televizi tak dlouho, až se obraz ztratil docela.

Co se vlastně stalo? V některých místech se odpoledne a večer obraz náhle rozplynul a místo něho se objevil jiný, většinou z pořadů sovětské nebo rumunské televize. Někdy byl jen mlhavý, jindy zase přesný, téměř dokonalý.

Je možné, že zásluhu na těchto překvapeních má průběh letošního podzimu. To, co se přihodilo, se jinak stává spíš v letních měsících; způsobuje to sluneční záření, jež vytváří za jistých podmínek různě teplé vrstvy vzduchu. Mezi těmito vrstvami vznikají jakési kanály, jimiž se šíří ultrakrátké vlny až několik tisíc kilometrů dale-

ko; když pak některé vysílače pracují na stejných kanálech, dochází k poruše.

Švédští odborníci nevylučují, že poruchy byly vyvolány mračenem měděných jehliček, které v sobotu vypustili do prostoru v Americe.

*

„Drahý,

i já jsem pochopitelně na něco zapomněl, abych potvrdil, že odpovídáme druhým třeba i kradmo a bezděčně, dokonce právě *tím nevyhnutelněji*, že kradmo a bezděčně; vždyť jen když se na sebe díváme úkosem, můžem si být jisti, že nám z gest druhého neunikne ani jedno:

jde o toho Petra K., co teď hraje na kytaru v Redutě, nebo v které zakouřené svatyni pražského podzemí. Tvé hlášení o novém výskytu mého tajemného dvojníka mě zneklidnilo hlavně jako další signál té štafety, v níž si naše *druhé životy*, paralelně s naším všedním plahočením, razí cestu časem a prostorem.

Jednou mě zanesl vítr do Tachova na Šumavě, o jehož existenci jsem předtím neměl ani tušení, abych se právě tam – a od člověka, s nímž jsem se teprv seznámil – dověděl, že kdosi, kdo mi byl právě tak neznámý, představoval – už celá léta předtím – v jistém pražském baru kohosi svým přátelům jako Petra K. z téže školy, kam jsem tehdy docházel. Když jsem se z vyhnanství, během nějž jsem do Tachova zavítal, vracel do Prahy i na dotyčnou školu, měl právě ve strašnickém krematoriu pohřeb jakýsi Petr K, jenž nejen stejně jako já ve Strašnicích i bydlel, ale měl navíc v ten podzim začít sám nešťastnou školu navštěvovat.

Teď se tedy pro změnu vynořil ve sklepě a s kytarou v ruce. Budiž. Je jen třeba vědět, že těsně před obdržením Tvé zprávy jsem si umiňoval, že budu napříště sbírat hlavně desky jazzových kytaristů. V předvečer dne, kdy Tvůj dopis přišel, jsem navíc řešil problém, v kterém místě

rozdělit své desky tak, abych jednu část vzrůstající hromady sklopil k levé, druhou zas k pravé stěně své podkrovní cely. Po menším váhání jsem vedl osudný řez tím způsobem, že se ve vzniklé průrvě zjevil obal desky JAZZ SCENE 1941 s památnými kytarovými sóly Charlieho Ch., které nejenom otevřely – vprostřed války – novou jazzovou éru, ale jsou taky a hlavně tím, co bych si vzal na pustý ostrov, kdybych si tam směl (nedejbože!) vézt jen jednu desku. Přitom jsem si poprvé uvědomil, že historický letopočet 1941 je i letopočtem mého narození, a připadlo mi to tím osudovější, že Ch. těsně po natočení těch nesmrtelných kaskád sám umřel. No, a den nato tedy přišla Tvá zpráva o zmrtvýchvstání Petra K. číslo 2 co kytaristy...

Nediv se proto, že se zas o něco méně vyznám v tom, kdo tu koho vlastně zastupuje a kdo z nás právě teď dělá místo tomu druhému. Nejlíp snad, když si se mnou půjdeš připít do Reduty; já si zas zajedu zkusit novou kytaru do New Yorku, Tvůj

Kdoví“

*

Jeden právě odjížděl za moře, po ránu ho z bistra i se židlí vynášeli rovnou do taxíku, nekonečně se culil jako lehce malátné, ale spokojené slunce. Kam nakonec slavně zapadlo? Druhý zůstal v rodném městečku, sám v sevření pivních spiklenců i pečující rodiny s tesknou láskou k jazzu a zásobou vzácných pásků, které si zas a zas pouštěl v samotě odpolední; tajně a bez útěchy, i bez potuchy o tom, jehož samotářské pouštění desek u jezera nám kdysi tak rozsvítlo usínání ve stanu, v němž jsme tu spočinuli... Až jednou, když nejslastněji trpí tím, že je sám s bájnými sóly, zaslechne náhle od obory, z druhého konce odpoledne a léta, nepředvídanou ozvěnu: neznámí spiklenci tam poslouchají jazz s ním, snad dokonce z téže planoucí desky téhož proroka trumpet.

Při bloudění městy nám někdy vstoupí do cesty rovnou jazzmani, nebo snad my jim; zatímco pozdní slunce se rozlévá špinavou uličkou jako inflace z konce éry, z hotýlku odnaproti nám Chet vysílá vstříc táhlé, mírně polámané tóny své trumpet, zbývá pustit mu v odpověď jeho vlastní desku nebo se jen tiše postavit do pozoru a vzdát poctu všem, které to stáhlo a ještě stáhne dolů spolu se sluncem, včetně Cheta samého. Než z hotelu, odkud jiný z hostů vyskočil vikýřem, odjede do Amsterdamu jen proto, aby tu navždycky vypadl do tmy z okna v prvním patře, uvidíme ho naštěstí ještě vyběhnout do noci, aby stihnul začátek vlastního hraní, budeme ho moci sledovat až ke zvučícím vratům podniku nebo si ve tmě na vlastní pěst zabroukat nové basové sólo.

Jen ten, kdo teď v nočním městečku vychází před hospodu, je nicméně pánem celého pustého náměstí. Tyčí se z jeho okraje jako živý dům navíc, v kameni pomníku uprostřed slyší z dálky dorážet zpěněné moře. Zbývá se dovědět, zda vynesl do tmy jen své volání po novém jazzovém mesiáši nebo rovnou další otázku pro toho, kdo se vrátil z ciziny a s nímž – třeba už zmizel v noci – by i to ještě u piva rád probral. Opravdu, jak se z náměstí vzdalujeme, slyšíme tam znít do pustého vesmíru pohnuté: „A co kovbojky?“

*

V šeru se zvedá kůň, bílá v šedé, přibíhá k hrazení. Přicházím k hrazení, za ním se v šeru něco bělá: kůň. Za hrazením vystýlka šedé tmy, z ní teď i bílé vyvstávání, koňský dech. Travnaté šero vzkypělé, rozlité bělavým mlékem koně až k hrazení. Nejen to náhlé zvíře, i samo bělání; kůň jako by jím přetékal sám sebe, šířil se šerem mimo vlastní obrys. Naráz vyvstával a pomalu se zvedal, prudce se tyčil a zvolna se rozléval do stran v šedinách trávy.

To, co se zvedá za hrazením, je zároveň bledá tma celého nočního venkova, náhle jakoby zhmotněná v jediné vlně: v bělavém koni, který vstává z šera.

*

(V noci před naším narozením nechala schopenhauerovská ruka konce století úlisného škrcení labutí a protápala se nakupenými uschlými vavříny – tymiány – až k nevyslovitelnému spodnímu slovu, jako když bochník chleba dopadne na dno studny.)

*

Sólo Budda Johnsona (ts).

*

Je neděle, na sluncem zalitým dvoře vytryskl k Magorově počtě hned dvojí kohoutí ryk, zelený a rudý, Magor se ale nehýbe, dál vyspává sobotní opici. Odpoledne se jediný gól nedělního zápasu rozstříkne v brance jako průzračný chrchel, tady, na vylidněném bulváru, se netečně minou dva stěhovavé reklamní sloupy, jeden červeně, druhý zeleně polepený. Nedělní slunce se nestačí divit, chtělo by se dodat. Slunce už ale dávno není dnešní, z Texasu teď v jeho záři trčí do dějin jen trůny prázdných křesílek před místní holírnou.

*

Jako výslužku si odveze v košíku půl vesnice.

*

Kdosi rázně, ale obezřetně postupuje mlhou, která zas všechno pokryla, když o cosi zakopne: bůhvíkým opuštěný kufr. Bez iluzí šlápne zkusmo na víko, to se dá hladce stlačit až na dno. „Samozřejmě prázdný,“ ušklíbne se z vysoka, nechá kufr u cesty i se sklápěcím cylindrem, který skrývá.

*

Kdesi tu obchází i Božena zestručněná v ženu, jako by si vyšla jen v župánku; krok za krokem se ale zas vrací do noci svého jména. Nebo snad do noci ve svém jméně.

*

(Kdo ještě nepoznal, že výraz „medové kuželky“ znamená v jazyce nedělí „různé zprávy“?)

*

Některé se chtějí kabonit, ale zpod sukně se jim směje odřené koleno.

Žádný stát, pravda, si ještě nedal strup na vlajku.

*

„Ctěná,
uprostřed každého města stojí kovadlina, ať je sebevíc zničené. Víš o tom jistě tolik jako my, právě to Ti chceme říct. Nájemník odvedle nás slyší, což neznamená, že nám rozumí; na to má aspoň tři děti navíc.

Tváří v tvář Záři už nejsme sami, už jsme jen bledí. Je krásně jak má být; ministři se ráchají v kulisách léta, svaly právě vyšly z módy.

Roky se mohou táhnout dál, jako by skutečně existovaly. Opravdoví Číňané jsme my, holenní kosti rázující v prázdnou živých obrazů. Zbývá už jen vynalézt bicykly schopné změřit celou rozlohu modré.

Na lyžích Svrbění + Chyb, jako vždycky –

P.S.

Dnes jako včera nejsme o nic blíží pravdě než hotelům Regina, kde člověk žádá o psací stroj jen proto, aby na stránku nechal padat sníh; zůstane pak bílá až do dne, kdy se slavně octneme na straně překlepů, vždy vítězných.“

*

Vím o bistru, kam nás z prahu postrčí do tmy škytavé škobrtnutí o schod z pravého zlata, poslední zub; a o jiném, jehož zelenavé příšeří je tak hluboké, že je tam zas a zas nutné nahradit žluté hroudy cukru v miskách na pultě – tak rychle se v tom absintovém šeru rozpouštějí. I medové kuželky je tu třeba pít výhradně na ex, sotva je pozvedneme ke stínům nepřítomných spiklenců nebo k neznámému opilci vzadu v koutě, jenž občas upře pohled do své sklenice a bůhvíproč se tiše rozchechtá; málem jako by se v ní viděl padat po hlavě ze stupňů vítězů.

*

Vidím to dodnes jasně, kamarád za oknem klečel u blondýnčiny postele a nořil jí dva prsty hluboko do masitého pouzdra, jen zapískat. Sám jsem tak kdysi cpal modrý šáteček do gázou potaženého válečku v dlani druhé ruky a nechával z něj na opačné straně lézt jiný, růžový; došlo ke kouzlu, všichni udělali ách, blondýna vzdychla a obrátila se rubem navrch. Zítra snad z fasády naproti jejímu

hotelu odpadne další kus zdiva, zvedne se oblak prachu, ranními novinami se zas provalí ven mlha, přibude Číňanů, šedivá planeta se hne o kus dál.

Dole na vzdálené straně dvora se i dnes v noci vrtí ty dvě temné siluety, ženská a mužská, znovu tam sedí na lavičce nebo snad na koze na štípání dříví, on v obleku a ona v dlouhých šatech jako při návratu z bálu, zmítání nutkavým a horečným elánem jako by se hned teď, bez odkladu, museli oddat jeden druhému, nebo si potřebovali nařezat pár polen. Zda jde spíš o jedno nebo o druhé nelze naneštěstí určit, ani při krajním soustředění se pohled *nedá zaostřit*, otázka je určena zůstat bez odpovědi; jen hvězdy nad dvorem svítí zřetelně dál, nejjasněji samosebou ty, které už ve skutečnosti dávno vyhasly.

„Dobrou noc, Slone, vyhrál jsi.“

*

Nový den, nedobytná bedna září příkladem daleko od zplacatělých čumilů, kteří ji obklopili.

*

(Škrtnuto: *Nikomu bezpochyby neuniklo, že si potrpím na slony v nejméně hmatatelných podobách.*)

*

Pomalou, ale jistě, plný odhodlání, jsem se i se smokingem začal hroužít do vody; vtom to kus přede mnou zašplouchalo, pak znovu a silněji, voda tam začla crčet plným proudem, proti nočnímu nebi vyvstala temná silueta. Skutečně, z jezera přede mne vycházel jiný muž v kravatě a šatech, celý promáčený, sotva mě spatřil, zeptal

se na jméno města za mými zády. Má odpověď mu vyrazila dech: „Cože? Odtud jsem před rokem vyšel!“ Dovolil jsem si mu připomenout, že země je kulatá; viditelně se zmátl, hlesl povadlým hlasem: „Tak je to přece pravda?“

*

Medový svetr s nesčetnými rukávy.
(Jak bystrý čtenář dávno pochopil, je každá kapitola Kuželek začátek jiného románu.)

*

Při nadzvednutí stařeny se pod uschlou trávou v jejím rozkroku zjevilo hnízdo plné vajec, každé z nich, nebylo o tom pochyb, skrývalo jinou osudnou otázku. Namátkou jsem jedno vejce rozbil a octl se tváří v tvář té nejproradnější: „Co tady děláš?“ Odpověděl jsem jen trapným zamumláním „Nejspíš jsem se spletl ve vejci“ a pokračoval stmíváním v cestě za novými omyly.

*

Není zcela bez významu, že k zhotovení fotokopií je u jistých přístrojů třeba stisknout knoflík s týmž znamením \diamond , jaké kdysi děti kreslily na zdi. Jen se to před nás v příšeří vynoří z klávesnice, nejčastěji kresleno na temné pozadí zelenavou linkou, jako by se k něčemu začalo schylovat; rozpoutáme v soumraku pozdní doby nové, hlubší přesuny ženských krajin, budou se naše vlastní slova rozlévat z papíru rovnou na zdi světa?

*

Rudé pozdní slunce náhle vyplulo z mraků a celé mi hladce vklouzlo do sklenice od ranního vína, bytš bílého. – Ne, jen se po stole kutálí kolem, když sklenici míjí, bůhvíproč krátce zezelená a valí se dál; samo nejspíš ví nejlíp, kam. Holky na obzoru znovu sevřely nohy a natáhly si spuštěné prádlo, zející průrvy sluncem zlacených kaňonů jsou ty tam; odtud až po obzor zas jen prázdné letiště delikátně oplechované měsíční září. Zároveň odmítnutí i přítakání, „nikdy víc“ a „ted’ ještě ne, až (zas) za chvilku“.

*

Poslední přání? Klobouk z hroší kůže, jak jinak. (Z kůže obrněného slona, jímž je hroch.)

*

Jednou ráno jsem se ale doopravdy vracel do jedné nezvratně skutečné, polorozpadlé vily v čísle 7 jedné úplně konkrétní ulice, na bledých polích umrzalo časné jaro a dohasínal bledý podzim a z hromad starých svršků v rozvrtané oranici táhnul neochotně k nebi bezkrevný dým, vracel jsem se v občanských šatech sladkým tichem bez hudby, s nevтіravou nonšalancí krále přijíždějícího tajně z exilu a [škrtnuto: *v dálce za mnou zůstávaly otrávené potoky mateřských slz, vzlyky nesčetných raněných mísící se s výkřiky kamelotů, omšelé stránky tváří z ordinací a čekáren, lesklé a pružné pruty čerstvých ocelových hoven, stovky nedořečených pořekadel, marné a neutišitelné sprchy, rozmlácené sanitní vagony, Boží tvář v mlhách, zmožené instituce, všudypřítomní rusi a švábi, neslavné zbytky Velikonočních ostrovů uprostřed kaluže vyrudlého světla. Nechával jsem za sebou dlouhé noci s přáteli, v nichž jsme se marně snažili nenahlížet si do karet ani do tváře, nezávidět si nos mezi očima – přestali jsme na chvíli jen proto, abychom si na něj věšeli bulíky –, nechodit si navzájem*

do zelí, neházet si pod nohy hrách, nečmárat jeden druhému na zed' Lucifera – jen jsme toho nechali, začli jsme se strakou na vrbě –, noci, v nichž jsme si přesto dál říkali křestními jmény.

Usouzení a seschlí otčímové tam vzadu za mnou skrývali tváře do kapesníků a vyndávali je s napůl vymazanými rysy, zestárlé učitelky pološílené láskou přijížděly tryskem na molo a vrhaly se i s bryčkou do vln za odjíždějícím parníkem, z vikýřů v senících a z kulatých otvorů v sedátkách venkovských záchodů vyhlížely nenápadné periskopy voyeurů, cudné ošetřovatelky s plnou hubou bramborového salátu odbíhaly co chvíli na umývárnu od marně protestujících lazarů, zjistit, zda jim konečně vyrážejí křídla, vojáci mrtví smíchy se káceli kolem větřiesky, pod níž se v louži oleje nadšeně zmítala Pastelka s řinčícím budíkem v pochvě, smutný sebevrah ze Švejka vyhazoval ke stropu svůj půlitr a odevzdaně čekal, až mu na konci knihy dopadne na hlavu, matka v doprovodu sudiček přicházela k mé posteli, jedna po druhé ke mně čichaly a s bědováním, že jsem byl zas u kurev, mi na hlavu sypaly ledek a střeďeční popel.

Na druhém konci města mezitím úplně ztuhlý J. vypadával ze záchodu na chodbu a ze zadku mu trčelo zvlášť ztepilé lejno na počest zkoprnělého shromáždění vrchních radů, pánů profesorů a paní lékárníkových, v záři reflektorů bylo vidět, jak se před autem kutálí nocí chlupatý knedlík,

z původně jednolitého tělesa se náhle odloupla nepatrná částka, padala prostorem a pádem nabývala stále samostatnější existence,

někteří z chodců se zastavovali u zábradlí mostu v přemýšlivé póze, aniž kdo pomyslel na to, že by to ve studovnách (tím spíš ovšem v mozcích) mohlo páchnout jako v prosté opičí škole,

z hlubin dolu vycházela zvláštní nazelenalá záře a hosté se postupně přestávali smát i nejlechtivějším anekdotám,

všechno se to jedno přes druhé hrnulo překotně ke korytu, k díře a do lapáku, na všechno se řítila hrozivá, rychle narůstající lavina humanismu a loňského sněhu

– a jak jsem to všechno nechával tam vzadu sa sebou,] zakoušel jsem vtíravý, nikdy nepoznaný pocit, jako bych to všechno začínal chápat. Ne snad, že bych byl už tenkrát na začátku viděl do věcí natolik, abych věděl, jak to s nimi doopravdy je. Ne; bylo ještě třeba hezkých pár sklenic ranního mléka, abych se, jednou večer, konečně octl za tímhle psacím stolem a dostával nutkavý záchvat smíchu nad každým slovem nadmíru důležitého dopisu, který jsem se pokoušel sesmolit – tak mi najednou bylo jasné, jaká docela jiná slova by tam měla stát, aby můj dopis měl trochu skutečný smysl. Chápat jsem to ale všechno jistě začal už tam u toho pole.

[Škrtnuto: Už tenkrát se mi aspoň nezdálo, že bych měl sklon považovat za čtenáře jen ty s novinami a ne taky ty, co si čtou radši z nehtů na rukou; že bych přehlížel, co spojuje lékaře a cukráře, co mají dědci společného s pradědky, psi s Angličany (samosebou humor) nebo náhrobky se starými žehličkami (ortopedickou botu). Když spadlo ze stolu zrcátko a hned za ním nůž, tušil jsem hned, že nablízku bude i pastor, a třebaže sotva poprchávalo, nebránilo mi to vyhlížet mezi kapkami čerstvé bomby. Na plovárnách jsem se vyhýbal obloukem právě tak spícím herkulům jako jejich rozevřeným knihám a ani mě příliš nepřekvapilo, když jsem se přitom srazil s funicí lokomotivou. Nikdy jsem si nebyl dost jistý, že se železná opona v krematoriu znovu neotevře a nebožtík se nepřijde děkovat jako na divadle, při každém zaskučení větru jsem znovu projížděl celou rozlohu táhlých městských tříd, kde se na šňůrách třásl hysterické prádlo – a když jsem se odvážil upozornit na to, že na sametu noční oblohy uvízla nit, mluvil jsem pro jistotu tak tiše, aby mě nikdo neslyšel. Mlčel jsem také o tom, že sádlo ve tmě nesvětélkuje, jakkoli jsem to dobře věděl; hlavně však jsem se i v největší bitevní vřavě snažil nezapomenout na jásavě žlutou kostku margarinu, pro niž se všechno semlelo a která se zubila na slunci, daleko odtud, z hluboké zelené jizvy vprostřed hor. Právě tak jsem odmítal vidět v zrzavých jen zamlklé trpitele a opomíjet tu bouřlivou operu, již stačí rozpoutat v předsíni už tím, že tam

náhle vstrčí hlavu. Hadříky, problémy; staré masky a starší škvarky. Jen málo, a přestalo pro mne být hádankou i tajemství místnosti za krámem...]

A pak si jednou po ránu vyjdu do města a s tichým, ale neústupným nadšením se ulici za ulicí prokousávám k centru, je ráno, je jasno, slunce a vzduch a daň z příjmu – a nikde nic, co by nasvědčovalo opaku, právě naopak. Na průčelí Ungeltu jsou do zdiva proraženy gigantické klíčové dírky a na protějším rohu je krámek dokonce plný skutečných, vhodných i zparchantělých klíčů. Za slábnoucího s.o.s. vymírajícího zpěvného ptactva je dnes, je zítra; je metr nad mořem a prvního. Nikdo nepodvádí ve hře, nikdo v ní neprohrává ani nevyhrává. Skladiště naproti divadlu, divadlo naproti skladišti. Stačí, abych vešel do prvních otevřených dveří a zeptal se muže u kovářské výhně, co právě dělá: odpoví klidně, že nejdřív rozdělává oheň. Vejdu tedy do nejbližších otevřených dveří a ptám se toho u výhně, co dělá. Říká mi, to se ví, že nejdřív rozdělává oheň.

Není pochyby: ten muž měl pravdu. A spolu s ním jistě i celá řada dalších. Myslím i na toho skrčka na štaflích, jak řekl pěkně zpříma vybledlému habánovi pod ním: „Podej ten panel!“ Myslím na jiného, jak vzal pěkně za kliku, zbrunátněl zlostí a poslal rázem všechny jinam. Nechtěli mu nalít, škytnul a poodešel od pultu, měl pravdu. Taxikáři stáli v otevřených dvířcích aut, opření o střechu, na dotaz, zda jsou volní, říkali s úšklebkem „jo, volní“; měli pravdu. Což teprv chlapík z vinného hokynářství u Georgese, když trefně říkal, že láhve, co si je nese domů, nejsou moc pro starší pár i se synem s diplomem chemického inženýra. I tys měl pravdu, bratře, když jsi prohlásil, že to, co jsme dali za večerní taxík napříč červnovou Prahou, mohla za války nakrásně stát tramvaj. A já, já sám jsem byl vtělená pravda, když jsem ujišťoval našeho laskavého spolustolovníka – tehdy v Doksech –, že ani netuší, jak hluboce mě zraňuje svými pozornostmi. Pravdu, to se ví, měli i všichni ti rybáři z anekdot, odměřující váhavě velikost svých úlovků na vlastní paži.

Pravdu měl ten, co nemohl přijít na chuť bramborovým plackám, ten, co každému na potkání vyprávěl, že v dětství spolkl stříbrný pětitar, i ten, co mlčel po celou valnou hromadu a teprv, když se všichni začli zvedat ze židlí, překousl zčistajasna tužku. Také každý nově přidaný kmen při svazování voru je neodvratně jenom další kus pravdy...

(A nakonec, když už se zdá, že se nám poslední černá hrouda svezde pokaždé z lopaty ještě dřív, než malátný den stačí umřít na úbytě, a že klíčníci od zavřených vrat zhnuseně odcházejí dávno před tím, než sem dorazíme co k cíli výletu, otvírá se moře náhle před námi jako velká rána, jíž svět nezadržitelně a bezbarvě krvácí do vesmíru; nic než konec světa, kde se všechny šlágry slijí slavně v jediný, a který je tak i koncem hudby. A zatímco každý cár papíru, kam jsme kdy pracně naškrábali svůj podpis, nabývá svých skutečných dimenzí a mění se v rozlohu marně utraceného dne, na šedých vlnách rezignace se do omrzení houpe jediná medúza: skleněná pleš morbidního kramáře z Hausmannova bulváru. Ještě se vidím, jak volám na toho, co na pláži se synovou pomocí přehazuje vidlemi balíky mořských chrchlů, aby mi ty vidle předal. Jenže tenhle se dodnes nebyl schopen naučit svou repliku; budu tak znovu muset čekat aspoň rok a den, než na tomtéž místě zas zkusím rozeznít nepoddajnou kovadlinu osudu.)

*

Sólo Buda Freemana (ts).

*

Dál už jen nedohledné tázání šumící trávy na valech někdejší Malé pevnosti.

v

Nahotu vysokých boků lodi lehce omžil dech měsíce, jenž vyvstal v úplňku za jejími komíny, město na obzoru mírně pohaslo, dál tam ale hlásí svou přítomnost neúčastně zářící bašty mimo válku i mír. Kdyby někdo z nábreží do lodi nahlédl okýnkem, uviděl by jen kajutu s prázdnou, rozestlanou postelí; z lešení přesahujícího z břehu na palubu by však po chvíli uslyšel cosi krápat, viděl by odtud stékat temné kapky, které by mohly být i kapkami krve – tím spíš, že při pozorném pohledu by na lešení objevil i nehybnou temnou masu, snad jakési mrtvé zvíře. Obrisy připomínají zhrouceného koně, jenže neúměrně velkého; spíš než jeden kůň, pomyslel by si, je to i s odlesky hvězd na zavlhlé kůži celý malý světadíl koniny, nočního masa.

*

Daleko odtud schne Mexiko nabodnuté na kaktus.

*

Ted' ví: do nedohledna bude procházet týmiž návratnými situacemi, s nečekanou milostnou spiklenkyní bude vprostřed slavnosti a jejích rozjívěných účastníků marně hledat kout, kde by se v klidu mohli věnovat sami sobě, při odjezdu z místa oslav se bude loučit s nahodilým společenstvím, které tu na pár dní utvořil s ostatními, jako by spolu s ním ztrácel z očí smysl celého života; se stupňovanou úzkostí pak uvidí blížít se odjezd vlaku, kterým chce odjet zpátky, ale k němuž mu brání dorazit vzrůstající množství překážek, spolu se sílícím ochromením.

Také ti, s nimiž pobýval ve zdejší mestečku a ochutnával lahůdky u jeho pohostinných stánků, je teď urychleně opouštějí, za sklem vždy překypujícího pultu v bistru zbývá sotva pár bledých plátků šunky, jindy štedrý rentiér a bonviván se vrací z oběda v neznámém drahém podniku na okraji města, jen tak v tričku s krátkým rukávem, a roztržitě se s ním loučí, aniž se v uličkách staré čtvrti přestane zvolna přesouvat někam dál; když mu pak přece jen podá aspoň letmo ruku, hned mu ji zas vyvléká z dlaně a dává mu nepokrytě na srozuměnou, že mu vadí kontakt jeho prstů dosud trochu potřísněných šťávou z masa (i rentiérovy prsty jsou přitom ulepené, pár drobných skvrn od omáčky mu zdobí i límeček trika) – než vyjde najevo, že přívětivý starý dům se zelenavou omítkou, na jehož kamenném prahu se rentiér zastavil, je jeho vlastní sídlo a že se tam chystá stáhnout, aby ulehl k sestě. Závidí mu tím víc, že bydlí přímo v mestečku – a může se tak teď s oslavami loučit v jeho zdech –, že to rentiér předtím tajil; zároveň se ptá, zda zdánlivého šťastlivce teď, po odjezdu ostatních, nezalehne jen tím větší stísněnost a nuda.

V hotelu, kam si jde sbalit zavazadlo, potkává na schodech další účastníky oslav, kteří se v mestečku zdrželi, dokonce teď znovu scházejí do biografu v podzemí. Italský film, který se chystají zhlédnout – snad jen jeho část – sice už k programu oslav nepatří, jak ale nové známé doprovází až ke dveřím do sálu, z prvních černobílých záběrů, které za nimi zhlédne, to na něj dýchne tak mentolově chladivým závanem (jako z hloubi mrazicího boxu s eskymy, říká si), že ještě pak v hotelovém pokoji zápolí s pokušením znovu sejít a zhlédnout film s ostatními; při balení kufru sice pocítil takovou únavu, že si zas lehl do postele a znovu tu upadá do spánku, právě italský film, celý z průvanu a větrných, kachlíky vyložených prostor, by mu ale mohl dát elán – snad i chuť – potřebný k tomu, aby z města odjel.

Konečně se jakž takž zmátoří a vyjde s kufříkem z hotelu, hned před ním – možná už v jeho hale – se ale zdrží zkoumáním ba-

líčku složeného z kostek tureckého medu, každá z nich obalena podobně bělavým, voskovaným papírem. Vloží si jednu z kostek do úst a zkoumá rozbalený papír; to, čím je potištěn, jsou z větší části pouhé reklamní značky a slogany, na jedné nebo dvou ploškách čte ale souvislý text, jenž ho zaujme natolik, že chce znát pokračování (nezačíná text pro něj zvlášť osudnými slovy „Teď ví: do nedohledna tak bude procházet týmiž návratnými situacemi...“?). Hledá ho tedy na obalu některé z dalších kostek, text, jak záhy pochopí, je ale rafinovaně rozložen po všech kostkách balíčku, který by si tak musel odnést celý. Vzдор své zvědavosti v tom poznává past, do níž nesmí vlézt, a balíček obezřetně odkládá, když jej z jiného okraje náměstí – dosud zalitého sluncem – zavolá bývalá herečka (možná jen učitelka kreslení), jejíž podobenku spatřil i na jedné z kostek a již tady, v městečku, dodnes obklopuje aura místní hvězdy. Všiml si jí už při oslavách, občas také zahlédl, jak na něj zdálky sama upírá příznivý pohled, až začal pomýšlet na to, že se s ní vprostřed reje spojí k tajným oslavám uvnitř oslav.

Teď k němu zřejmě přicházela sama, aby na poslední chvíli převzala iniciativu, k níž se sám nedokázal odhodlat – a to přesto, že hlasy dětí, které nechala na kraji náměstí, tam dál zvučně a vysoce *stály* v pozdním slunci. Věty, kterých užila k navázání konverzace, zato odplouvaly kamsi do abstraktních mlhovin, právě opačným (západním) směrem, než se nacházely děti. „Hlavní je udržet si poctivé logo,“ říkala neosobně v jedné z nich; odpověděl stejně neúčastně, že to je samozřejmě to jediné, co lze udělat. Zjišťoval přitom, že je nejméně z jedné – východní – poloviny tváře starší a omšelejší, než se domníval, při pohledu na mírně zašlé růžové ramínko, které jí vylezlo z blůzy, si zároveň říkal, že právě v něm by mohl najít vzpruhu k tomu, aby s ní do toho šel.

Měla tříčtvrteční kalhoty s červenozelenou skotskou kostkou, ještě ve stínu domovního schodiště jí přes ně třikrát přejel rukou táhlou oblinu mezi stehny. V úzké sektorové posteli nahoře

v mansardě se obstojně vzrušil sám; byla kupodivu zarostlejší, než očekával. Z přítmí místnosti, jíž prošli k mansardě, vystrkoval klavír zašlé, jakoby pergamenové klávesy barvy kuřáckých nehtů, při pohledu do okna pak spatřil šikmo nad sebou vnitřek zvonu v podkroví vysoké věže, málem jako by náhle pohlédl městečku pod sukně.

*

Stolovníci vstali od tabule, v hloubi neděle uvízl nesnědený zavínáč.

*

(Lze si teď s úlevou přiznat, čemu jsme se šťastně vyhnuli: idiotovi, který jediný přežil železniční neštěstí, a spekulacím o tom, zda teď z nudy nezačne hrát na trubku a nestane se sám novým jazzovým prorokem, písni o Nancy Whisky, z jejíž zpěvačky samotné tak táhne, že při polibcích opíjí ctitele za ctitelem, snad i větě: „Rád bych vám vyhověl, ale když jsem se narodil, všechny kostely byly jako z korku.“

Už také tušíme, jak všechno skončí: smíchem hasiče, jenž první dorazí po žebříku k podkroví hořícího domu.)

*

I závěr příběhu budí starost, ať jej nahlížíme z kterékoli strany; ať nevíme, jak skončit, nebo předem vidíme konec, ne však to, co k němu může vést. Zatímco jeden zas a zas vybíhá z domu, žene se na nádraží a lomí rukama za ujíždějícím vlakem, druhý po sté odhazuje trumpetu a padá ze střechy nebo z kráčejičího slona. Otázka konce je ke všemu nesnadná už tím, že kdykoli něco končí, něco zároveň

začíná. Ani žádný nebožtík netvoří definitivní tečku, naopak: právě na jeho pohřbu spatří mladý pozůstalý na jiném fešné sako, jaké si potom dá ušít na cestu do Ameriky. Nic se nezavršilo, ale všechno pokračuje, kamion v plné rychlosti předává štafetu stromu, jedna situace přivolává druhou, podobnou první jako vejce vejci; dívka s jehlou v těle obešla celý svět a vrací se do parku, odkud vyšla, Strašnice jsou daleká Amerika, hledání Ameriky vede zpátky do Strašnic.

Končíme, jak jsme začali, všechno obíhá, jen vidličky si občas vymění místo s noži, roztlemené představy se řadí do fronty a čekají na své uplatnění; zloděj růží vrací růži zpátky do zahrady, ale jiní se dál chystají na cestu, nezbedný otec chce pořád s pusou plnou pecek dojet na lokomotivě až do Marseille. Nejlepší tak bude je všechny znovu svolat – pány a hrady, stroje, ženy s nůšemi i zpívající kosti – a nechat je po chuti proudit, chátrat, zářit, ať předvedou, co dovedou. Za lázeňskými hosty s konvičkami jdou teď ulicí američtí vojáci, jimž právě skončila válka, sklánějí podobné konvičky k lýtkům mladých žen v nylonkách a se smíchem si je kropí na večer, na víkend, na všechny nedohledně slavné příští dny (*oh, happy days!*). Za falešným malířem jde pravý model, pravý Kačer Donald předchází falešného Mickey Mouse; Slon kráčí dál po silnici za městem, od tlap mu odstříkuje zlato medových kuželek. Na vahadle rozmazaného obzoru hned Čechy a hned Amerika, Pivo a Dudy. Slunce zapadne do moře, ale v uličce poblíž přístavu se uzel roztáté kravaty otvírá jako kráter. Podle některých sem na závěr polonahé holky poženou v sílícím ranním provozu – po trase dávného úprku poloslepého skladatele – nešťastníka se šunkou na ramenou, s jekem mu tam budou vbodávat nůž za nožem a krájet to na něm ještě celé horké. New York se podobá smršti v talíři ovesných vloček, lidé prší do hemžení mraveniště a překlepů.

Odpůrcům potratů tu naštěstí v přítomní barů uniklo, že i zmítání ledu ve sklenici whisky je protest bezbranného zárodku proti násilí

a výraz marné chuti žít. Jeden z hostů recepce mi zaujatě líčil, jak jsem před ním vyvstal na střeše nízkého skladiště potažené dehtovým papírem, mezi zaprášenými písmeny neonové reklamy, a bez váhání skočil na vyprahlou zem plnou škváry a mrzutých obřích kaktusů. Nepřerušil jsem ho, ale ostentativně jsem se odvrátil ke střechám za oknem, směrem, jímž předtím zmizela má Fixní Idea. Snad se tam zítra zjeví aspoň rameno velkého jeřábu. Mezitím, znovu obklíčen písmeny cedulí a plakátů, pít aspoň mléko v souladu s pádem vloček (no ano, Nezval: „Šel jsem do mlékárny uhasit peklo... po probdělé noci. Chtěl jsem studené mléko a pil je proti padajícimu sněhu“), třas víček a nevтіravé chumelení; pochybná slast rozlezlého polyglotního libida. Šéf váhavě obchází znovu den s nezapařenou cigaretou v puse, domovnice objímá ve středu města reklamní sloup; jak se pak od něj zas vzdaluje, šíří se mezi nimi úsměv Mezery. Mírně zataženo, šedesát tři způsobů, jak potlačit zívání.

Théophraste předem, s množstvím barvitých detailů, líčí příteli radosti odpoledne ztráveného vášnivým rybolovem. Lecarnus nic neříká, ale už po třetí si nalévá curaçao, jehož si cení nad jeho skutečnou hodnotu. Thelonious přestane hrát uprostřed sóla, začne znovu až na Milesův zneklidněný signál. Nahrávka je legendární a příslušné místo, pauza a následný návrat píána – jakoby dvojnásob energický – zvlášť působivé, ve studiu ale mělo dojít k malému dramatu; podle některých svědků dal dokonce Miles pianistovi ránu. Ira byl sám přítomen, ale na nic takového si nevzpomíná, když se na to ptá Thelonia, ten odpoví, že kdyby to byla pravda, Miles by už nežil; je to nasnadě, nebo se jen holedbá? Další zamotaná aféra, nemyslitelná za Hitlera ani u Heislara; mezi každé dva omyly lze naštěstí vždycky vsunout třetí, úlomky věcí klesají k zemi před věcmi, a znovu, jako kejklř na Pigalle zas a zas odkládá své číslo. Ten den tenkrát dokonce všichni zaspali, nikdo nevyšel a nic se neudálo, nic než pauza v dějinách a den, který nebyl; ani se pak o tom

nemluvalo, jako když to po dohodě všichni odepsali. Papír, který koloval po třídě, vpadá oknem do podkroví, prázdný jako plán země nikoho, hlavní hrdina, jen trocha zčeřeného vzduchu mezi párem bot a kšiltovkou, sleduje z vlaku míjející krajinu jako by bral lekci ve smazávání. Pavel V. někde na severním pólu hlídá zatoulaný požár, bývalý lodník pije další pivo s omluvným: „Všude kolem bylo moře“, z medových kuželek jsou skutečné lesklé napínáčky k přišpendlení posledního archu krajiny, ranní poušť.

Zvedněme pohled výš: hasič, který dorazil k podkrovnímu oknu a spadl smíchy ostatním zpátky do náruče, se směje dál a dál, k neutišení; přesto, že k hořícímu podkroví stoupají vzápětí další, nikdo už neuvidí, co uviděl, nejspíš ani on sám. Brnkání školačky, která si přehrává etudy, pak stačí znovu přivolat bouřku; rozprší se, zahřmí, Earl odhodí nedokouřenou cigaretu a skryje se pod stříšku před vchodem do hotelu. Až tady si sáhne do kapsičky, kde mu předtím zašátrala ruka slavného gangstera. Za kapesníčkem narazí na zkrabacený cár; napřed myslí, že jde o kus starého pergamenu, je to ale jen uschlý, narezlý list. Na kraji lesa za městem čte blesk v knize z kapradí, v dílně bouřka rozsvěcí velké stoly pokryté temnými kusy látek. Na Armstrongově pohřbu nikdo netroubí, jako není z Eiffelky vidět Eiffelka; to, co se na děti dívá z obrázků, má předem nerezavící úsměv Hirošimy. Za orchestrem teď co černý vzadu vyhlíží vyjevený brankář, v křesílku čističe bot spí starý Williamson se střešní taškou v hubě; cizinec vysloví pardon s tak tvrdým přízvukem, že se zhroutí dům, korunní svědek prchá z místa činu. Komise ve složení Hendrych, Fišerová, Gočár, Jankovcová, Kalousek, Kolbaba, Koucký, Krček, Kyzlink, Macek, Malejovský, Mareda, Pavlíková, Procházka, Skála, Svoboda, Šindíř, Špaček, Ulman, Voženílek se poprvé sešla začátkem ledna. Věta „nakonec přijde povedený kuchtík“ je napřed s obavou chápána jako eufemismus, za nímž se na závěr skrývá zvlášť hrůzné zjevení, ohlášený je však posléze prostý Japonec. Kdosi vleče po Wall Streetu loužemi ebenovou bystu své matky,

klošár usedá na lavičku, vsouvá list lopuchy do psacího stroje a buší do něj jako na bicí; polyesterový president se pohne, vstrčí si saxofon do úst a spustí Summertime, Vietnamka, jíž vlétl šrapnel do jídelny, si místo vyražených zubů nasadí k pochůzkám umělé, naproti mává z trosek mrtvý skladatel a říká: „Kobylince tet mě nutí k zasnění.“ Ta, co se kdysi přes dvůr předvedla mužské věznici, už dávno není, černá hvězda, již odkryla mezi stehny ve střílně své celý, je odraz tisíc let vyhaslé planety; černá dáma, která doprovodila Duka až na peron, tu naštěstí dál široce rozevívá plášť, Duke s celým bigbandem, jak se kolem něj cpe k okýnkům, vidí co vidí – než aspoň vlak na tu atomovou explozi, zároveň oslnění a zatmění, odpoví ostrým hvízdnutím a prudce se rozjede.

(1973, 2008)

Ediční poznámka

Knihu, která byla předlohou našeho vydání, připravil k publikování Jan Šulc. Respektoval přitom autorova pravopisná řešení.

Redakce MKP

Petr Král

Medové kuželky

Edice Čeští básníci 20. století

Ilustrace Petr Král

Ilustrace na obálce Hybrid_Graphics/Shutterstock.com

Redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze

Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání

Verze 1.0 z 4. 12. 2020

ISBN 978-80-274-1076-7 (epub)

ISBN 978-80-274-1077-4 (pdf)

ISBN 978-80-274-1078-1 (prc)